

การศึกษาเพื่อปรับปรุงพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวชุติกานุจน์ สังข์ด้วง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ข

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาเพื่อปรับปรุงพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร

โดย
นางสาวชุตติกาญจน์ สังข์ด้วง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ข

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

OLD TOBACCO FACTORY ADAPTIVE REUSE, CHAROEN KRUNG ROAD,
BANGKOK

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Landscape Architecture Master of Landscape Architecture Program
Division of Landscape Architecture
Academic Year 2023
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การศึกษาเพื่อปรับปรุงพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง
กรุงเทพมหานคร
โดย นางสาวชุตिकाญจน์ สังข์ด้วง
สาขาวิชา หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ข
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามัยบุตร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

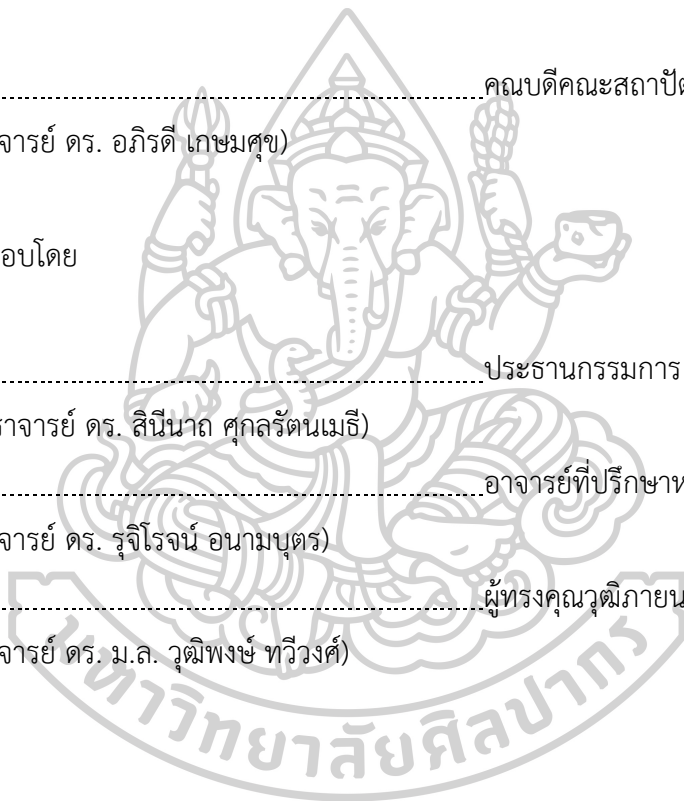
.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภिरดี เกษมสุข)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สีนีนาถ ศุภรัตน์เมธี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามัยบุตร)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ม.ล. วุฒิพงษ์ ทวีวงศ์)

650220012 : หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ข

คำสำคัญ : บราวน์ฟิลด์, ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์, การฟื้นฟูเมือง

นางสาว ชุตติกาญจน์ สังข์ด้วง: การศึกษาเพื่อปรับปรุงพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. รุจีโรจน์ อนามัยบุตร

การพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ (Brownfields) เป็นปัจจัยหนึ่งในการฟื้นฟูเมืองบริเวณพื้นที่ที่เคยผ่านการใช้ประโยชน์มาแล้วในอดีต ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้พื้นที่และอาคารถูกปล่อยทิ้งร้างไว้จนกลายเป็นความเสื่อมโทรมของเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ไปจนถึงสุขภาพของผู้คน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ โดยอ้างอิงกรอบแนวคิด วิธีการจัดการ กระบวนการและกลไกในการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ อีกทั้งยังเป็นการศึกษาแนวคิดในการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยแนวคิดในการพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของย่านสร้างสรรค์ (Creative District) ที่สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตัวของย่าน ผ่านศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ และการออกแบบที่มีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับชุมชน

ดังนั้นการออกแบบเพื่อฟื้นฟูพื้นที่เหล่านี้ จึงมุ่งเน้นการปรับปรุงพื้นที่ที่ไม่ซับซ้อน การรักษาอาคารเดิมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สร้างพื้นที่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนในย่าน นักท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยพื้นที่บราวน์ฟิลด์ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา คือ บริเวณโรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง เป็นโรงงานอุตสาหกรรมเก่าริมแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ถูกละเลยและปล่อยให้เกิดความเสื่อมโทรม ในย่านที่เต็มไปด้วยวิถีชีวิตเก่าแก่ของคนเมือง วัฒนธรรมไลฟ์สไตล์แบบผสมผสานทั้งเก่าและใหม่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อการฟื้นฟูเมืองและสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวให้กับคนเมือง เพิ่มพื้นที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

650220012 : Major Master of Landscape Architecture Program

Keyword : Brownfield, Creative District, Urban Revitalization

MISS Chutikarn SANGDUANG : OLD TOBACCO FACTORY ADAPTIVE REUSE,
CHAROEN KRUNG ROAD, BANGKOK Thesis advisor : Associate Professor Rujiroj
Anambutr, Ph.D.

Brownfield development is a strategy for revitalizing urban areas. These areas were previously developed but have become abandoned due to economic and social changes. This abandonment leads to urban blight, negatively impacting society, the economy, the environment, and public health. This study examines brownfield development, focusing on the conceptual framework, management methods, processes, and mechanisms involved. It also explores design and improvement strategies to maximize the area's potential for effective use. The core concept is to develop the brownfield as part of a Creative District, reflecting the district's unique identity through art, creativity, and community-engaged design. This approach aims to achieve multiple benefits, including driving economic and tourism development, creating a positive environment, and increasing public space for the community.

The design emphasizes non-intrusive improvements, preserving historically valuable buildings. The goal is to create spaces that benefit residents, tourists, and the local economy, promoting sustainable success. The study uses the Old Tobacco Factory area on Charoen Krung Road as a case study. This former industrial site, located on the Chao Phraya River, has fallen into disrepair within a vibrant area rich in old-world urban life, culture, and a blend of modern and traditional lifestyles. The project aims to transform the factory into a source of historical learning, contributing to urban and environmental rehabilitation, increasing public and green spaces, and creating a new and exciting tourist destination.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ดี ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ผู้ศึกษาใคร่ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามัยบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำในการค้นคว้าข้อมูลอันเป็นประโยชน์และการออกแบบพื้นที่ศึกษา ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งตลอดการทำงาน ขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติคุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สีนินาถ ศุภรัตน์เมธี ตลอดจนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร. มล. วุฒิพงษ์ ทวีวงศ์ ที่ได้ชี้แนะและให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาและการออกแบบให้มีความสมบูรณ์ในที่สุด

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พิรยา บุญประสงค์ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านในสาขาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ชัดเจน ความคิดและกระบวนการทำงานแก่ผู้ศึกษามาตลอดช่วงระยะเวลาการศึกษาในหลักสูตร ขอขอบคุณครอบครัวและเพื่อน ๆ ที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้อย่างอบอุ่นเสมอมา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ขยายขอบเขตองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้กว้างออกไป ได้รับประสบการณ์ที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อยอดในอนาคต รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ทุกท่านด้วย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ชุตติกาญจน์ สังข์ด้วง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	17
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	17
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	18
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	18
1.4 กระบวนการศึกษา.....	20
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	20
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา.....	21
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่บราวน์ฟิลด์ (Brownfields).....	22
2.1.1 นิยามของบราวน์ฟิลด์.....	22
2.1.2 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์.....	23
2.1.3 พื้นที่บราวน์ฟิลด์กับการฟื้นฟูเมือง.....	24
2.1.4 กระบวนการวางแผนการเพื่อดำเนินการปรับสภาพและการพัฒนาใหม่.....	24
2.1.5 ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์.....	30
2.1.5.1 Westminster Pier Park.....	31

2.1.5.2 Gas Works Park.....	34
2.1.5.3 Boat Quay	39
2.1.6 สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษาพื้นที่บราวน์ฟิลด์.....	42
2.2 แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative district).....	43
2.2.1 ความหมายของย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative district)	43
2.2.2 หลักเกณฑ์ในการประเมินพื้นที่.....	44
2.2.3 องค์ประกอบของการออกแบบ Creative district.....	45
2.2.4 กรณีศึกษาจาก Creative District.....	47
2.2.4.1 Songshan Cultural and Creative Park	47
2.2.4.2 798 Art District.....	52
2.2.4.3 PMQ HONG KONG (Police Married Quarters).....	58
2.2.5 สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษา Creative District.....	64
2.3 แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบพื้นที่นันทนาการ (Recreation Area)	65
2.3.1 ความหมายของพื้นที่นันทนาการ	65
2.3.2 หลักการออกแบบและองค์ประกอบของพื้นที่นันทนาการ	66
2.3.3 กรณีศึกษาพื้นที่นันทนาการ.....	69
2.3.3.1 Millennium Park.....	69
2.3.3.2 Yokohama Red Brick Warehouse.....	75
2.3.3.3 C-mine Genk.....	80
2.3.4 สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษาพื้นที่นันทนาการ.....	84
บทที่ 3 กระบวนการศึกษาและการดำเนินงาน	85
3.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	85
3.2 คำถามในการศึกษา.....	85
3.3 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	85

3.4	เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา	86
3.5	เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา.....	88
3.6	ผลการศึกษาข้อมูล.....	93
บทที่ 4 บริบทของพื้นที่ศึกษา.....		97
4.1	ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	97
4.1.1	ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา.....	97
4.1.2	ที่ตั้งและอาณาเขต.....	101
4.1.3	ลักษณะประชากร.....	103
4.1.4	สภาพเศรษฐกิจและสังคม.....	106
4.1.5	การสำรวจสภาพปัจจุบัน	108
4.2	ลักษณะทางกายภาพและการวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ (Site Analysis).....	109
4.2.1	ตำแหน่งที่ตั้งโครงการและสถานที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ Creative District ของย่านเจริญกรุง (Site Location).....	109
4.2.2	ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและสถานที่สำคัญใกล้เคียง (Site Surrounding).....	110
4.2.3	ลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ศึกษา (Site Access)	116
4.2.4	การสำรวจพื้นที่ศึกษา (Site Survey)	117
บทที่ 5 การออกแบบวางผัง		127
5.1	ศักยภาพของพื้นที่ศึกษา	127
5.2	แนวความคิดในการกำหนดบทบาทของพื้นที่ศึกษา.....	131
5.3	การออกแบบพื้นที่.....	137
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ		149
6.1	สรุปผลการศึกษา	149
6.1.1	ตอบคำถามของการศึกษา.....	149
6.1.2	สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	150

6.2 ข้อเสนอแนะ	151
6.2.1 ปัญหาและข้อจำกัดในการศึกษา.....	152
6.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการออกแบบ	152
รายการอ้างอิง	153
ภาคผนวก.....	156
ประวัติผู้เขียน.....	161

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแสดงศักยภาพของพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า	127
ตารางที่ 2 การประเมินสิ่งก่อสร้างภายในพื้นที่ศึกษา	130
ตารางที่ 3 แสดงสัดส่วนของพื้นที่.....	132
ตารางที่ 4 แสดงประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยผู้ศึกษา	159
ตารางที่ 5 แสดงสัดส่วนการใช้งานตามประเภทของพื้นที่.....	160

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพถ่ายดาวเทียม ที่ตั้งโครงการและบริเวณโดยรอบ.....	19
ภาพที่ 2 Westminster Pier Park	31
ภาพที่ 3 Westminster Pier Park Master Plan.....	32
ภาพที่ 4 สนามหญ้าสำหรับจัดกิจกรรมใน Westminster Pier Park.....	33
ภาพที่ 5 Gas Works Park	34
ภาพที่ 6 ภาพถ่ายในอดีต (ปี 1910) และปัจจุบันของ Gas Works Park.....	35
ภาพที่ 7 Gas Works Park.....	35
ภาพที่ 8 เนินดินและนาฬิกาแดดใน Gas Works Park.....	36
ภาพที่ 9 พื้นที่สนามหญ้า Gas Works Park	37
ภาพที่ 10 Boat Quay.....	39
ภาพที่ 11 ตำแหน่งของ Boat Quay.....	40
ภาพที่ 12 ประติมากรรมรูปปั้น เล่าเรื่องราวในอดีตของ Boat Quay	41
ภาพที่ 13 อาคารโรงงานยาสูบเก่าในสวนความคิดสร้างสรรค์ชงซาน	47
ภาพที่ 14 ลานน้ำพุกลางสวนสไตล์บาโรกภายใน Songshan Cultural and Creative Park.....	50
ภาพที่ 15 พื้นที่พักผ่อนภายใน Songshan Cultural and Creative Park	51
ภาพที่ 16 พื้นที่ภายนอกของ 789 Art District บริเวณโรงงานเก่า	52
ภาพที่ 17 แผนผังแสดงตำแหน่ง 789 Art District ในเขต Chaoyang กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน.....	54
ภาพที่ 18 แผนผังแสดงตำแหน่งการใช้พื้นที่ของ 789 Art District	55
ภาพที่ 19 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงตำแหน่งการใช้พื้นที่ของ 789 Art District	57
ภาพที่ 20 พื้นที่ภายนอกของ 789 Art District บริเวณโรงงานเก่า	57
ภาพที่ 21 ประติมากรรม Panda-mania ในปี ค.ศ. 2014 กลางลาน PMQ	58

ภาพที่ 22 The Cultural Triangle.....	60
ภาพที่ 23 PMQ Terrace	62
ภาพที่ 24 ลาน PMQ ระหว่างอาคารสำหรับจัดกิจกรรม.....	62
ภาพที่ 25 นิทรรศการซากอาคารเก่าใต้ดินใน PMQ.....	63
ภาพที่ 26 Millennium Park	69
ภาพที่ 27 ภาพเปรียบเทียบก่อนและหลังการปรับปรุงพื้นที่ Millennium Park	70
ภาพที่ 28 แนวคิดการออกแบบ Millennium Park.....	71
ภาพที่ 29 ผังบริเวณ Millennium Park.....	71
ภาพที่ 30 Jay Pritzker Pavilion และ Grainger Plaza and Cloud Gate.....	72
ภาพที่ 31 Crown Fountain.....	73
ภาพที่ 32 สะพานคนเดิน BP ใน Millennium Park	74
ภาพที่ 33 Yokohama Red Brick Warehouse ตั้งอยู่บนอ่าวโยโกฮามา.....	75
ภาพที่ 34 อาคารและลานกิจกรรม Yokohama Red Brick Warehouse	76
ภาพที่ 35 โกดังอิฐแดง Yokohama Red Brick Warehouse.....	77
ภาพที่ 36 เทศกาลสวนดอกไม้ในฤดูใบไม้ผลิ.....	78
ภาพที่ 37 เทศกาลตลาดคริสต์มาสในฤดูหนาว.....	79
ภาพที่ 38 ลานสเก็ตศิลปะในฤดูหนาว.....	79
ภาพที่ 39 C-Mine Genk.....	80
ภาพที่ 40 ผังแสดงตำแหน่งใน C-Mine Genk.....	81
ภาพที่ 41 เขาวงกตเหล็ก ใน C-Mine Genk.....	82
ภาพที่ 42 การใช้แสงสว่างสร้างบรรยากาศให้กับองค์ประกอบใน C-Mine Genk	83
ภาพที่ 43 ถนนที่ตัดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4	98
ภาพที่ 44 ถนนเจริญกรุง และยานพาหนะในอดีต	100
ภาพที่ 45 โรงงานยาสูบสรรพสามิต 1 ถนนเจริญกรุง พ.ศ. 2496	101

ภาพที่ 46 ที่ตั้งและอาณาเขตของถนนเจริญกรุง.....	102
ภาพที่ 47 ที่ตั้งและอาณาเขตของโรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง	103
ภาพที่ 48 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งโครงการและสถานที่สำคัญย่านเจริญกรุง.....	109
ภาพที่ 49 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและแบ่งโซนย่านเจริญกรุง.....	110
ภาพที่ 50 แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและสถานที่สำคัญในรัศมี 1 กิโลเมตร.....	111
ภาพที่ 51 แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและสถานที่สำคัญใกล้เคียง	111
ภาพที่ 52 วัดราชสิงขร.....	112
ภาพที่ 53 สุสานโปรเตสแตนต์	113
ภาพที่ 54 ผังสุสานโปรเตสแตนต์	114
ภาพที่ 55 Asiatique The Riverfront	115
ภาพที่ 56 แผนที่แสดงถนนเส้นสำคัญที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ศึกษา.....	116
ภาพที่ 57 แผนที่แสดงตำแหน่งการเข้าถึงด้วยขนส่งสาธารณะ.....	116
ภาพที่ 58 แผนที่แสดงทิศทางแสงแดดและลม	117
ภาพที่ 59 ขอบเขตและระยะของโครงการ	118
ภาพที่ 60 ถนนเจริญกรุง บริเวณทางเข้าโครงการ.....	118
ภาพที่ 61 อาคารฝั่งตรงข้ามด้านหน้าโครงการ.....	119
ภาพที่ 62 ทางเดินระหว่างโครงการและวัดราชสิงขร (เชื่อมต่อจากท่าเรือวัดราชสิงขร)	119
ภาพที่ 63 เจริญกรุง ซอย 74 ระหว่างโครงการกับโรงเรียนวัดราชสิงขร.....	119
ภาพที่ 64 ผังแสดงตำแหน่งอาคารภายในโครงการ	120
ภาพที่ 65 ภายนอกอาคารโรงงาน.....	121
ภาพที่ 66 ภายในอาคารโรงงาน ชั้นล่าง.....	121
ภาพที่ 67 อาคารสำนักงาน.....	122
ภาพที่ 68 อาคารโกดังสินค้า	122
ภาพที่ 69 อาคารริมน้ำ	123

ภาพที่ 70 พื้นที่ติดริมแม่น้ำ.....	123
ภาพที่ 71 บริเวณทางเข้าด้านหน้าโครงการ	124
ภาพที่ 72 บริเวณตรงข้ามอาคารโรงงาน เป็นพื้นที่ให้เช่าจอดรถของร้านอาหาร	124
ภาพที่ 73 บริเวณด้านข้างของโครงการ ที่ติดกับ ซอยเจริญกรุง 74 และวัดราชสิงขร.....	125
ภาพที่ 74 พื้นที่บริเวณอาคารโกดังสินค้าและอาคารริมน้ำ	125
ภาพที่ 75 บริเวณด้านข้างของโครงการ ที่ติดกับสุสานโปรเตสแตนต์.....	125
ภาพที่ 76 บริเวณด้านหลังโครงการ ที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา (มุมมองจากท่าเรือวัดราชสิงขร)	126
ภาพที่ 77 บริเวณด้านหลังโครงการ (มุมมองจากเรือข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยา)	126
ภาพที่ 78 ปัญหาทางกายภาพในพื้นที่ศึกษา	128
ภาพที่ 79 พื้นที่ว่างและพื้นที่สีเขียวบริเวณพื้นที่ศึกษา (Open space).....	129
ภาพที่ 80 สิ่งก่อสร้างภายในพื้นที่	129
ภาพที่ 81 การกำหนดบทบาทและ Program ในพื้นที่ศึกษา.....	131
ภาพที่ 82 การสร้างความเชื่อมต่อระหว่างโรงงานยาสูบเข้ากับสถานที่ประวัติศาสตร์.....	133
ภาพที่ 83 แนวความคิดในการออกแบบ (Concept Design).....	134
ภาพที่ 84 Conceptual Diagram.....	135
ภาพที่ 85 การวางพื้นที่ใช้สอย (Zoning).....	136
ภาพที่ 86 การออกแบบและพัฒนาแบบ	137
ภาพที่ 87 Lay-out.....	138
ภาพที่ 88 Master Plan	139
ภาพที่ 89 Master Plan (ขยายส่วนฝั่งแม่น้ำ).....	140
ภาพที่ 90 Master Plan (ขยายส่วนฝั่งถนนเจริญกรุง).....	141
ภาพที่ 91 Circulation Diagram.....	142
ภาพที่ 92 Function Purpose.....	142

ภาพที่ 93 River Symbiotic (Water Flow)	143
ภาพที่ 94 Section A และ Section B	144
ภาพที่ 95 Section C.....	144
ภาพที่ 96 Factory Front	145
ภาพที่ 97 Factory Park และ Peacefull Garden / Amphitheatre.....	145
ภาพที่ 98 Activity Space	146
ภาพที่ 99 Fountain Square.....	146
ภาพที่ 100 History Park	147
ภาพที่ 101 Heritage Park.....	147
ภาพที่ 102 Viewing Deck.....	148
ภาพที่ 103 Riverfront	148
ภาพที่ 104 ผังและรูปด้านของอาคารโรงงานยาสูบเก่า	157
ภาพที่ 105 ภาพถ่ายบางส่วนจากการสำรวจและการสัมภาษณ์บริเวณพื้นที่ศึกษา	158
ภาพที่ 106 แสดงแผนภูมิสัดส่วนการใช้งานตามประเภทของพื้นที่.....	160

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาที่ดินบรววนฟิลด์ เป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูเมืองจากความเสื่อมโทรม ที่เกิดจากที่ดินที่ได้ผ่านการใช้งานมาแล้วในรูปแบบต่าง ๆ และถูกปล่อยทิ้งร้างจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุที่แตกต่างกันไป ทำให้ที่ดินดังกล่าวไม่สามารถใช้งานได้เหมือนเดิม ปัจจุบันมีโครงการพัฒนาที่ดินบรววนฟิลด์เพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย จากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ความต้องการใช้ที่ดิน เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้อุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม โรงงานหลายแห่งถูกปิดตัวลง พื้นที่เหล่านี้ถูกทิ้งร้างให้กลายเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการดูแลรักษา ปล่อยทิ้งร้างไปจนถึงมีสารปนเปื้อนตกค้างจากการใช้ประโยชน์เดิมของที่ดิน ส่งผลให้เกิดเป็นความเสื่อมโทรมของเมืองทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสุขภาพของคนเมือง บ่งบอกถึงคุณภาพเชิงลบที่ลดคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง การจัดการพื้นที่บรววนฟิลด์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มักจะมีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาที่แตกต่างกันไป ตามแต่ละบริบท จะสามารถฟื้นฟูพื้นที่ให้มีศักยภาพที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้น ๆ ปรับปรุงให้เป็นพื้นที่ที่เกิดประโยชน์กับผู้คนหรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชนได้ อีกทั้งยังเป็นการเล็งเห็นถึงคุณค่าและสถาปัตยกรรมในด้านประวัติศาสตร์ในพื้นที่อีกด้วย

เจริญกรุงเป็นถนนสายสำคัญในกรุงเทพมหานคร ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นถนนตามแบบตะวันตกสายแรกของไทย เป็นแหล่งเริ่มต้นกิจการแห่งแรกของไทยที่หลากหลาย ทั้งธนาคาร ด่านศุลกากร โรงแรม ร้านขายยา พาณิชยกรรม และศูนย์รวมการค้าขนาดใหญ่ โดยมีคลองผดุงกรุงเกษมที่สามารถเป็นเขตแบ่งลักษณะของธุรกิจบนถนนเจริญกรุง จนกลายเป็นย่านเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย อีกทั้งยังเป็นเขตที่อยู่อาศัยและการค้าขายของชาวไทยและชาวจีนอย่างหนาแน่น จนเกิดเป็นแหล่งอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับธุรกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นอยู่ต่อเรือ โรงเลื่อย หรือโรงสีข้าว ที่ตั้งเรียงรายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งโรงงานยาสูบ ถนนเจริญกรุง เป็นหนึ่งในโรงงานอุตสาหกรรมแห่งแรกที่ผลิตยาสูบในประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2477 แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในหลาย ๆ ด้าน การทำอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม รวมไปถึงสงคราม ทำให้โรงงานยาสูบแห่งนี้ถูกปิดกิจการลง จนมาถึงปัจจุบัน

อาคารได้กลายเป็นโกดังเก็บของที่ไม่ได้มีการใช้งาน และมีพื้นที่บางส่วนปล่อยให้เช่าเป็นพื้นที่จอดรถ ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ โรงงานยาสูบถูกปล่อยเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ ภาพลักษณ์ของความเสื่อมโทรม อาจมีสารปนเปื้อนในดินที่ตกค้างจากการทำอุตสาหกรรมยาสูบ ที่มีผลต่อการจัดการพื้นที่ หรืออาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้คน ซึ่งโครงการตั้งอยู่ในย่านที่เต็มไปด้วยวิถีชีวิตเก่าแก่ของคนเมือง วัฒนธรรม รวมไปถึงไลฟ์สไตล์แบบผสมผสานทั้งแบบเก่าและแบบใหม่เอาไว้ จนเป็นที่ท่องเที่ยวที่นิยมของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ หลายๆพื้นที่ในย่านเจริญกรุง กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ ดังนั้น การปรับปรุงโรงงานยาสูบเก่า ตัวอาคารที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์เรื่องราวมากมาย จะเป็นการฟื้นฟูเมืองและสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวให้กับคนเมือง เพิ่มพื้นที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 คำถามในการศึกษา

การปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ที่เหมาะสมกับโรงงานยาสูบเก่า ควรเป็นอย่างไร

1.2.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.2.1 เพื่อศึกษาทำความเข้าใจวิธีการและหลักการปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ย่าน และผู้คนในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.2.2.2 เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เพิ่มที่สีเขียวให้กับเมือง การนำอาคารเก่ากลับมาใช้ใหม่ พื้นที่พื้นที่สาธารณะแบบยั่งยืนภายใต้พื้นที่ที่ถูกทิ้งร้างและไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ และจุดประกายการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยอาศัยแนวความคิดย่านสร้างสรรค์ให้กับย่านประวัติศาสตร์

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

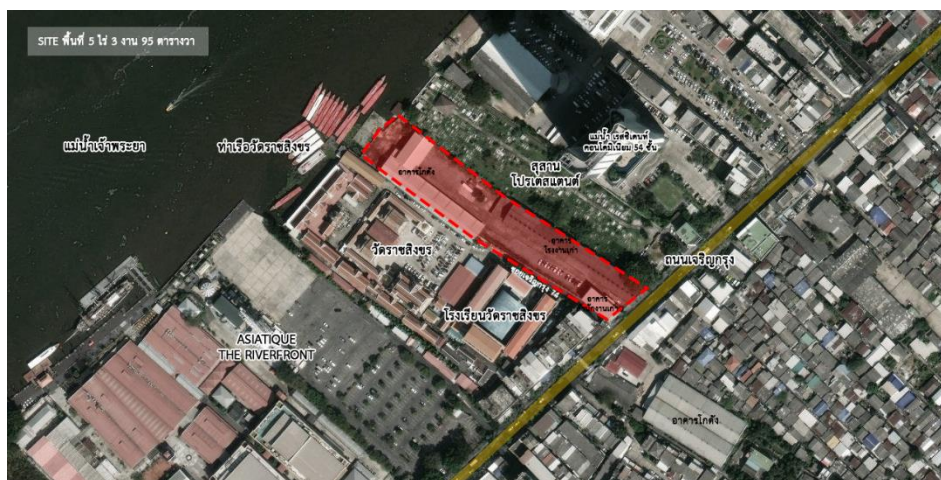
พื้นที่บราวน์ฟิลด์ในที่นี้ เป็นพื้นที่ที่เคยเป็นโรงงานอุตสาหกรรมในอดีตคือ โรงงานยาสูบเก่า ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง ซอย 74 แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 5 ไร่ 3 งาน 95 ตารางวา (ประมาณ 8,970 ตารางเมตร) โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับสุสานโปรเตสแตนต์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา

ทิศตะวันออก ติดกับถนนเจริญกรุง ฝั่งตรงข้ามเป็นอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น 15 คูหา

ทิศใต้ ติดต่อกับ ซอยเจริญกรุง 74 วัดราชสิงขร และโรงเรียนวัดราชสิงขร

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายดาวเทียม ที่ตั้งโครงการและบริเวณโดยรอบ

ที่มา : ระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) กรมศิลปากร เว็บไซต์ <https://gis.finearts.go.th/fineart/>
สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2566

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

ส่วนที่ 1 ศึกษาและเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ ขนาด ที่ตั้งและบริบท การเข้าถึง องค์ประกอบของสถาปัตยกรรม ความเสียหาย ความปลอดภัย และการดูแลรักษา

ส่วนที่ 2 ศึกษาประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณย่าน และแนวโน้มกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ส่วนที่ 3 ศึกษาวิธีการในการออกแบบบนพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีความเสื่อมโทรม การปรับปรุงและฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการใช้งานและเว้นว่างจากการใช้งาน

ส่วนที่ 4 ศึกษาการปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้วัสดุ การใช้พันธุ์ไม้ และฟื้นฟูระบบนิเวศเพื่อความยั่งยืน

1.4 กระบวนการศึกษา

กระบวนการศึกษา ประกอบด้วยการทำงาน 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักการในการจัดการและออกแบบพื้นที่ที่ทิ้งร้างทางอุตสาหกรรม (Brownfields) การศึกษาทฤษฎีในการออกแบบพื้นที่ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการออกแบบพื้นที่นันทนาการ การศึกษากรณีตัวอย่างทั้งในและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการศึกษาและวางแผนการเก็บข้อมูล ด้วยการกำหนดเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา กำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการสังเกตการใช้พื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวอย่างกลุ่มประชากร

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาบริบทโดยรอบพื้นที่ ข้อมูลทั่วไป ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง และอาณาเขต ลักษณะประชากร สภาพเศรษฐกิจและสังคม และการสำรวจสภาพปัจจุบัน รวมถึงการเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ตำแหน่งที่ตั้ง สถานที่ใกล้เคียง ลักษณะการเข้าถึงโครงการ และการสำรวจพื้นที่ภายในโครงการ

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อดำเนินการออกแบบวางผัง ด้วยการกำหนดรูปแบบและบทบาทของโครงการ ลักษณะการใช้งาน และแนวความคิดในการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์และการสรุปผลวิเคราะห์ จากการรวบรวมข้อมูลและเอกสารการสำรวจพื้นที่

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการออกแบบ ผลการศึกษา และอภิปรายข้อเสนอแนะ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.5.1 เข้าใจวิธีการจัดการพื้นที่บราวน์ฟิลด์อย่างถูกหลักวิชาการ และเรียนรู้วิธีการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสมและสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่ทิ้งร้างให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.5.2 สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาและการออกแบบ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคตได้

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

พื้นที่บราวน์ฟิลด์ (Brownfields) ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ที่เคยผ่านการใช้งาน ใช้ประโยชน์ ประเภทอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมมาก่อน และในปัจจุบันถูกปล่อยทิ้งร้าง ไม่ได้ได้รับการพัฒนา ได้แก่ พื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม อาคารพาณิชย์กรรม เหมือง ท่าเรือ ที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์เป็นเวลานาน

ย่านสร้างสรรค์ (Creative district) ในที่นี้หมายถึง ย่าน ชุมชน หรือเมือง ที่ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์จากความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่มีคุณค่าเฉพาะตัว เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างระบบนิเวศสร้างสรรค์ ยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาพื้นที่เมือง

การปรับเปลี่ยนการใช้สอย (Adaptive reuse) ในที่นี้หมายถึง การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการใช้งานอาคาร โดยการใช้โครงสร้างเดิมที่ไม่ได้มีการใช้งานแล้ว มาปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยใหม่ เพื่อให้อาคารสามารถตอบสนองกับความต้องการใหม่ โดยยังคงรักษาคุณค่าของอาคารไว้

พื้นที่นันทนาการ (Recreation area) ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ที่เป็นใช้จัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนทุกเพศ ทุกวัย ใช้เป็นพื้นที่เพื่อสร้างกิจกรรม ความสนุกสนาน ช่วยผ่อนคลายความเครียด ช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพจิต พื้นที่นันทนาการอาจมีกิจกรรมหลายประเภท ทำให้ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ ตลอดจนประวัติศาสตร์ของย่านนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างความประทับใจ ความรักความผูกพันต่อสถานที่และกิจกรรมที่จัดขึ้น

พื้นที่สาธารณะแบบยั่งยืน (Sustainable Public Space) ในที่นี้หมายถึง พื้นที่สาธารณะที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ทางระบบนิเวศของเมือง โดยมีปัจจัยทางธรรมชาติเป็นส่วนประกอบสำคัญ เช่น ดิน น้ำ อากาศ สัตว์ สิ่งมีชีวิตทางชีวภาพ คนที่อาศัยอยู่ในเมือง และลักษณะระบบของเมือง เช่น สิ่งก่อสร้าง ระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ที่เป็นที่ตั้งของพื้นที่โครงการนั้น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรทั้งจากธรรมชาติและมนุษย์อย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourist Attractions) ในที่นี้หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถูกสร้างสมถ่ายทอดจนมาถึงปัจจุบัน ให้คุณค่าต่อสังคมเป็นมรดกสืบทอดต่อกันมา แหล่งท่องเที่ยวนี้จึงมักประกอบไปด้วยวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น บ้านเรือน ชุมชน การแต่งกาย สินค้าพื้นเมือง การแสดงศิลปวัฒนธรรม งานประเพณี มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดต่อนักท่องเที่ยว

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่บราวน์ฟิลด์ (Brownfields)

2.1.1 นิยามของบราวน์ฟิลด์

พื้นที่บราวน์ฟิลด์ คือ ที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง ละทิ้งให้อยู่ในสภาพที่นิ่ง ซึ่งจำกัดความเฉพาะของที่ดินเขตบราวน์ฟิลด์แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ มีการให้ความหมายที่หลากหลาย และการกำหนดระดับความปนเปื้อนของที่ดิน เช่น

หน่วยงานสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแคนาดา (Environment and Climate Change Canada) ให้นิยามบราวน์ฟิลด์ว่า เป็นทรัพย์สินเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรมที่ถูกทิ้งร้าง ไม่ได้ใช้งาน หรือใช้งานน้อยเกินไป (โดยทั่วไปจะตั้งอยู่ในเขตเมือง) ซึ่งการกระทำในอดีตได้ก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงมีศักยภาพสำหรับการพัฒนาขึ้นใหม่หรือโอกาสทางเศรษฐกิจอื่น ๆ (Environment and Climate Change Canada (ECCC), 2016)

สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (The U.S. Environmental Protection Agency) ให้นิยามบราวน์ฟิลด์ว่า พื้นที่รกร้าง โดยมุ่งเน้นไปที่พื้นที่อุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรม และเป็นพื้นที่ที่มีข้อจำกัด อย่างสารอันตราย มลพิษ หรือสารปนเปื้อน ถ้ามีระดับความปนเปื้อนในดินเข้มข้นสูง จะเรียกได้ว่าเป็นพื้นที่อันตราย และเป็นจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากสำหรับการปรับปรุงเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่ใหม่ (EPA, 2019)

เครือข่ายฟื้นฟูที่ดินปนเปื้อนเพื่อเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมแห่งยุโรป (The Contaminated Land Rehabilitation Network for Environmental Technologies in Europe: CLARINET) ให้นิยามบราวน์ฟิลด์ว่า เป็นที่ดินที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในโครงการและบริษัทโดยรอบ ถูกทิ้งร้าง และใช้งานอย่างไม่เต็มศักยภาพ อาจมีปัญหากจากการปนเปื้อน โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมืองที่พัฒนาแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องมีกระบวนการเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ (Grimski & Ferber, 2001)

สำหรับในประเทศไทย สฤกษ์ดี ดิยะวงศ์สุวรรณ (2555, p. 139) ให้นิยามพื้นที่บราวน์ฟิลด์ว่า หมายถึงพื้นที่ที่มีศักยภาพที่ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้ใช้งาน หรืออยู่ภายใต้การใช้งานมาแล้วในเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรม ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเมืองมีมลภาวะจากการทิ้งร้างของพื้นที่ดังกล่าว สามารถทำการพัฒนาใหม่ให้มีศักยภาพทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้กับเมือง โดยส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมหรือโรงงานที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มกิจการที่มีความเสี่ยงระดับสูง จึงไม่มีการปนเปื้อนที่ชัดเจน

ถึงแม้บราวน์ฟีลด์จะถูกให้คำนิยามที่แตกต่างกัน แต่แนวคิดสำคัญที่ตรงกันคือ การปรับปรุง และฟื้นฟู ทั้งในด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อม สุขภาวะของผู้อยู่อาศัยในเมือง ตลอดจนเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาเฉพาะบนพื้นที่อุตสาหกรรมหรือโรงงานเก่าในเขตเมือง ที่มีการปล่อยให้เป็นที่ร้าง ไม่ได้ใช้งานให้เกิดประโยชน์ หรือมีการใช้งานที่ไม่สมคุณค่า และไม่ได้มีการปนเปื้อนของที่ดินในระดับสูง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ

2.1.2 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟีลด์

จากเหตุการณ์การปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมการผลิต โรงงานหลายแห่งในเขตเมือง ต้องลดขนาดการผลิตและปิดกิจการ เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในมิติต่าง ๆ การพัฒนาด้านระบบอุตสาหกรรม และการขนส่ง การขยายตัวของเมือง การเติบโตของกระแสความคิดด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงครามโลก (Rafson & Rafson, 1999) เป็นเหตุให้อุตสาหกรรมหรือโรงงาน ถูกทิ้งร้าง วางเว้นจากการใช้งาน หรือไม่สามารถใช้งานได้ ซึ่งในบางพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการการผลิต ยังคงทิ้งสิ่งปนเปื้อนของสารเคมีในดิน แหล่งน้ำ หรืออาคาร ที่เป็นพิษกับมลภาวะมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาด้านภูมิทัศน์ ความเสื่อมโทรมของย่าน การเข้าครอบครองพื้นที่ของคนเร่ร่อน ทำให้ระดับคุณภาพของเมืองลดลง อีกทั้งยังเป็นเป็นภัยคุกคามสุขภาวะของคนเมือง และเป็นการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจจากการปล่อยให้เป็นที่พื้นที่ทิ้งร้าง

โดยแนวคิดการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟีลด์ เกิดขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1990 จากความต้องการใช้งานของที่ดินที่ถูกทิ้งร้างในเขตเมือง เพื่อลดการขยายตัวของเมือง ปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Collaton & Bartsch, 1996) เกิดเป็นแนวคิดในการปรับสภาพ และการพัฒนาใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างคุ้มค่า ลดความแออัดในเขตเมืองด้วยการปรับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่กิจกรรมหรือพื้นที่สีเขียว เพื่อเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และสุขภาวะของคนเมือง รวมถึงสร้างโอกาสในสังคมและขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งแนวคิดการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟีลด์ได้รับความนิยมอย่างมากในช่วงแรกของศตวรรษที่ 21 ที่แสดงถึงความท้าทายในการแก้ไขปัญหา การถูกรบกวนจากข้อจำกัดต่าง ๆ และโอกาสของพื้นที่ เป็นการปลูกกระแสปกป้องสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมและการค้าในอดีต

2.1.3 พื้นที่บราวน์ฟิลด์กับการฟื้นฟูเมือง

บราวน์ฟิลด์เป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาที่ดินที่ยั่งยืน ด้วยการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่อย่างเต็มที่ การปรับปรุงแก้ไขพื้นที่ โดยการรักษาพื้นที่เปิดโล่ง มีระบบการจัดการเพื่อทำความสะอาดการปนเปื้อน ลดการขยายพื้นที่ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการลงทุนใหม่ในพื้นที่เมือง ที่สามารถเพิ่มมูลค่าเชื่อมโยงกับโอกาสทางเศรษฐกิจที่นำเสนอโดยการฟื้นฟูที่ดินที่เสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและทำให้อุตสาหกรรมใหม่เกิดขึ้น สำหรับเมืองต่าง ๆ เช่น New Bedford, Massachusetts and Trenton, New Jersey ที่ได้รับชื่อเสียงระดับนานาชาติในฐานะสถานที่ในการพัฒนาบราวน์ฟิลด์ การวางแผนกลยุทธ์ที่เชื่อมโยง ช่วยให้เมืองเหล่านี้ดึงดูดกลุ่มธุรกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชน (Hollander et al., 2010, p. 4)

อีกทั้งการขยายพื้นที่รอบนอกเมือง ด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่จำเป็น เป็นปัจจัยหลักในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้พลังงาน และสร้างมลภาวะ ในการฟื้นฟูที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้กลับมาใช้ใหม่ สนับสนุนการใช้พื้นที่บราวน์ฟิลด์อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดอุปสรรคในการพัฒนาถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น ช่วยสร้างความสมดุลให้กับกระบวนการพัฒนาที่ดินในระดับภูมิภาค เพื่อให้พื้นที่สีเขียวถูกทำลายน้อยลง การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อากาศ น้ำ ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และผิวดินที่สะอาดขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตในละแวกใกล้เคียง เช่น อาชญากรรมลดลง คุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นดีขึ้น และมูลค่าทรัพย์สินดีขึ้น กล่าวได้ว่าการพัฒนาที่ดินบราวน์ฟิลด์ ต้องใช้การบูรณาการศาสตร์ทางด้านฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และนโยบายด้านรัฐศาสตร์ ในการดำเนินการปรับปรุงสภาพและพัฒนาที่ดิน ผ่านกระบวนการต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ

2.1.4 กระบวนการวางแผนการเพื่อดำเนินการปรับปรุงสภาพและการพัฒนาใหม่

2.1.4.1 องค์ประกอบของที่ดินบราวน์ฟิลด์

- ดิน ดินในพื้นที่อยู่ใต้พื้นผิวคอนกรีตหรือโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ และอาจไม่ปรากฏให้เห็นจนกว่าจะมีการรื้อถอน สามารถพบสารปนเปื้อนได้ที่ระดับความลึกต่าง ๆ อาจเกิดผลกระทบอย่างรุนแรงจาก การบดอัดอาคาร ถนน และที่จอดรถ การทิ้งขยะหรือฝังกากอุตสาหกรรมในหลุมตื้น ๆ การเคลื่อนตัวของสิ่งเจือปนใต้ผิวดินมลพิษถูกพัดพามาถึงพื้นที่ตลอดเวลา และปะปนกับเศษหินหรืออิฐที่มีอยู่

- น้ำบาดาล การไหลและสภาพของน้ำใต้ดินบนบราวน์ฟิลด์ มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนใต้ผิวดินที่เกิดจากการรั่วไหลหรือการปล่อยโดยตรงจากกระบวนการผลิตในสถานที่หรือนอกสถานที่ หรือการกำจัดของเสียในลำธาร เป็นผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมในพื้นที่ดินธรรมชาติ การไหลของน้ำใต้ผิวดินก่อให้เกิดการไหลที่ซับซ้อนเข้าภายในพื้นที่ และไหลออกจากพื้นที่ไปยังอีกพื้นที่ที่อยู่ติดกันไปยังแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น รวมทั้งแม่น้ำและทะเลสาบ

- ผิวน้ำ บ่อน้ำ แม่น้ำ และทะเลสาบมักพบในพื้นที่อุตสาหกรรม โดยเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่จัดเก็บสินค้าและกระบวนการผลิตในอดีต แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะสะสมปริมาณการปล่อยและสารมลพิษบนพื้นผิวน้ำจำนวนมากจากแหล่งท่อส่งน้ำและน้ำล้น นอกจากนี้ น้ำที่คงอยู่ในพื้นที่สามารถบ่งชี้ถึงการปล่อยน้ำทิ้งจากอาคารหรือภาชนะบรรจุที่รั่วไหล

- ตะกอน ตะกอนจะอยู่บริเวณก้นถัง สระ และสระมักจะติดกับพื้นที่ผิวน้ำ พื้นที่ของน้ำและตะกอนเหล่านี้สามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งกักเก็บสิ่งปนเปื้อน กากตะกอนและชั้นตะกอนที่อาจก่อให้เกิดมลพิษ แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาในการทำความสะดวกเป็นพิเศษ เนื่องจากความเข้มข้นของสารปนเปื้อนที่สะสมอยู่ โดยปกติแล้วการกำจัดสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นไม่ว่าจะในสถานที่หรือนอกสถานที่

- โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ อาคารที่พบในพื้นที่บราวน์ฟิลด์ อาจมีตั้งแต่อาคารที่ถูกทิ้งร้าง หรือเป็นโครงสร้างเดี่ยว ๆ ที่มักต้องมีการรื้อถอนทันที ไปจนถึงโครงสร้างโรงงานที่เป็นหินหรืออิฐขนาดใหญ่ แต่อาจได้รับการฟื้นฟู ซ่อมแซม และนำกลับมาใช้ใหม่ ผลกระทบที่ของโครงสร้างเหล่านี้บนพื้นที่ รวมถึงการเสื่อมสภาพอย่างต่อเนื่องหากไม่ได้รับการแก้ไข เช่นเดียวกับ พื้นผิวน้ำ และวัสดุทางสถาปัตยกรรมและพื้นผิวที่ปนเปื้อน (กระเบื้องและฉนวนใยหิน ท่อตะกั่ว และสีตะกั่ว) ที่ยังคงสะสมสิ่งปนเปื้อนที่อาจก่อให้เกิดมลพิษต่อพื้นที่ องค์ประกอบหรือชิ้นส่วนที่เหลืออยู่ของกระบวนการทางอุตสาหกรรมในอดีต เช่น บันจัน โครงสร้างที่ตั้งสิ่งของเหนือศีรษะ ราง และโครงสร้างแบบลอยตัว ตลอดจนเศษซากของระบบขนส่งและระบบหมุนเวียน เช่น คลอง ชานชาลา รถไฟ สะพาน และทางเดิน อาจยังคงอยู่ต่อไปในพื้นที่

- อากาศในร่มและกลางแจ้ง อากาศทั้งในร่มและกลางแจ้งอาจเป็นแหล่งมลพิษที่อาจเกิดขึ้นได้ ก๊าซสามารถถูกปล่อยออกมาจากใต้ผิวดิน กลุ่มควัน และมลพิษที่ถูกปล่อยจากนั้นก๊าซเหล่านี้จะออกสู่อากาศ ควรคำนึงถึงการปนเปื้อนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จากก๊าซและไอระเหยที่ลอยขึ้นจากใต้ดินในช่วงระยะเวลาการประเมิน (Hollander et al., 2010, pp. 26-27)

2.1.4.2 การจัดการพื้นที่บราวน์ฟิลด์ เพื่อการปรับสภาพและการพัฒนาใหม่

ขั้นตอนที่ 1 : การสำรวจสถานที่เบื้องต้น การตรวจสอบประวัติและการสัมภาษณ์ จะดำเนินการโดยนักวางแผน ภูมิสถาปนิก วิศวกรสิ่งแวดล้อม หรือผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่ที่มีใบอนุญาตศึกษาแผนที่ที่ตั้งและภูมิประเทศที่มีอยู่อย่างละเอียด ภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่อาคาร การเขียนแบบทางวิศวกรรม การสำรวจทางประวัติศาสตร์ เพื่อระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการผลิต กระบวนการ และกิจกรรมและกระบวนการทางอุตสาหกรรมเดิมในสถานที่และบริเวณใกล้เคียง ประเด็นสำคัญที่จะครอบคลุมมีดังนี้

- ที่อยู่ รวมทั้งละติจูดและลองจิจูดของพื้นที่
- แผนที่ภูมิประเทศ
- จำนวนคนงานในสถานที่ทำงาน
- ประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง
- การใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยรอบ
- สถาบันต่าง ๆ
- แหล่งธรรมชาติ
- ประวัติการกำจัดและเผยแพร่
- การดำเนินงานของพื้นที่โครงการก่อนหน้านี้
- การใช้น้ำมัน/วัตถุอันตราย
- การจัดการของเสีย
- ลักษณะทางอุทกธรณีวิทยาของพื้นที่ รวมทั้งชนิดของดิน (ความพรุนและความสามารถในการซึมผ่าน)
- สภาพการไหลของน้ำใต้ดิน
- ลักษณะและขอบเขตของการปนเปื้อน

ขั้นตอนที่ 2 : การประเมินสถานการณ์อย่างครอบคลุม วิธีการคัดกรองโดยผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับใบอนุญาตหรือวิศวกรด้านสิ่งแวดล้อมจะวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีอยู่และความเข้มข้นของสารปนเปื้อนที่ได้รับจากพื้นที่โครงการ โดยการลดปริมาณการสูดดมตัวอย่าง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจประเภทและคุณภาพ การตีความข้อมูลโดยใช้วิธีการคัดกรองภาคสนาม ควรได้รับการประเมินอย่างรอบคอบก่อนที่จะสรุปผล ขั้นตอนสำคัญที่ต้องปฏิบัติตาม ได้แก่

- วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยละเอียดยิ่งขึ้น
- กำหนดลักษณะและขอบเขตของการปนเปื้อน

- ทบทวนประวัติการกำจัดวัสดุเหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรม
- ปรับปรุงการประเมินลักษณะทางอุทกธรณีวิทยา
- ประเมินระดับความเสี่ยง
- กำหนดลักษณะความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 3 : การบ่งชี้ การประเมิน และการเลือกทางเลือกในการดำเนินการแก้ไขที่ครอบคลุม

- การคัดกรองทางเลือกเบื้องต้น แนวทางและเทคโนโลยีทางเลือกในการฟื้นฟูที่หลากหลาย จะรวบรวมไว้ในแผนภูมิที่ระบุแต่ละเทคโนโลยี และระยะเวลาที่ต้องใช้ในการดำเนินการแก้ไขแต่ละกิจกรรม

- การวิเคราะห์โดยละเอียดของทางเลือกต่างๆ ซึ่งจะรวมถึงการทดสอบระบบนำร่องและรายงานที่ละเอียดถี่ถ้วนที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น โดยสรุปข้อดีและข้อเสียของแต่ละเทคโนโลยี เพื่อลดหรือกำจัดสารมลพิษในสถานที่ รวมถึงเงื่อนไขของพื้นที่ ประสิทธิภาพของเทคโนโลยี และปัญหาชุมชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสิ่งแวดล้อม เช่น เสียง ฝุ่นละอองและชั่วโมงการทำงาน

- การเลือกทางเลือกในการดำเนินการฟื้นฟูที่เหมาะสมที่สุดเพื่อดำเนินการในสถานที่ หลังจากทบทวนการวิเคราะห์โดยละเอียดเบื้องต้นในการฟื้นฟู

- การจัดทำแผนปฏิบัติการฟื้นฟู

ขั้นตอนที่ 4: การดำเนินการทางเลือกการดำเนินการฟื้นฟูที่เลือกไว้ ผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่ที่ได้รับใบอนุญาตและผู้รับเหมาพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้เป็นหลัก นักวางแผนและนักออกแบบ จะมีส่วนร่วมในการประสานงานของการดำเนินการฟื้นฟูและเทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 5 : การดำเนินการ การบำรุงรักษา การติดตามการดำเนินการแก้ไขที่ครอบคลุม ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญด้านสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาต และผู้รับเหมาด้านสิ่งแวดล้อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง และรายงานต่อหน่วยงานที่กำกับดูแล

ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วางแผนและนักออกแบบ จะต้องคุ้นเคยกับแผนปฏิบัติการฟื้นฟูที่เลือกซึ่งสัมพันธ์กับสภาพของพื้นที่โครงการที่มีอยู่ ข้อพิจารณาการใช้ที่ดิน และการออกแบบที่เสนอสำหรับการวางแผน ซึ่งรวมถึงโอกาสของพื้นที่และข้อจำกัดที่เกิดจากการรื้อถอนหรือการเคลื่อนย้ายบางส่วนของโครงสร้าง เช่น อาคารที่มีอยู่ ถนน และโครงสร้างพื้นฐาน การขุดลอกหรือถมคลอง สระ และบึง การกักตุนของเสียเพื่อกำจัดนอกสถานที่ การรบกวนพืชและชุมชน

สัตว์ป่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้การกำจัดลักษณะทางธรรมชาติ เช่น ดินชั้นบน ชั้นช่อย และ พืชพรรณ การวางตำแหน่งของการซูดกัน หลุมทดสอบ หลุมตรวจสอบ และพื้นที่ที่มีอุปกรณ์แก้ไขใน สถานที่ล้นแล้วแต่เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องคำนึงถึง (Hollander et al., 2010, pp. 41-50)

2.1.4.3 ข้อพิจารณาในการใช้ที่ดินบราวน์ฟิลด์เพื่อการออกแบบ

ข้อพิจารณาที่สำคัญเมื่อเริ่มพิจารณาถึงศักยภาพของพื้นที่บราวน์ฟิลด์ คือ การ จัดหาโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมต่อการคมนาคมที่มีอยู่ ระบบพื้นที่เปิดโล่ง และการป้องกัน บริเวณแม่น้ำ โดยทั่วไปองค์ประกอบที่ดินบราวน์ฟิลด์ในเมืองที่มีเหมือนกัน คือ ที่ดินเหล่านั้นมี โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมอยู่แล้ว เช่น การเข้าถึงถนนหรือทางรถไฟ ตลอดจนการขนส่งสาธารณะ รถไฟฟ้า การสื่อสาร และการระบายน้ำทิ้ง สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะเป็นที่น่าสนใจต่อการ พัฒนาในอนาคตและสำหรับตลาดอสังหาริมทรัพย์เอกชน นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาขยาย โครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับธุรกิจไอทีใหม่ ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา หรือที่พัก อาศัย ไปจนถึงการเชื่อมต่อกับศูนย์กลางสนามบินที่ใกล้เคียง และเสนอการยกระดับการขนส่ง สาธารณะ จักรยาน และทางเดินเท้า (Hollander et al., 2010, pp. 41-50)

นอกจากนั้นการพิจารณาการใช้พื้นที่เกี่ยวกับความยั่งยืนของการพัฒนาเขตพื้นที่ บราวน์ฟิลด์ ที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสาธารณะ เช่น การเดินทางไปยังพื้นที่จากศูนย์กลางการขนส่ง การจัดหาเส้นทางจักรยาน การพัฒนาอาคาร การปรับปรุงเส้นทางบริเวณแม่น้ำหรือทางน้ำภายใน สถานที่ การอนุรักษ์อาคารและโครงสร้างในในอดีต และการนำโครงสร้างทางอุตสาหกรรมที่มีอยู่ กลับมาใช้ใหม่แบบปรับเปลี่ยนได้ ถือเป็นประโยชน์ของการพัฒนาเขตพื้นที่บราวน์ฟิลด์

- ดิน จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในพื้นที่บราวน์ฟิลด์ หากมี การรื้อถอนอาคารที่จำเป็นเสร็จสิ้นแล้ว การจัดหาพื้นที่ที่ใช้เป็นวัสดุรองพื้นและวัสดุถม ตลอดจนดิน อินทรีย์สำหรับพื้นที่ปลูกพืช

- น้ำท่วมขังและการระบายน้ำในพื้นที่ องค์ประกอบสำคัญของการจัดการ น้ำฝน บนพื้นที่บราวน์ฟิลด์คือการบำบัดและกักเก็บน้ำฝน แทนที่จะซึมลงสู่พื้นดิน การออกแบบโดย พัฒนาแนวทางโครงการให้สามารถกักเก็บ บำบัด และระบายน้ำ จะทำให้น้ำไม่ต้องสัมผัสกับดินที่ ปนเปื้อน เช่น ผ่าน Green roofs หรือ Storm-water gardens ภายใต้การออกแบบเพื่อ เตรียมพร้อมนำกลับมาใช้ใหม่ การนำเอาโครงสร้างที่มีชีวิต อย่างเช่น พืชพรรณ ที่สามารถเป็นตัวช่วย ในการชะลอและการบำบัดน้ำไปในตัว

- พืชพรรณ ระบบการดำรงชีวิตของพืช พืชพื้นเมือง ที่สามารถปรับตัวและ ดำรงอยู่ได้ตลอดบนพื้นที่บราวน์ฟิลด์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากถูกทิ้งร้างมาแล้วหลายปี การสังเกตพืช

พรรณสามารถบ่งบอกถึงสุขภาพโดยรวมของระบบนิเวศของพื้นที่ และยังสามารถระบุพื้นที่ที่อาจเกิดปัญหาได้อีกด้วย แม้ว่าพืชพรรณส่วนใหญ่จะถูกกำจัดในระหว่างการจัดการพื้นที่ แต่การคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ จะช่วยรักษาคุณค่าไว้บนพื้นที่และลดการทำลายระบบนิเวศ เช่น ต้นไม้ทรงพุ่มขนาดใหญ่ พืชพรรณที่อยู่ติดกับทางเดินแม่น้ำ สระน้ำ และลำคลอง

- แสงแดดและความร้อน เทคนิคการฟื้นฟูที่เป็นนวัตกรรมที่ใช้ในพื้นที่บราวน์ฟิลด์ ที่ได้รับความเดือดร้อนในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้แก่ การบำบัดด้วยความร้อนในแหล่งกำเนิดการบำบัดทางชีวภาพ และการ Oxidation ทางเคมีในแหล่งกำเนิด (ISCO) บ่อยครั้งที่ร่วมกับการแก้ไขอื่น ๆ เช่น การสกัดไอน้ำ มีผลในการกำจัดสิ่งปนเปื้อนออกจากดินและน้ำใต้ดินใต้พื้นที่ ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการเพิ่มสารยึดเกาะลงในดินที่ปนเปื้อน เพื่อป้องกันการชะล้างสารเคมี นอกจากนี้บราวน์ฟิลด์ที่มีการปนเปื้อนของโลหะหนักยังได้รับการทำความสะอาดด้วยวิธีการใหม่ที่เรียกว่าการ บำบัดด้วยแสง (Phytoremediation) ซึ่งใช้พืชที่ยังรากลึกเพื่อดูดซับโลหะในดินเข้าสู่โครงสร้างของพืชในขณะที่พืชเจริญเติบโต หลังจากที่ใช้พืชเจริญเติบโตเต็มที่ พืชที่มีสารปนเปื้อนโลหะหนักในเนื้อเยื่อจะถูกกำจัดและกำจัดเป็นของเสียอันตราย

2.1.4.4 ข้อควรปฏิบัติก่อนการใช้งานพื้นที่บราวน์ฟิลด์

- ทำความสะอาดพื้นที่ให้ปลอดภัยจากสารพิษ หรือสารตกค้างต่าง ๆ
- จัดทำบันทึกรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อเตรียมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของประวัติการใช้งานเดิม กระบวนการในการฟื้นฟู และข้อควรระวังต่างๆ ในการใช้งานพื้นที่
- ปรับปรุงสิ่งที่เก็บไว้ในพื้นที่ให้เหมาะสมกับการใช้งานใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป
- จัดทำแผนในการดูแลรักษาและตรวจสอบ เพื่อป้องกันความเสี่ยงในเรื่องต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2.1.4.5 ข้อควรปฏิบัติหลังการเข้าใช้งานพื้นที่บราวน์ฟิลด์

- ให้ความรู้เกี่ยวในเรื่องของประวัติการใช้งานเดิม กระบวนการในการฟื้นฟู และข้อควรระวังต่างๆ ในการใช้งานพื้นที่
- จัดการทดสอบผลของการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ
- การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น การจัดกิจกรรมทางด้านการบันเทิง กีฬา ศิลปะ การศึกษา การค้าขาย การจัดกิจกรรมตามเทศกาลต่าง ๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้เข้ามาใช้งานในพื้นที่ให้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่ การรณรงค์ให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมในการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่บราวน์ฟิลด์

2.1.4.6 ตัวชี้วัดถึงความปลอดภัยภายหลังจากการฟื้นฟูพื้นที่บราวน์ฟิลด์

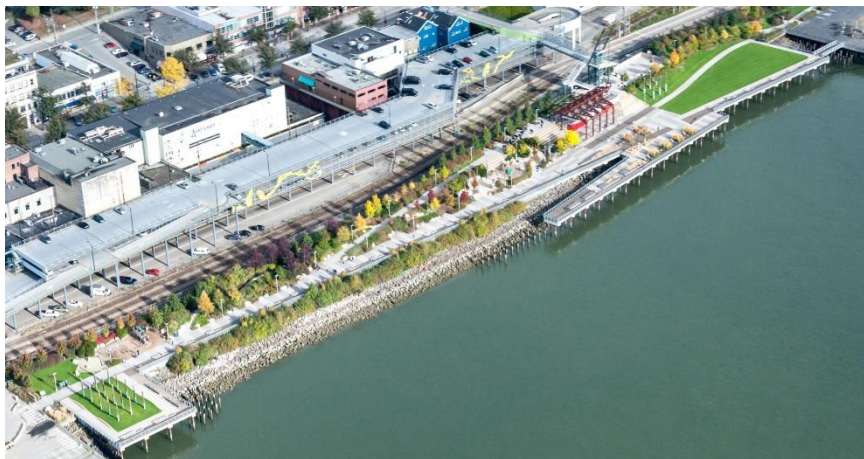
- การเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพของดินมีสารปนเปื้อน ต้องอยู่ในอัตราที่ไม่เป็นอันตราย
- เก็บตัวอย่างเพื่อตรวจวัดคุณภาพน้ำ
- ตรวจวัดปริมาณของพืชพันธุ์ตามธรรมชาติที่ขึ้น ว่ามีทั้งปริมาณและความหลากหลาย
- ตรวจวัดปริมาณของสัตว์ว่ามีทั้งจำนวนและความหลากหลายชนิด
- การตรวจวัดการแพร่กระจายของสารปนเปื้อนในดินและน้ำจากพื้นที่ข้างเคียง

2.1.5 ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์

ในปัจจุบันจำนวนของบราวน์ฟิลด์มีจำนวนมาก สหรัฐอเมริกาประมาณการของรัฐบาลระบุว่าจำนวนบราวน์ฟิลด์ของอเมริกาอยู่ที่ราวครึ่งล้านแห่ง ในเอเชียและยุโรป จำนวนทั้งหมดอาจสูงพอ ๆ กัน พบทั้งในเมืองและนอกเมือง ในพื้นที่ห่างไกลจากชนบท และชานเมืองชั้นใน พบได้เกือบทุกทวีปทั่วโลก โดยพบมากที่สุดในประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสถานที่ที่อุตสาหกรรมเฟื่องฟูในศตวรรษที่ 19 หรือ 20 และค่อย ๆ ถูกลดความสำคัญลงไปตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เช่น บิมน้ำมันที่มีถังใต้ดินรั่ว โรงรถเหล็กที่เลิกใช้แล้ว หรือเหมืองร้างที่มีการปนเปื้อน ที่กระจัดกระจายทิ้งร้างไว้ไม่ได้ถูกจัดการ และมีมูลค่าตลาดเพียงเล็กน้อย (Hollander et al., 2010, pp. 4-5) การพัฒนาที่ดินบราวน์ฟิลด์ที่ดีและได้รับการยอมรับ จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิด รูปแบบ วิธีการ เพื่อวิเคราะห์ทิศทางการจัดการแก้ไขปัญหาสภาพเดิมของที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ดังโครงการต่อไปนี้

2.1.5.1 Westminster Pier Park

สวนสาธารณะริมน้ำ ที่เชื่อมโยงพื้นที่อุตสาหกรรมเดิมเข้ากับชุมชน เมืองบริติช
โคลัมเบีย ประเทศแคนาดา

ภาพที่ 2 Westminster Pier Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.pwlpartnership.com/projects/westminster-pier-park>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

ประวัติและแนวคิดในการออกแบบ

บริเวณริมน้ำนิวเวสต์มินสเตอร์เป็นศูนย์กลางประวัติศาสตร์ของเมืองบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา แต่เมื่อชุมชนเติบโตขึ้น ชีวิตของประชาชนก็ย้ายจากแม่น้ำไปยังถนนสายหลัก Westminster Pier Park เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมและท่าเรือในอดีต ถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2553-2555 เป็นการออกแบบของ PWL Partnership ด้วยการนำย่านดาวนทาวน์ของนิวเวสต์มินสเตอร์กลับมาอีกครั้งในบริเวณริมน้ำ โดยสร้างพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับรากฐานของเมือง และเฉลิมฉลองให้กับผู้คน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์เชิงพาณิชย์ รวบรวมมรดกอันยาวนานของนิวเวสต์มินสเตอร์ ขณะเดียวกัน ก็จัดการกับปัญหาการออกแบบชุมชนเมืองที่สำคัญ เช่น การเชื่อมต่อพื้นที่อุตสาหกรรมเก่านี้เข้ากับชุมชน การบูรณาการศูนย์กลางเมืองในอนาคต พื้นที่พัฒนาอื่น ๆ และการสร้างพื้นที่เปิดโล่งที่มีชีวิตชีวา การออกแบบพื้นที่ 3.8 เฮกตาร์บนแม่น้ำเฟรเซอร์นี้ รวมเอาท่าเรือที่เหลือ ทางเดินไม้ กระดาน และการปลูกพืชตามธรรมชาติเพื่อกระตุ้นระบบนิเวศบริเวณริมน้ำ และนำพลังงานของพื้นที่เปิดโล่งนี้ไปยัง Sapperton Landing, New Westminster Quay และใจกลางเมือง

องค์ประกอบในโครงการ

สวนสาธารณะแห่งใหม่ที่สามารถเข้าถึงใจกลางเมืองได้โดยตรง ช่วยฟื้นฟูใจกลางเมืองและบริเวณริมน้ำ ในแนวยาว 2.50 กิโลเมตร สิ่งอำนวยความสะดวกใน Westminster Pier Park ได้แก่ ทางเดินริมน้ำยาว 600 เมตร ร้านค้า พื้นที่ทานอาหาร สนามหญ้าสำหรับจัดงานเทศกาลขนาดใหญ่ และใช้เป็นที่ชมภาพยนตร์ยามค่ำคืน โครงสร้างไม้หนัก โดยการผสมผสานเสาเข็มและเสาไม้ยาว สะท้อนถึงบริเวณริมน้ำอุตสาหกรรมเก่าแก่ เพอร์นิเจอร์ไม้ โลหะ จุดชมวิวสูง โชนปิกนิก ม้านั่งที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ห้องน้ำสาธารณะ สนามวอลเลย์บอลทราย 2 สนาม สนามบาสเก็ตบอล ศิลปะสาธารณะ รวมถึง Community on the River: The Place Where People Meet ที่บรรยายประวัติศาสตร์ของ Lytton Square และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์อันยาวนานของ New Westminster และพื้นที่เด็กเล่นธรรมชาติ อีกองค์ประกอบการออกแบบที่มีเอกลักษณ์ของสวนสาธารณะนี้คือ แล็บบอกเวลาที่ทำจากเหล็กซึ่งผูกเรือน ม้านั่งสำหรับรถบรรทุกมือโยกเป็น ทำให้ Westminster Pier Park เป็นจุดหมายปลายทางสำหรับครอบครัวที่ต้องการพักผ่อนเที่ยวชมสถานที่ และรับประทานอาหาร

ภาพที่ 3 Westminster Pier Park Master Plan

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.newwestcity.ca/parks-and-recreation/parks/community-parks/articles/5429.php>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

ภาพที่ 4 สนามหญ้าสำหรับจัดกิจกรรมใน Westminster Pier Park
ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.pwlpартnership.com/projects/westminster-pier-park>
สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่บราวน์ฟิลด์

จากการตรวจสอบสถานที่ก่อนการปรับปรุง พบการมีอยู่ของ PAHs, VOCs, โลหะ และ PCBs ในดิน น้ำใต้ดิน และตะกอนบนพื้นที่ ซึ่งหากมีการปรับปรุงใหม่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่อันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์และระบบนิเวศทางน้ำและบนบก เนื่องจากระดับความลึกของการปนเปื้อนของน้ำใต้ดินและข้อจำกัดของพื้นที่อื่น ๆ จึงจัดการการปนเปื้อนโดยใช้การผสมผสานระหว่างการฟื้นฟูทางกายภาพและแนวทางการจัดการความเสี่ยง ซึ่งได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดเพื่อลดต้นทุนตลอดอายุการใช้งาน ดินที่ปนเปื้อนและตะกอนที่ปนเปื้อน 3,600 ตัน จะถูกฟื้นฟูและกำจัดไว้นอกสถานที่ ใช้สะพานแทนการถมในแม่น้ำ มีส่วนช่วยในการฟื้นฟูระบบนิเวศน์ที่เสียหายของพื้นที่ มาตรการจัดการความเสี่ยง ได้แก่ ฝาครอบตะกอนที่ได้รับการออกแบบทางวิศวกรรม และแผงกั้นไอน้ำในดิน สร้างโครงสร้างใต้ดินเพื่อกักเก็บน้ำใต้ดินที่ปนเปื้อน และป้องกันไม่ให้ถูกชะลงสู่แม่น้ำเพเรเซอร์ และปลูกพืชพื้นเมืองตามแนวชายฝั่ง เป็นแนวคิดในการปฏิบัติตามมาตรฐาน LEED Gold สำหรับโครงสร้างทั้งหมดที่จะสร้างขึ้นในสวนสาธารณะ การสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ให้กับสิ่งมีชีวิตทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับระบบนิเวศชายฝั่งชายฝั่งและแม่น้ำ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์ป่า นอกเหนือจากการยกระดับบริการด้านระบบนิเวศแล้ว พื้นที่สีเขียวใหม่จะช่วยฟื้นฟูพื้นที่ใกล้เคียง สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ ส่งเสริมวัฒนธรรม และนันทนาการ ที่เป็นวัตถุประสงค์ด้านความยั่งยืนของแผนยุทธศาสตร์

2.1.5.2 Gas Works Park

อดีตโรงงานแก๊สที่แปรสภาพเป็นสวนสาธารณะ ตั้งอยู่ในเมืองซีแอตเทิล รัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 5 Gas Works Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.seattletimes.com/life/50-years-since-gas-works-park-opened-heres-what-it-means-to-seattleites/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

ประวัติและที่มาของโครงการ

Gas Works Park ครอบคลุมพื้นที่ 20.5 เอเคอร์ (ประมาณ 51.8 ไร่) มีพื้นที่เป็นแหลมระหว่างทะเลสาบยูเนียนทางตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ มีโรงเลื่อยหลายแห่งเปิดดำเนินการขนถ่ายไม้ของทะเลสาบยูเนียนในช่วงทศวรรษที่ 1850 โดยใช้ประโยชน์จากป่าทึบเริ่มต้นในปี 1872 จนถึงปี 1930 โรงงานผลิตก๊าซ Lake Station บน Lake Union เป็นสาธารณูปโภคส่วนตัวที่ใหญ่ที่สุดที่มีอยู่ในซีแอตเทิล ใช้ชื่อ Seattle Gas Company ผลิตภัณฑ์หลักคือก๊าซส่องสว่าง ที่ผลิตจากถ่านหิน ต่อมาก๊าซดังกล่าวยังนำไปใช้ในการปรุงอาหาร การทำความเย็น และทำความร้อนในบ้านและน้ำ โรงงานถ่านหินถูกรื้อถอน ในปี 1946-1947 เนื่องจากมีต้นทุนที่สูงขึ้น และการผลิตก๊าซจะหยุดลงในปี 1956 มีซากของโรงงาน ที่เปลี่ยนสภาพเป็นถ่านหิน เหลือเพียงแห่งเดียว ในสหรัฐอเมริกา ส่วนอาคารและโครงสร้างการผลิตยังคงสภาพสมบูรณ์ โรงงานผลิตก๊าซที่ถูกทิ้งร้าง โรงงานแห่งนี้ดำเนินการตั้งแต่ปี 1906 ถึง 1956 และถูกซื้อโดยเมืองซีแอตเทิลเพื่อใช้เป็นสวนสาธารณะในปี 1962 โดยใช้ชื่อว่า Gas Works Park สวนสาธารณะแห่งนี้เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าชมในปี 1975 ได้รับการออกแบบโดย Richard Haag ภูมิสถาปนิกในซีแอตเทิล

ภาพที่ 6 ภายถ่ายในอดีต (ปี 1910) และปัจจุบันของ Gas Works Park

ที่มา : <https://pauldorpat.com/2023/07/20/seattle-now-then-gasworks-park-1910/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

แนวคิดในการออกแบบพื้นที่

มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางว่าพื้นที่ดังกล่าวควรได้รับการพัฒนาหรือสร้างเป็นสวนสาธารณะหรือไม่ มีการวิเคราะห์สถานที่และแผนแม่บทสำหรับสวนสาธารณะแห่งใหม่ เปิดสำนักงานในสถานที่เพื่อวิจัยและวิเคราะห์ที่ตั้งโรงงาน Richard Haag ตระหนักว่าสถานที่นี้เป็นที่เก็บก๊าซครั้งสุดท้ายและเป็นโอกาสพิเศษในการอนุรักษ์ ได้แนะนำให้เก็บรักษาส่วนต่างๆ ของโรงงานไว้เพื่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความงดงาม และประโยชน์ใช้สอย แผนแม่บทปี 1971 สำหรับอุทยานอนุรักษ์อุตสาหกรรม ได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่การรีไซเคิลอาคาร โครงสร้างการผลิต เครื่องจักร และแม้แต่ตัวพื้นที่เอง ด้วยเทคนิคการบำบัดทางชีวภาพ การนำโครงสร้างหลักมาใช้ซ้ำ ประวัติศาสตร์อันยาวนานของสถานที่และแง่มุมที่สำคัญของซีแอตเทิลจะได้รับการเก็บรักษาและกลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่แสดงความเคารพต่อประวัติศาสตร์ของโรงงานแก๊ส (Way, 2013)

ภาพที่ 7 Gas Works Park

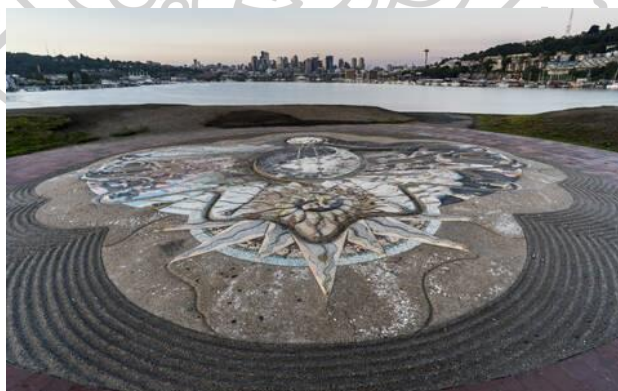
ที่มา : <https://kristyraaschlandarch.wordpress.com/reciprocity/reciprocity-case-studies/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

องค์ประกอบในโครงการ

Gas Works Park ประกอบด้วยพื้นที่ประมาณ 51.8 ไร่ ยื่นออกไปในทะเลสาบยูเนียน 400 ฟุต (120 ม.) และแนวชายฝั่ง 1,900 ฟุต (580 ม.) ล้อมรอบด้วย North Northlake Way ทางเหนือและติดกับ Lake Union ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ ย่านวอลลิงพอร์ตตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ติดกับสวนสาธารณะจะมีเศษซากของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ Gas Works Park เข้าถึงได้ทางที่จอดรถที่มีภูมิทัศน์สวยงาม หรือผ่าน Burke-Gilman Trail ซึ่งเป็นเส้นทางจักรยานและทางเดินที่เชื่อมต่อ Puget Sound กับทะเลสาบ Washington การแบ่งพื้นที่จอดรถออกจากสวนสาธารณะเป็นแนวหญ้าและมีต้นไม้เรียงรายเป็นแนวแบ่งเขตทางรถไฟเก่าทางด้านขวาของทาง สวนสาธารณะประกอบด้วย 7 พื้นที่ ได้แก่ Earth Mound, North Lawn, Towers, Prow, Picnic Lawn and Shelter, Play Barn และ South Lawn มีสนามหญ้าเป็นพื้นที่เปิดโล่งที่มีไว้สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจในเมือง ที่มีการใช้งานอย่างหนาแน่น เนื่องจากโครงสร้างโรงผลิตก๊าซธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่น่าดึงดูดใจ Gas Works Park จึงช่วยเติมเต็มมรดกที่ยาวนานของสวนสาธารณะยุคหลังวิคตอเรียนในซีแอตเทิล เพื่อเฉลิมฉลองวันประกาศอิสรภาพและชมดอกไม้ไฟ คอนเสิร์ต การเล่นว้าว การวิ่งออกกำลังกาย การรวมตัวกันของผู้คน โดยมีพื้นที่ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

- เนินดิน เนินเขา ถูกสร้างขึ้นจากเศษหิน นาฬิกาแดดบนเนินดินสร้างสรรค์โดยศิลปินท้องถิ่น 2 คน ได้แก่ Chuck Greening และ Kim Lazare สร้างขึ้นจากคอนกรีตและประดับด้วยหิน เปลือกหอย แก้ว ทองแดง และวัสดุอื่น ๆ อีกมากมาย นาฬิกาแดดจะบอกเวลาโดยใช้เงาคนดูเพื่อบอกเวลาของวันและฤดูกาล

ภาพที่ 8 เนินดินและนาฬิกาแดดใน Gas Works Park

ที่มา : <https://www.tclf.org/landscapes/gas-works-park>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

- พื้นที่สนามหญ้า สวนสาธารณะมีพื้นที่สนามหญ้าหลายแห่ง ดินที่ได้รับการบำบัดทางชีวภาพด้วยกากตะกอนน้ำเสียและขี้เลื่อย กระบวนการนี้ได้กำจัดคาร์บอนในดินและอนุภาคซึ่งทำให้ใช้งานได้อย่างต่อเนื่องและลดค่าใช้จ่ายด้านการบำรุงรักษา

ภาพที่ 9 พื้นที่สนามหญ้า Gas Works Park

ที่มา : <https://www.tclf.org/landscapes/gas-works-park>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

- หอคอย มีสองกลุ่ม 1) หอกำเนิดก๊าซธรรมชาติสังเคราะห์ 6 หอ 2) หอคูดซับน้ำมันและเครื่องทำความเย็นน้ำมัน

- The prow แท่นคอนกรีตนี้สร้างขึ้นเมื่อปี 1936 เพื่อเป็นพื้นที่ขนถ่ายถ่านหิน ถูกรวมเข้ากับการออกแบบของสวนสาธารณะและมีราวจับวางไว้ที่ขอบริมทะเลสาบ

- Play barn and picnic shelter อาคารเหล่านี้มีอายุย้อนกลับไปถึงโรงงานถ่านหินและก๊าซดั้งเดิม (ประมาณปี 1910) และสร้างขึ้นจากไม้ กรอบไม้ของอาคารทั้งสองยังคงสภาพเดิมและอยู่บนฐานรากคอนกรีต โรงต้มน้ำซึ่งปัจจุบันเป็นที่พักพิงสำหรับปิกนิก เดิมมีหม้อต้มน้ำ 2 โรงแห่งหนึ่งจัดให้มีไอน้ำสำหรับกระบวนการแปรสภาพเป็นแก๊ส ส่วนอีกเครื่องหนึ่งให้ไอน้ำสำหรับเครื่องยนต์ไอน้ำที่ขับเคลื่อนเครื่องอัดบีบของโรงสูบ เป็นการจัดแสดงเทคโนโลยีอุตสาหกรรมที่น่าประทับใจ ภายนอกอาคาร ได้รับการตกแต่งใหม่เพื่อใช้เป็นโครงสร้างการเล่นสำหรับการปีนเขา และมีการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อลดการปล่อยมลพิษ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่บราวน์ฟิลด์

ในการจัดการดินและน้ำใต้ดินของพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนของ Gas Works Park ระหว่างการใช้งานเป็นโรงงานแปรรูปสภาพเป็นแก๊ส แผนแม่บทปี 1971 เรียกร้องให้ทำความสะอาดและปรับสภาพให้เป็น สวนสาธารณะด้วยการบำบัดทางชีวภาพ แม้ว่าการปรากฏตัวของสารมลพิษอินทรีย์จะลดลงอย่างมากในช่วงกลางทศวรรษ 1980 สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกาและกระทรวงนิเวศวิทยาแห่งรัฐวอชิงตัน จำเป็นต้องมีมาตรการเพิ่มเติม รวมถึงการกำจัดและฝังกลบของเสีย และป้องกันการแพร่ทางอากาศ ในส่วนตะวันออกเฉียงใต้ของพื้นที่ เพื่อพยายามกำจัดเบนซิน ซึ่งอาจเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่เข้าถึงทะเลสาบยูเนียนผ่านทางน้ำบาดาลได้ ปัจจุบันไม่มีพื้นที่ปนเปื้อนในดินที่ทราบแน่ชัด หลงเหลืออยู่ในพื้นที่ดังกล่าว แม้ว่าบางครั้งน้ำมันดินจะยังคงไหลซึมจากบางพื้นที่ภายในพื้นที่ และถูกแยกออกและกำจัดออกไป ต่อมากระทรวงนิเวศวิทยาแห่งรัฐวอชิงตัน ประกาศแผนในปี 2022 เพื่อเริ่มขั้นสุดท้ายในการฟื้นฟูดินและแนวชายฝั่ง ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ประมาณ 126.5 ไร่ โดยรอบพื้นที่ การทำความสะอาดมีกำหนดจะเริ่มในปี 2027 และจะช่วยกำจัดสารปนเปื้อน เช่น สารหนู คาร์บาโซล ไดเบนโซฟูแรน และนิกเกิล การชำระล้างการปนเปื้อนที่ประสบความสำเร็จอาจทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงน้ำใน Lake Union อย่างเป็นทางการจากสวนสาธารณะได้

โครงสร้างดั้งเดิมมีคุณสมบัติเป็นตัวอย่างสุดท้ายของเทคโนโลยีประเภทหนึ่ง โครงสร้างเก่านี้ได้รับการอนุรักษ์และบูรณาการเข้ากับการออกแบบสวนสาธารณะ Paul Goldberger เขียนใน New York Times ว่า “ซีแอตเทิลกำลังจะมีผลงานการออกแบบภูมิทัศน์เมืองที่ล้ำสมัยที่สุดชิ้นหนึ่งของประเทศ หอคอย ถัง และท่อก๊าซที่ซับซ้อนที่จัดเรียงไว้มากมายก่อให้เกิดมรดกทางอุตสาหกรรมที่ทรงพลัง เป็นสวนสาธารณะและเป็นอนุสรณ์สถานเกี่ยวกับอดีตทางอุตสาหกรรมของเมือง สวนสาธารณะแห่งนี้แสดงถึงการพลิกกลับจากช่วงเวลาที่อนุสรณ์สถานทางอุตสาหกรรมได้รับการยกย่อง เนื่องจากโรงงานก๊าซได้รับการยอมรับถึงศักยภาพในการปรับปรุงประสบการณ์ในเมือง”

2.1.5.3 Boat Quay

ย่านพักผ่อนริมแม่น้ำบนท่าเรือประวัติศาสตร์ ย่านโบ๊ตควีย์ ประเทศสิงคโปร์

ภาพที่ 10 Boat Quay

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.99.co/singapore/neighbourhoods/boat-quay>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

ประวัติและแนวคิดในการออกแบบ

Boat Quay เป็นท่าเรือประวัติศาสตร์ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่เก่าแก่ที่สุดในภาคกลางของสิงคโปร์ มีอาคารห้องแถวทอดยาวไปตามริมฝั่งแม่น้ำสิงคโปร์ ไปจนถึงสะพานเอลจิน มีโกดังเก็บของที่เจริญรุ่งเรืองด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตั้งเรียงรายริมฝั่งท่าเรือ North และ South Boat Quay ในปี 1819 เซอร์สแตมฟอร์ด ราฟเฟิลส์ ผู้ก่อตั้งด้านการค้าขายของอังกฤษ เป็นเวลากว่าหนึ่งศตวรรษหลังจากนั้น แม่น้ำสายนี้ถือเป็นเส้นทางการค้าหลักของสิงคโปร์ ทำให้ช่วงทศวรรษที่ 1800 Boat Quay ถูกใช้เป็นสถานที่เพื่อขนย้ายสินค้าต่าง ๆ ไปยังเรือบรรทุกสินค้า เรือสำเภจากจีน สยาม และอินโดจีน มาถึงพร้อมกับผ้าไหม เครื่องลายคราม ข้าว และฝิ่น พราศูจากหมู่เกาะอินโดนีเซีย ขนกาแฟ และเครื่องเทศ สินค้าได้ถูกจัดวางจากด้านข้างเรือ เพื่อดึงดูดสายตาของพ่อค้าในอาคารพาณิชย์และโกดังสินค้าริมท่าเรือ Boat Quay (Alvin Chua, 2015)

การค้าขายใน Boat Quay มีความสำคัญและขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงกลางทศวรรษ 1800 การใช้แม่น้ำอย่างหนักได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ปีค.ศ. 1983 รัฐบาลสิงคโปร์มีแผนในการพัฒนาและปรับปรุงเมืองด้วยการทำความสะอาดแม่น้ำ และย้ายอุตสาหกรรมขนส่งที่เหลือไปยังท่าเรือใหม่ใกล้กับปาซีร์ป็นจิง ทำให้ Boat Quay ถูกทิ้งร้างและไม่ได้ใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983 ถึง ค.ศ. 1989 โดยในปี ค.ศ. 1986 หน่วยงานพัฒนาปรับปรุงเมืองได้ประกาศแผนการอนุรักษ์ Boat

Quay ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทในการอนุรักษ์แม่น้ำสิงคโปร์ทั้งหมดและบริเวณโดยรอบ อาคารพาณิชย์สองและสามชั้นในบริเวณนั้น ซึ่งมีทางเดินยาว 5 ฟุต ที่ยื่นออกมาจากชั้นบนได้รับการอนุรักษ์ และแปรสภาพเป็นธุรกิจใหม่ อาคารพาณิชย์และโกดังต่าง ๆ ริมฝั่งแม่น้ำได้รับการบูรณะใหม่ในช่วงทศวรรษ 1990 และปัจจุบันกลายเป็นห้างสรรพสินค้า ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และบาร์ที่คึกคัก อาคารพาณิชย์เก่าแก่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างง่ายดายสำหรับธุรกิจสมัยใหม่ ภายในอาคารสามารถปรับเปลี่ยนได้โดยคำนึงถึงการใช้งานใหม่ ในบางแห่งอาจใช้การตกแต่งภายใน วัสดุ และสีสันทันสมัยที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิม

ภาพที่ 11 ตำแหน่งของ Boat Quay

ที่มา : เว็บไซต์ https://www.streetdirectory.com/sg/boat-quay-shops-houses/856_1012.html

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

องค์ประกอบในโครงการ

Boat Quay ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ บูรณะ และฟื้นฟู ได้เปลี่ยนพื้นที่นี้ให้กลายเป็นศูนย์กลางความบันเทิงและการพักผ่อนที่เจริญรุ่งเรือง ย่าน Boat Quay หลักประกอบด้วยถนนคนเดินที่วนรอบโค้งของแม่น้ำสิงคโปร์ และไหลออกสู่อ่าวมารีน่าและช่องแคบสิงคโปร์ บาร์และร้านอาหารส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่ในบ้านหลากสีสันทันเก่าแก่ที่เป็นเอกลักษณ์ โดยมีเลนเริ่มต้นที่ Elgin Bridge และสิ้นสุดใกล้กับ Fullerton Hotel มีพื้นที่รับประทานอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งภายในอาคารและกลางแจ้ง มีติ๊กแถวหลากสีสันทันสะท้อนบุคลิก ให้ความสวยงามแก่นักท่องเที่ยว สะพานเอลจิน ซึ่งเป็นจุดชมวิวที่ดีที่สุดด้วยเส้นขอบฟ้าเป็นประกายระยิบระยับที่ตั้งตระหง่านเหนือบ้านริมน้ำที่สวยงามตระการตา เป็นสถานที่ชมพระอาทิตย์ตกยอดนิยามแห่งหนึ่งของเมืองในปัจจุบัน

อาคารสองประเภทที่มีผลต่อการภูมิทัศน์ของ Boat Quay ได้แก่ อาคารพาณิชย์ และโกดัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์สไตล์ Early, Transitional และ Art Deco ตั้งเรียงรายอยู่กลางแม่น้ำตลอดแนว Boat Quay ทั้งทางเหนือและใต้ อาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ในศตวรรษที่ 19 ที่ Boat Quay เป็นอาคาร 2 ชั้น สร้างขึ้นเป็นระเบียบต่อเนื่องกัน ชั้นล่างใช้สำหรับทำธุรกิจ ส่วนชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัยของพ่อค้าหรือคนงานที่เรียกว่า คูลี อาคารพาณิชย์ 3 ชั้นหลายแห่งมีระเบียงที่ชั้นบนสุด มีกลิ่นอายที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำของยุโรปพร้อมจุดชมวิว เมื่อเวลาผ่านไป การออกแบบและส่วนหน้าของอาคารพาณิชย์เหล่านี้ผสมผสานลักษณะตะวันออกและตะวันตกเข้าด้วยกัน ทั้งซับซ้อนและเรียบง่าย รูปแบบสถาปัตยกรรมที่หลากหลายภายในบล็อกเดียวกันเผยให้เห็นอิทธิพลที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลาหนึ่ง

การออกแบบโรงเก็บของในยุคแรกในศตวรรษที่ 1820 โกดังขนาดใหญ่ ระบายอากาศได้ดี แห่ง สะอาด การออกแบบยังผสมผสานอิทธิพลของตะวันออกและตะวันตกเข้าด้วยกัน เช่น เสาดอริก 2 ชั้น ชุ่มโค้งมน หน้าต่างสูง บัว และกระเบื้องมุงหลังคาแบบจีนในสมมาตรแบบพัลลาเดียน (Palladian symmetry)

ท่าเรือ ได้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะสถาปัตยกรรมอาคารพาณิชย์ของจีน โดยเป็นหินแกรนิตแข็งกว่า 1 ฟุต ตัดกับทางเดินยาว 5 ฟุต ในปี คศ. 1846 ขอบแม่น้ำปูด้วยหิน ในขณะที่ทางเดินที่เหลือปูด้วยหินแกรนิตที่คล้ายกัน ซึ่งนำเข้าจากประเทศจีน ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ทางเดินได้รับการยกระดับด้วยบันไดท่าเรือ 3 ชั้นเพื่อป้องกันน้ำท่วมจากกระแสน้ำและการซัดสาดของพายุ การบูรณะริมฝั่งแม่น้ำยังคงรักษาชั้นบันไดหินแกรนิตดั้งเดิมสมัยศตวรรษที่ 19 เอาไว้

ภาพที่ 12 ประติมากรรมรูปปั้น เล่าเรื่องราวในอดีตของ Boat Quay

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.singaporetravelhub.com/attractions/people-of-the-river/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่บราวน์ฟิลด์

ด้วยกิจกรรมการค้า การพาณิชย์ และเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น แม่น้ำและพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มประสบปัญหาความแออัดยัดเยียดในเมืองและมลพิษทางน้ำร้ายแรง การใช้แม่น้ำอย่างหนักเป็นเวลานานกว่า 150 ปี ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในช่วงทศวรรษ 1980 ทางน้ำเต็มไปด้วยขยะสัตว์ที่ตายแล้ว อาหาร และขยะอุตสาหกรรม พร้อมทั้งกลิ่นเหม็นที่เป็นมลพิษต่อประชาชน การทำความสะอาดต้องใช้ระยะเวลาถึง 10 ปี ทำให้สามารถกำจัดการค้าที่ก่อมลพิษบริเวณแม่น้ำตั้งแต่ท่าเรือ Boat Quay ไปจนถึงท่าเรือ Robertson Quay การขุดลอกตลิ่งและกั้นแม่น้ำ และการกวาดล้างขยะหลายตัน (Alvin Chua, 2015) จากทางน้ำที่ยังใช้เพื่อการขนส่งสินค้า ไปจนถึงสภาพแวดล้อมริมน้ำที่สวยงามในปัจจุบัน สำหรับที่อยู่อาศัย การพักผ่อนหย่อนใจ ความบันเทิง และการพาณิชย์ การผสมผสานระหว่างการพัฒนาใหม่และอาคารที่ได้รับการอนุรักษ์ทำให้เกิดเสน่ห์และรักษาความทรงจำในอดีตของแม่น้ำ ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นประวัติศาสตร์อันยาวนานและเต็มไปด้วยสีสันของสิงคโปร์

2.1.6 สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษาพื้นที่บราวน์ฟิลด์

สำหรับการศึกษาการปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์เพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเมือง จำเป็นจะต้องประเมินและพิจารณาถึงข้อจำกัดของพื้นที่ วิเคราะห์ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด การพัฒนากรอบแนวคิด ศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ให้คุณค่าต่อชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องและสามารถนำมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย ที่มีความแตกต่างทั้งด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญในการพิจารณา

ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ จึงเป็นการผสมผสานระหว่างกระบวนการทางธรรมาติ และการก่อสร้างเมือง ไม่เพียงแต่พื้นที่ภายในโครงการเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการมองเห็นถึงศักยภาพโดยรวมของโครงการ โดยเน้นย้ำถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบททางประวัติศาสตร์ของสถานที่ และแนวทางปฏิบัติในการฟื้นฟู โดยมีลักษณะเฉพาะแบบและรูปแบบที่ชัดเจน ควรคำนึงถึงผลกระทบทางนิเวศวิทยา วัฒนธรรม และพลเมืองเป็นสำคัญ ผลลัพธ์ของการพัฒนาพื้นที่ดีก็จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงด้านเทคนิค วิธีการที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ การประเมิน วิเคราะห์ และจัดการมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมเดิมของพื้นที่อย่างละเอียดรอบคอบ การเลือกใช้วัสดุหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงการที่ส่งเสริมคุณค่าต่อสถานที่ และลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง จะช่วยให้การปรับปรุงพื้นที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้งานได้จริง และแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ได้อย่างตรงจุดและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative district)

2.2.1 ความหมายของย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative district)

Creative district หรือ ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ พื้นที่ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมธุรกิจและบริการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เชื่อมโยงเรื่องราวของย่าน ผู้คน ธุรกิจดั้งเดิม เข้ากับมาตรการส่งเสริมธุรกิจสร้างสรรค์ โดยกระตุ้นการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ดึงดูดให้มีการลงทุนใหม่ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ สร้างความเคลื่อนไหวของกลุ่มธุรกิจและบุคลากรสร้างสรรค์ และการเกิดศูนย์รวมของบุคลากรในอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมธุรกิจสร้างสรรค์ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเกื้อกูลให้ธุรกิจดั้งเดิมในพื้นที่ได้ประโยชน์จากการพัฒนา และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ เพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างผลงานและโอกาสในการพัฒนาธุรกิจและบุคลากรของไทยต่อไป (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : CEA, 2561)

ปัจจุบันภูมิทัศน์ของชุมชนเมืองในหลาย ๆ แห่ง ได้รับการเปลี่ยนแปลงด้วยการออกแบบในกลายเป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative District) เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์จากความคิดสร้างสรรค์ ที่หยิบเอาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นดึงออกมาให้เป็นที่รู้จักตัวตนของย่านนั้น ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น กลายเป็นลักษณะเฉพาะของเมืองที่เจริญไปทั่วโลก เมืองค์ประกอบหลายอย่างที่ใช้สะท้อนความเป็นย่านหรือชุมชน ที่เป็นเหมือนฉากหลังของโบราณวัตถุทางอุตสาหกรรม เป็นตัวเร่งให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยศูนย์กลางความเจริญที่มีหัวใจสำคัญของย่าน คือการออกแบบคือพื้นที่ที่กระจุกตัวภายในเมือง เป็นพื้นที่ที่แสดงออกในด้านศิลปะ กิจกรรมที่เน้นความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบ พื้นที่สำหรับสถาปนิก ศิลปิน นักออกแบบ และผู้ประกอบการ แสดงความสามารถ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างประสบการณ์ให้กับผู้มาเยือน กมลกานต์ โกศลกาญจน์ (2561, p. 4) ได้อธิบายยุทธศาสตร์ที่ช่วยกำหนดกรอบการพัฒนาและต่อยอดพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นจริง คือ

1. Strategic Planning & Development การกำหนดแนวทางหรือกรอบในการพัฒนา ด้วยการวางแผน สร้างเครื่องมือ และกลไกในการพัฒนาและยกระดับย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงต้นทุนและสินทรัพย์ของพื้นที่
2. Creative Place Making การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของย่าน ให้มีความสอดคล้องกับลักษณะการใช้งานและกิจกรรมในพื้นที่ เพิ่มศักยภาพการเดินทางและการเชื่อมต่อภายในพื้นที่ ด้วยการใช้สินทรัพย์ทางกายภาพเดิมอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยให้ตอบสนองต่อความต้องการของกิจกรรม ผู้คน และธุรกิจที่จะเกิดขึ้น

3. Strengthen Creative Business การจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจและพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ และสนับสนุน ด้วยการเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ ทักษะในการทำงาน การพัฒนาสินค้าและบริการ พัฒนาความรู้ด้านธุรกิจ ให้ตอบรับกับการพัฒนาของพื้นที่ย่าน

4. District Branding การพัฒนาให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์เฉพาะตัวของย่าน เช่น เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความต้องการของชุมชน นอกจากนี้จะเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับย่านแล้ว ยังสร้างความเป็นเจ้าของพื้นที่ และสร้างการรับรู้ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างอีกด้วย

5. Co-creating a Creative Community การให้คุณค่ากับชุมชนและวิถีชีวิตดั้งเดิม เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสในการตัดสินใจคัดเลือกแนวทางที่เหมาะสม ผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

Creative District ที่ประสบความสำเร็จด้วยการสร้างคุณค่าทั้งในด้านโครงสร้าง ทั้งวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ และความหลากหลายของคนในพื้นที่ การสร้างพื้นที่อเนกประสงค์เพื่อรองรับธุรกิจที่หลากหลาย สภาพแวดล้อมของเมือง การตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนเมืองหรือผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น และแนวโน้มความสามารถในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของเมืองในระยะยาว จึงจำเป็นจะต้องศึกษาหลักเกณฑ์องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

2.2.2 หลักเกณฑ์ในการประเมินพื้นที่

หลักเกณฑ์ด้านต่าง ๆ ที่ใช้ประเมินว่าพื้นที่นั้น ๆ มีศักยภาพในการเป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือไม่นั้น เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าแต่ละพื้นที่มีส่วนดีส่วนเสีย เพื่อเป็นกรอบวัดความพร้อม เพื่อพัฒนาเป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ในอนาคต ดังต่อไปนี้

2.2.2.1 Policy : มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของย่าน มีกลไกสนับสนุนทางการเงิน

2.2.2.2 People : มีการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียของทุกภาคส่วน มีการรวมกลุ่มของคนทำงานสร้างสรรค์

2.2.2.3 Cultural & Creative support : มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ อนุรักษ์สันทนาการทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิทธิประโยชน์กับโครงการอนุรักษ์ มีสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคคล และเพิ่มโอกาสทางอาชีพ เมืองค์กรหรือสถาบันทางวัฒนธรรมในพื้นที่ มีพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สร้างสรรค์รองรับกิจกรรม

2.2.2.4 Infrastructure : มีการเดินทางและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ มีพื้นที่ทำงานที่อยู่อาศัยในราคาที่สามารถจ่ายได้

2.2.2.5 Business : มีการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจในพื้นที่

2.2.3 องค์ประกอบของการออกแบบ Creative district

2.2.3.1 อาคารเก่า สันทิพย์ทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สามารถให้ความรู้สึกถึงความแท้จริงและลักษณะเฉพาะของย่าน การศึกษาลักษณะโครงสร้าง ปรับปรุง และเก็บรักษา ส่วนประกอบที่สำคัญที่ยังสามารถใช้เล่าเรื่องราวได้ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของธุรกิจ องค์กร สถานที่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือแปลงเป็นพื้นที่สาธารณะ ถือเป็น การให้ความเคารพต่อสถานที่เดิม ส่งต่อคุณค่าและประวัติศาสตร์ให้แก่คนรุ่นหลัง เช่น เขตประวัติศาสตร์เมืองเก่าซานดิเอโก เป็นที่ตั้งของอาคารเก่าแก่หลายแห่ง รวมถึงย่าน Gaslamp Quarter ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม

2.2.3.2 ศิลปะสาธารณะ ในการทำให้ย่านสร้างสรรค์มีชีวิตชีวาและดึงดูดผู้มาเยือนได้ดี คือ การส่งต่อศิลปวัฒนธรรมผ่านการรับรู้ด้วยผลงาน ด้วยประสาทสัมผัสอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการมอง ศิลปะสาธารณะมีได้หลายรูปแบบ เช่น ประติมากรรม จิตรกรรมฝาผนัง และสถานที่จัดวางริมถนน เช่น กำแพง Wynwood ในไมอามีเป็นสถานที่เล่าเรื่องราวผ่านจิตรกรรมฝาผนัง สร้างที่มีชีวิตชีวาให้กับผู้ที่พบเห็น

2.2.3.3 พื้นที่เปิดโล่ง ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างบรรยากาศที่ดีและน่าอยู่ในย่านสร้างสรรค์ เป็นสถานที่ให้ผู้คนมารวมตัวกัน ผ่อนคลาย และเพลิดเพลินกับกิจกรรมกลางแจ้ง นอกจากนี้ยังสามารถใช้สำหรับกิจกรรมการแสดง หรือพื้นที่เอนกประสงค์ตามวาระโอกาสต่างๆ ลดทอนความหนาแน่นของภาพลักษณ์ชุมชนเมืองที่แออัดได้

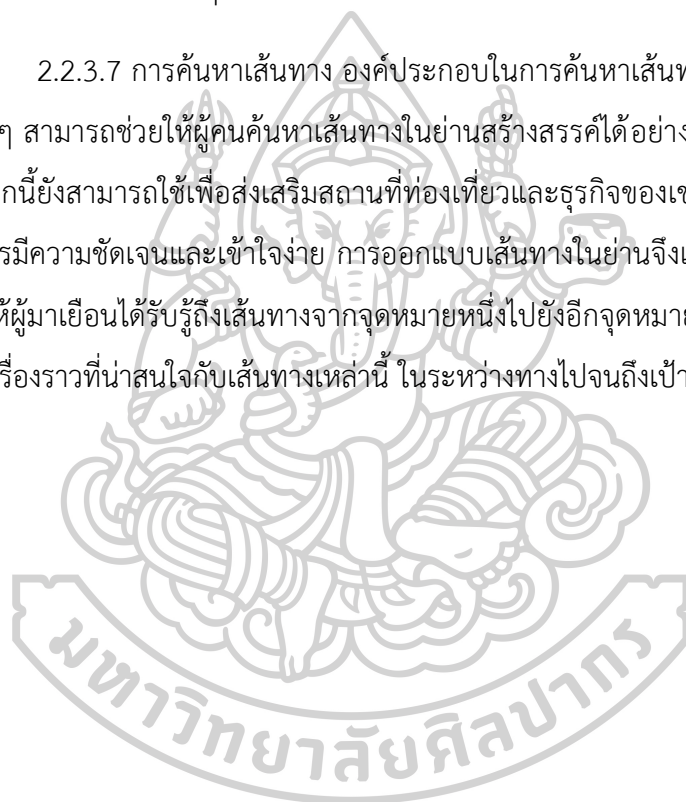
2.2.3.4 ถนนและทางเท้าของย่านสร้างสรรค์ ควรได้รับการดูแลและออกแบบเพื่อรองรับคนเดินเท้า ทางปั่นจักรยาน และการขนส่งสาธารณะ สิ่งนี้จะทำให้ผู้คนสามารถสัญจรไปมาในย่านนี้รู้สึกปลอดภัย ได้รับการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย อีกทั้งยังสามารถออกแบบให้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ด้วยการเชื่อมต่อกันของพื้นที่แต่ละส่วน เช่น High Line ในนิวยอร์กซิตี้ เป็นอดีตเส้นทางรถไฟบรรทุกสินค้าที่ได้รับการดัดแปลงเป็นสวนสาธารณะ

2.2.3.5 ป้าย ป้ายที่ชัดเจนและน่าดึงดูดถือเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้ผู้คนสำรวจย่านสร้างสรรค์ ค้นหาธุรกิจ และสถานที่ท่องเที่ยวที่กำลังมองหา นอกจากนี้จะทำให้สามารถอ่าน หรือ

สื่อสารเข้าใจง่ายแล้ว ป้ายควรสอดคล้องกับการออกแบบของย่าน เพื่อชูอัตลักษณ์ให้โดดเด่นน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2.2.3.6 แสงสว่าง แสงสว่างที่ดีสามารถช่วยสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและน่าดึงดูดใจในย่านสร้างสรรค์ได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เพื่อเน้นสถาปัตยกรรมและศิลปะสาธารณะของย่านได้อีกด้วย แสงสว่างควรได้รับการออกแบบและอยู่ในตำแหน่งที่ดีและไม่ควรสว่างหรือมืดเกินไป เป็นการส่งเสริมสิ่งที่ต้องการแสดงให้เห็นเด่นชัดขึ้นในช่วงเวลากลางคืน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ สี และเสียง เพื่อเสริมความน่าสนใจไปพร้อม ๆ กัน

2.2.3.7 การค้นหาเส้นทาง องค์ประกอบในการค้นหาเส้นทาง เช่น แผนที่และป้ายบอกทางต่าง ๆ สามารถช่วยให้ผู้คนค้นหาเส้นทางในย่านสร้างสรรค์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้เพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวและธุรกิจของเขตอีกด้วย องค์ประกอบการนำทางควรมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย การออกแบบเส้นทางในย่านจึงเป็นสิ่งสำคัญมากเช่นกัน เพื่อต้องการให้ผู้มาเยือนได้รับรู้ถึงเส้นทางจากจุดหมายหนึ่งไปยังอีกจุดหมายถึง สามารถสร้างความเชื่อมโยงหรือเรื่องราวที่น่าสนใจกับเส้นทางเหล่านี้ ในระหว่างทางไปจนถึงเป้าหมายต่าง ๆ

2.2.4 กรณีศึกษางาน Creative District

2.2.4.1 Songshan Cultural and Creative Park

สวนความคิดสร้างสรรค์ชงซาน พื้นที่ปมเพาะผู้มีความสามารถและพลังสร้างสรรค์
เมืองไทเป ประเทศไต้หวัน

ภาพที่ 13 อาคารโรงงานยาสูบเก่าในสวนความคิดสร้างสรรค์ชงซาน

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.expedia.co.th/Songshan-Cultural-And-Creative-Park-Xinyi.d553248624554740092.Place-To-Visit?pwaDialog=mediaGallery>

สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2566

ประวัติและที่มาของโครงการ

Songshan Cultural and Creative Park ตั้งอยู่ในเขตซินอี้ (Xinyi) เมืองไทเป ประเทศไต้หวัน มีพื้นที่ 6.6 เฮกเตอร์ ในอดีตเป็นโรงงานยาสูบชงซาน โรงงานผลิตยาสูบแห่งแรกของไต้หวัน ถูกสร้างเสร็จในปี 1937 และหยุดการผลิตในปี ค.ศ. 1998 โรงงานแห่งนี้ผสมผสานสไตล์ตะวันตกและญี่ปุ่นเข้าด้วยกัน ตัวอาคารมีการออกแบบสไตล์ญี่ปุ่น มีการตกแต่งเรียบง่ายและเป็นต้นแบบโรงงานให้กับโรงงานอื่น ๆ ในสมัยนั้น โรงงานยาสูบแห่งนี้ประกอบไปด้วยสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น โรงงานบุหรี โรงซ่อมเครื่องจักร ห้องพยาบาล อีกทั้งยังมีภูมิทัศน์เป็นสวนสไตล์บาโรก สระน้ำเชิงนิเวศ ห้องอาบน้ำสาธารณะ และหอประชุมอเนกประสงค์

แนวคิดในการออกแบบย่านสร้างสรรค์

ไทเปเป็นเมืองหลวงที่เต็มไปด้วยแหล่งวัฒนธรรมมากมาย ย่านเมืองเก่าที่ซ่อนศิลปะ และการสร้างสรรค์ไว้ ทำให้สวนศิลปวัฒนธรรมในไต้หวันได้กำเนิดขึ้นในปี ค.ศ. 2011 รัฐบาลเมือง ไทเปได้กำหนดให้เป็นหนึ่งในสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งที่ 99 ของเมืองไทเป และได้รับการปรับปรุงเพื่อเปลี่ยนเป็นสวนสาธารณะ เป็นสวนสร้างสรรค์ที่สามารถ ใช้เป็นพื้นที่จัดนิทรรศการทางวัฒนธรรม มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณแห่ง ความคิดสร้างสรรค์ และด้วยกลยุทธ์หลัก 5 ประการ ได้แก่ Creative Lab, Creative Union, Creative School, Creative Showcase และ Creative Hub เพื่อให้สวนสาธารณะบรรลุเป้าหมาย ในการเป็นศูนย์กลางความคิดสร้างสรรค์ของไทเป สถานที่แห่งนี้จึงค่อย ๆ กลายเป็นจุดหมาย ปลายทางใหม่สำหรับความพยายามในอุตสาหกรรมวัฒนธรรม ที่โดดเด่นด้านสุนทรียศาสตร์และการ รับรู้ การออกแบบในชีวิตประจำวัน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สร้างพื้นที่สาธารณะและพัฒนาอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมและเป็นศูนย์กลาง ความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลายและครอบคลุม
2. ปลุกฝังวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์และการแลกเปลี่ยนข้ามอุตสาหกรรม
3. พัฒนาการทดลองเชิงนวัตกรรมและกำหนดแนวโน้มในอนาคต
4. ให้การศึกษาด้านวัฒนธรรมและศิลปะและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณะ
5. นำเสนอมุมมองด้านวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนประเทศสู่ สากล

ภารกิจหลักของการยกระดับความคิดสร้างสรรค์ดั้งเดิมของนักออกแบบชาวไต้หวัน และความสามารถในการแข่งขันในตลาดอุตสาหกรรมไต้หวัน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการออกแบบ ระดับนานาชาติ ผลักดันให้อัปเดตต่าง ๆ สร้างแบรนด์ของตนเอง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับอุตสาหกรรม ดังกล่าว ซึ่งนอกเหนือจากพื้นที่ของ Songshan Cultural and Creative Park แล้ว ยังมีย่าน สร้างสรรค์อื่น ๆ เช่น Huashan 1914 Creative Park, Si Si Nan Cun Village ทั้งสามแห่งนี้ตั้งอยู่ ใจกลางไทเป ดึงดูดไฟฟ้า และนอกจากในไทเปแล้ว ไต้หวันยังมีพื้นที่สาธารณะในลักษณะของสวน ศิลปวัฒนธรรมกระจายตัวอยู่ทั่วเกาะ รายล้อมไปด้วยสถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุดของไทเป การผสมผสานระหว่างมรดกและนวัตกรรม อุทยานวัฒนธรรมและความคิด สร้างสรรค์ชงชานเป็นความสำเร็จในการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น Songyan Creative Hub ซึ่งก่อตั้งขึ้นบนชั้นสองของโรงงานยาสูบใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุน ผู้สร้าง เป็นความคิดริเริ่มในตลาดศูนย์กลาง เป็นพื้นที่สำหรับการปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ ห่วงโซ่

ทรัพยากร การดูแลจัดการกิจกรรม และการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและสร้างกลุ่มก้อน (Cluster) ความคิดสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถมองเห็นได้ทั่วทั้งอุทยาน (Kai Ping Fang, 2023)

องค์ประกอบในโครงการ

Songshan Cultural and Creative Park เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ผลงานออกแบบและนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย โดยตัวอาคารเก่าถูกใช้เป็นสถานที่จัดแสดงนิทรรศการและร้านค้าต่างๆ บางส่วนแม้จะไม่เปิดให้บริการแต่ก็ยังสามารถเดินไปเยี่ยมชมจากด้านนอกได้ ที่นี้มีพื้นที่สีเขียวค่อนข้างมาก มีสระน้ำที่อุดมสมบูรณ์อยู่ข้างใน ด้วยแนวคิดในอดีตที่เรียกว่าเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรม ถูกนำมาใช้ในระหว่างการพัฒนาเบื้องต้นของโรงงานยาสูบชงชาน การออกแบบสถานที่ให้มีพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่และลานภายใน ถือเป็น การออกแบบที่บุกเบิกสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมในสมัยนั้น เพื่ออำนวยความสะดวกและตอบสนองความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน ปัจจุบันอาคารที่ยังหลงเหลืออยู่หลายแห่ง ยังคงรักษาความสมบูรณ์ทางสถาปัตยกรรมไว้ รูปแบบสถาปัตยกรรมของตัวอาคารอยู่ในประเภทสมัยใหม่ ยุคแรกของญี่ปุ่น โดยเน้นที่เส้นแนวนอน รูปทรงคลาสสิกที่เรียบง่าย กระเบื้องมุงหลังคาแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่น ฝีมือประณีต อาคารเหล่านี้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีเด่นของโรงงานอุตสาหกรรมในยุคหนึ่ง เช่น

- โกดังสินค้าในอดีต มีโกดังห้าแห่งตั้งแต่หมายเลข 1 ถึง 5 คนงานผลิตบุหรีบนชั้นสองของโรงงาน หลังจากบรรจุบุหรีมวนแล้ว ก่องจะถูกส่งตรงไปยังคลังสินค้าหมายเลข 1 และ 2 โดยใช้ช่องสายพานลำเลียงผ่านแท่นหมุน ตรงไปยังแท่นเพื่อจัดส่ง ซึ่งช่วยลดการใช้แรงงานคน ได้รับการปรับปรุงภายในและกลายเป็นพื้นที่กว้างขวางสำหรับตลาดนัด งานแสดงศิลปะ และพื้นที่จัดคอนเสิร์ต

- อาคารพิพิธภัณฑ์การออกแบบได้หวัน อดีตเป็นสำนักงานหัวหน้างานและเจ้าหน้าที่โรงงานยาสูบ สำนักงานยังมีห้องประชุมและพื้นที่พักผ่อนสำหรับแขก พนักงานโรงงานทั่วไปไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในอาคาร

- โรงงานยาสูบ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออก ตัวอาคารมีลักษณะโถงทางเดินเปิดยาวไม่มีผนังกัน ชั้น 1 ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยเสาเพื่อรองรับน้ำหนักของเครื่องจักรบนชั้น 2 ภายในบริเวณโรงงาน จะเป็นร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าไลฟ์สไตล์ทุกประเภทที่ผลิตโดยช่างฝีมือชาวไต้หวัน นอกจากนี้ยังมีร้านกาแฟที่นักท่องเที่ยวแวะพักก่อนไปชมพื้นที่อื่น ๆ ของสวนสาธารณะ

- อดีตห้องเลี้ยงเด็ก ซึ่งทำหน้าที่เป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนและเล่นสนุกของลูก ๆ ของพนักงาน ปัจจุบันกลายเป็นร้านหนังสือที่มีเสน่ห์แบบชนบท
- โรงอาบน้ำเก่าแก่เครื่องศตวรรษสำหรับคนงานหญิง ได้รับการดัดแปลงให้เป็นห้องสมุดที่เน้นการออกแบบอย่างพิถีพิถัน
- อาคารโรงงานซ่อมเครื่องจักร ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของร้านอาหาร TMSK โรงงานซ่อมเครื่องจักรมีหน้าที่รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องจักรผลิตยาสูบ
- ใจกลางสวนสาธารณะ สวนสไตล์บาโรก ซึ่งมีการรับรองอาคารโรงงานไว้อย่างแนบเนียน ตรงกลางลานเป็นน้ำพุขนาดใหญ่ที่มีประติมากรรมประดับเป็นรูปผู้หญิงแต่งตัวสบาย ๆ และสัตว์เล็ก ๆ ทำให้มีชีวิตชีวาด้วยเสียงของธรรมชาติ
- บ่อนิเวศวิทยาที่อยู่ทางทิศตะวันออกของอุทยาน ย้อนกลับไปในอดีต โรงงานยาสูบได้มีการติดตั้งสระบัวขนาดใหญ่ไว้ เพื่อเพิ่มการระบายอากาศและคุณภาพอากาศ ในสมัยที่โรงงานยาสูบยังดำเนินการอยู่ ในช่วงกลางวัน บริเวณนี้จะพื้นที่รับประทานอาหารกลางวัน บริเวณที่นั่งกลางแจ้ง ได้ร่วมเงาธรรมชาติ เพื่อเป็นการพักผ่อนของพนักงาน วิวสระน้ำ ทางเดินหินที่มีต้นไม้เขียวขจีทั้งซ้ายและขวา ปัจจุบันได้รับการปรับปรุงใหม่ให้เป็นบ่อนิเวศวิทยาที่เด็ก ๆ สามารถเพลิดเพลินกับเสียงกบและแมลง และสัมผัสกับความงดงามของระบบนิเวศที่มีกลิ่นอายประวัติศาสตร์และความมีชีวิตชีวายังคงอยู่

ภาพที่ 14 ลานน้ำพุกลางสวนสไตล์บาโรกภายใน Songshan Cultural and Creative Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.travel.taipei/en/attraction/details/586>

สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2566

ภาพที่ 15 พื้นที่พักผ่อนภายใน Songshan Cultural and Creative Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://amorphous.live/destinations/taiwan/songshan-cultural-and-creative-park>

สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2566

ด้วยการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม ตลอดจนการสนับสนุนจากเมืองไทเป การสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ประกอบการรุ่นใหม่และชาวท้องถิ่น สวนสาธารณะแห่งนี้มีศักยภาพที่จะกลายเป็นแบบอย่างให้กับสวนสาธารณะอื่น ๆ ในประเทศ และเป็นแบบอย่างของวิถีชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ไทเปเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อุทยานวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งงานจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจิตสำนึกท้องถิ่น อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมด้านสิ่งแวดล้อมของไต้หวันด้วยเช่นกัน

2.2.4.2 798 Art District

ย่านศิลปะที่ถูกดัดแปลงจากย่านอุตสาหกรรม กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน

ภาพที่ 16 พื้นที่ภายนอกของ 798 Art District บริเวณโรงงานเก่า
ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.sasaki.com/projects/798-arts-district-vision-plan/>
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

ประวัติและที่มาของโครงการ

798 Art District หรือย่านศิลปะ Dashanzi Art District (DAD) ครอบคลุมพื้นที่กว่า 600,000 ตารางเมตร รอบพื้นที่ Dashanzi จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่าเขตศิลปะต้าซานจื่อ อยู่ห่างจากตัวเมืองปักกิ่งเล็กน้อย ตั้งอยู่ที่เขต Chaoyang ถูกสร้างขึ้นโดยจีนร่วมกับสหภาพโซเวียต เป็นสวนสาธารณะนวัตกรรมที่ได้รับการปรับปรุงใหม่จากโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เก่าของรัฐ ที่เรียกว่า 718 Joint Factory และโรงงาน 798 เป็นโรงงานที่ใหญ่ที่สุด ภายในโรงงานมีห้องจำนวนมากมายหลายฝ่าย และเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนในโรงงาน สถาปัตยกรรมภายในโรงงาน แสดงให้เห็นถึงสัจจะวัสดุ เผยให้เห็นเนื้อแท้ของอิฐ เหล็ก ปูน และสร้างพื้นที่ที่เชื่อมโยงที่เรียบง่าย ด้วยทางเดินยที่กว้างขวาง เพดานแบนราบ และกระจกบานใหญ่ นอกจากตัวโรงงานแล้ว ยังมีพื้นที่ส่วนกลางสำหรับผู้คนในโรงงาน พื้นที่เล่นกีฬา บาสเกตบอล วอลเลย์บอล พื้นที่สำหรับจัดแสดงดนตรี หรือแม้แต่จัดกิจกรรมแข่งรถ จนเมื่อปี ค.ศ. 1980 ถึงประมาณปี ค.ศ. 1995 โรงงานขาดเงินสนับสนุนจากภาครัฐ โรงงานเริ่มหยุดการผลิตและปลดคนงาน เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับเหล่าศิลปินร่วมสมัย กำลังมองหาที่ทางใหม่ในการนำเสนอและขายผลงาน ทำให้ศิลปินเริ่มย้ายกันเข้ามาตั้งรกราก พร้อม ๆ กับการก่อตั้งสถาบันวิจิตรศิลป์กลางกรุงปักกิ่ง (CAFA) สำหรับจัดเวิร์คช็อปและจัดแสดงผลงาน

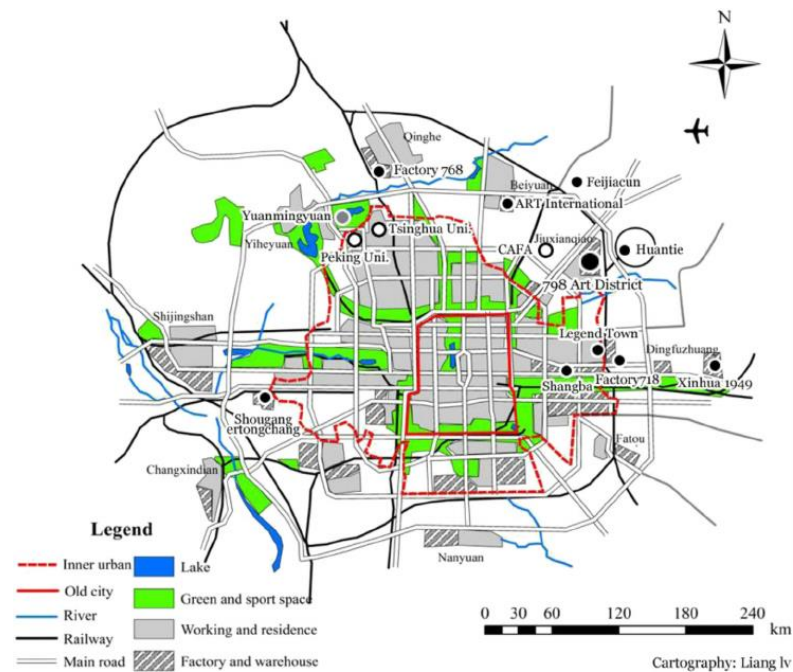
แนวคิดในการออกแบบย่านสร้างสรรค์

รัฐบาลเมืองปักกิ่งต้องการให้ย่านนี้กลายเป็นจุดหมายปลายทางของผู้มาเยือนที่มองเห็นได้ชัดเจนและได้รับการยกย่อง ในขณะที่เจ้าของที่ดินก็ต้องการสร้างแหล่งรายได้ที่เชื่อถือได้ ยั่งยืน และเพิ่มมูลค่าให้กับที่ดิน สถาบันวัฒนธรรมที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ลงทุนใน 798 ต้องการมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมและศิลปะ และรักษาลักษณะเฉพาะและประวัติศาสตร์อันโดดเด่นของย่านนี้ไว้ ในขณะที่ผู้พักอาศัยในชุมชนใกล้เคียงก็ต้องการสวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และเพิ่มโอกาสในการทำงานเช่นกัน

กระบวนการและการวางแผนพัฒนา 798 Art District ในการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่อาคารโรงงานที่ถูกทิ้งร้าง ไปจนถึงจุดหมายทางวัฒนธรรม ให้กลายเป็นชุมชนมิกซ์ยูส (Mixed-use) ที่มีศักยภาพ โดยในปี พ.ศ. 2547 โรงงานต้องเผชิญกับการรื้อถอนเนื่องจากล้าสมัย แต่เกิดข้อโต้แย้งจากสาธารณชนและการแทรกแซงขององค์กรวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงหลายแห่งช่วยป้องกันไม่ให้พื้นที่นี้หายไป ความคิดริเริ่มที่นำโดยเจ้าของศูนย์ศิลปะร่วมสมัย Ullens จินตนาการถึงพื้นที่ใหม่ ผู้วางแผนกลยุทธ์การใช้ซ้ำแบบปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีกว่าในการรื้อถอน และพื้นที่ดังกล่าวยังสามารถดึงดูดงาน เพิ่มมูลค่าที่ดิน และพัฒนาได้ ซึ่งมีหลักการ 4 ประการ ได้แก่

- เน้นศิลปะเป็นจุดเด่นหลักของย่าน
- คงไว้ซึ่งสุนทรียภาพทางอุตสาหกรรมโดยการอนุรักษ์ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์อันเป็นเอกลักษณ์ของย่าน
- มองเห็นและเข้าถึงได้สะดวกขึ้น
- ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะซึ่งเสริมแก่นหลักของเขตเมือง

สถานีรถไฟใต้ดิน ช่วยเพิ่มการเข้าถึงและเชื่อมต่อเขตกับส่วนอื่น ๆ ของเมือง จัดรั้วสาธารณะและภูมิทัศน์หลายแห่งใช้สำหรับการจัดวางงานศิลปะขนาดใหญ่ การแสดงแฟชั่นโชว์ และกิจกรรมกลางแจ้งอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน องค์กรประกอบทางอุตสาหกรรม เช่น โครงข่ายท่อไอน้ำและปล่องควัน ยังคงเป็นสถานที่สำคัญซึ่งชวนให้นึกถึงการใช้งานครั้งแรกของสถานที่นี้ โรงเรียนศิลปะจะปลูกฝังผู้มีความสามารถใหม่ ๆ ให้กับย่านนี้ และจัดหาสถานศึกษาทางเลือกที่ไม่เหมือนใครในกรุงปักกิ่ง ในขณะที่บ้านพักของศิลปินในที่พักริมแม่น้ำเพื่อลดแรงกดดันจากการแบ่งพื้นที่

ภาพที่ 17 แผนผังแสดงตำแหน่ง 789 Art District ในเขต Chaoyang กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน
ที่มา : เว็บไซต์ https://www.researchgate.net/figure/Creative-industry-parks-located-on-former-industrial-sites-in-Beijings-urban-area_fig1_269576564
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

ย่านศิลปะ 798 จึงกลายเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดในโลก แผนพัฒนา 798 ประสบความสำเร็จในการสร้างกลยุทธ์ระยะยาวในการสร้างงาน สร้างรายได้ จากธุรกิจของเขต และเพิ่มมูลค่าที่ดิน และแบบจำลองทางเศรษฐกิจ และยังแสดงให้เห็นว่าการนำอาคารที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมกลับมาใช้ใหม่แบบปรับเปลี่ยนได้ สามารถเปลี่ยนพื้นที่ทั้งหมดและปกป้องไม่ให้ถูกทำลายได้ 798 Art District นั้นไม่ได้มีเพียงคุณค่าทางศิลปะ แต่ยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของจีนจนกลายเป็นมหาอำนาจทางวัฒนธรรมระดับโลก

ภาพที่ 18 แผนผังแสดงตำแหน่งการใช้พื้นที่ของ 789 Art District
ที่มา : เว็บไซต์ https://www.researchgate.net/figure/The-Factory-798-Art-District_fig2_269576564

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

องค์ประกอบในโครงการ

อาคารโรงงานได้ถูกเปลี่ยนให้เป็นพิพิธภัณฑ์ แกลเลอรี และร้านค้าแฟชั่นใหม่ สนามหญ้าที่และที่ดินว่างเปล่าที่ไม่เคยได้ถูกการใช้งาน ปัจจุบันเป็นสถานที่สำหรับประติมากรรม กลางแจ้ง แฟชั่นโชว์ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่น ๆ จากการรวมตัวกันของสตูดิโอและพื้นที่ทำงาน เล็กๆ ก็ได้พัฒนาจนกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่มีผู้เยี่ยมชมมากที่สุดเป็นอันดับสามในกรุงปักกิ่ง รองจากพระราชวังต้องห้ามและกำแพงเมืองจีน โดยมีองค์ประกอบและกิจกรรมที่หลายหลายสำหรับผู้มาเยือน เช่น

- โรงงานศิลปะ 798 Art Factory ก่อตั้งโดย Huang Rui ในปี พ.ศ. 2546 โดยมีพื้นที่มากกว่า 1,200 ตารางเมตร เดิมเป็นโรงงานอุตสาหกรรม อาคาร Bauhaus เก่า เป็นอาคารทั่วไปที่มีลักษณะเฉพาะ อาคารยังคงรูปลักษณะดั้งเดิม โครงสร้างแบบหล่อเข้าที่ขนาดใหญ่ที่เรียบง่ายและใช้งานได้จริง ปัจจุบันแบ่งออกเป็นหลายพื้นที่รวมถึงพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ เลานจ์ Old Factory Bar & Restaurant ฯลฯ นิทรรศการและกิจกรรมศิลปะร่วมสมัย

- ศูนย์ศิลปะร่วมสมัย Ullens Center for Contemporary Art (UCCA) ก่อตั้งโดย Guy และ Myriam Ullens นักสะสมชาวเบลเยียมในปี พ.ศ. 2550 ครอบคลุมพื้นที่ 8,000 ตารางเมตร รวมถึงห้องนิทรรศการขนาดใหญ่ 1,800 ตารางเมตร และห้องนิทรรศการอื่น ๆ อีกหลายแห่งในขนาดต่าง ๆ ห้องบรรยายที่รองรับคนได้ 150 คนพร้อมการฉายภาพยนตร์ และพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ สำหรับการรวมตัว การประชุม จัดกิจกรรมต่าง ๆ และพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการแบบเปิดสำหรับนิทรรศการกึ่งถาวร ทุกสัปดาห์จะมีกิจกรรมหมุนเวียนต่าง ๆ เช่น การเล่นเกมศิลปะ

- Pace Beijing ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของ Pace Gallery ที่มีชื่อเสียงจากนิวยอร์ก สถาปนิก Richard Gluckman ได้เปลี่ยนโฉมอาคารหลังนี้ให้เป็นอาคารแห่งความทรงจำที่มีทั้งความทรงจำและความทันสมัย

- ถนนที่มีชีวิตชีวาที่เรียงรายไปด้วยแกลเลอรีจำนวนนับไม่ถ้วน จัดแสดง Collection งานศิลปะที่น่าประทับใจ ตั้งแต่ภาพวาด ประติมากรรม ภาพถ่าย ศิลปะจัดวาง และนิทรรศการมัลติมีเดีย ตั้งแต่ศิลปินที่มีชื่อเสียงไปจนถึงผู้มีความสามารถหน้าใหม่ แกลเลอรีในย่านนี้มี การผสมผสานสไตล์ ธิม และวิสัยทัศน์ทางศิลปะที่หลากหลาย มีสถาปัตยกรรมของย่านที่ออกแบบโดยสถาปนิกชื่อดัง เคนโกะ คุมะ (Kengo Kuma) พื้นที่ที่ผสมผสานรูปแบบอาคารภายนอกและการออกแบบภายในของโรงงานเดิมได้อย่างลงตัว เพื่อเป็นเกียรติแก่ประวัติศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ของสถานที่แห่งนี้

- สตูดิโออาร์ตที่ประดับประดาอยู่บนผนัง กราฟฟิตี้ จิตรกรรมฝาผนัง และงานศิลปะจัดวางที่ซับซ้อน สร้างองค์ประกอบภูมิทัศน์ทางศิลปะในแต่ละมุม บอกเล่าเรื่องราวด้วยภาพอันเป็นเอกลักษณ์ เชิญชวนให้ผู้มาเยี่ยมชมดื่มด่ำกับความคิดสร้างสรรค์ ที่แทรกซึมทุกซอกทุกมุมของย่านศิลปะ 798 Art District

- พิพิธภัณฑ์และศูนย์วัฒนธรรม ที่จัดนิทรรศการกระตุ้นความคิด กิจกรรมเวิร์คช็อปที่น่าสนใจ และการบรรยายที่ให้ความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีส่วนร่วมกับอาณาจักรแห่งศิลปะร่วมสมัย อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของสถาบันทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับภูมิทัศน์ทางศิลปะ เต็มไปด้วยกิจกรรมและเทศกาลที่น่าตื่นตาตื่นใจตลอดทั้งปี ตั้งแต่งานแสดงศิลปะและนิทรรศการ ไปจนถึงการแสดงดนตรีและการฉายภาพยนตร์

- ร้านหนังสือต่างประเทศและออฟฟิส Timezone 8 ของโรเบิร์ต เบอร์เนลล์ ชาวอเมริกัน เป็นผู้ริเริ่มเปิดร้านในโครงการ ที่ได้รับความนิยมและบอกต่อให้กลุ่มศิลปินอื่น ๆ เข้ามาช่วยกันจัดการบริหารโครงการนี้

- ร้านกาแฟและร้านอาหาร ทุกร้านเสมือนเป็นผลงานศิลปะที่มีสไตล์เป็นเอกลักษณ์ ทั้งจากจีน ญี่ปุ่น เกาหลี อิตาลี ฝรั่งเศส รัสเซีย และประเทศอื่นๆ อีกมากมาย เช่น Ace Café ให้บริการกาแฟและเครื่องดื่มเป็นร้านอาหารริมรถขนส่งที่มีชื่อเสียง ซึ่งมีต้นกำเนิดในลอนดอน

ภาพที่ 19 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงตำแหน่งการใช้พื้นที่ของ 798 Art District
ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.sasaki.com/projects/798-arts-district-vision-plan/>
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

ภาพที่ 20 พื้นที่ภายนอกของ 798 Art District บริเวณโรงงานเก่า
ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.sasaki.com/projects/798-arts-district-vision-plan/>
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

798 Art District เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความเจริญรุ่งเรืองของงานศิลปะร่วมสมัยของปักกิ่ง และการอุทิศตนในการบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม พื้นที่อันน่าหลงใหลที่ผสมผสานประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และศิลปะเข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว เป็นที่น่าประทับใจต่อศิลปิน นักสะสม และผู้มาเยือน ด้วยภูมิทัศน์ทางศิลปะที่พัฒนาตลอดเวลาและพลังสร้างสรรค์ที่ไร้ขีดจำกัด เป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญสำหรับผู้ชื่นชอบศิลปะ

2.2.4.3 PMQ HONG KONG (Police Married Quarters)

พื้นที่แสดงงานศิลปะและการออกแบบแบบผสมผสาน ในอาคารและย่านประวัติศาสตร์จากยุคอาณานิคมที่ฟื้นฟูขึ้นใหม่ในฮ่องกง

ภาพที่ 21 ประติมากรรม Panda-mania ในปี ค.ศ. 2014 กลางลาน PMQ

ที่มา : เว็บไซต์ <https://hkaddict.blogspot.com/2017/06/sheung-wan-police-married-quarters.html>

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

ประวัติและที่มาของโครงการ

PMQ ตั้งอยู่บนถนน Staunton ระหว่างถนน Aberdeen และถนน Hollywood ก่อนที่จะได้รับการฟื้นฟูให้เป็นศูนย์กลางย่านสร้างสรรค์ในฮ่องกง PMQ เป็นที่ตั้งของโรงเรียนรัฐบาลแห่งแรกของเมืองที่ให้การศึกษาแบบตะวันตกแก่ประชาชน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายตั้งแต่ปี ค.ศ. 1884-1944 ปัจจุบันรู้จักกันในชื่อวิทยาลัยควีนส์ ซึ่งได้ย้ายไปยังที่อยู่ปัจจุบันที่คอสเวย์เบย์ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ในช่วงที่ญี่ปุ่นยึดครอง โรงเรียนถูกปิดชั่วคราวและถูกยึดครองโดยชาวญี่ปุ่น ถูกใช้เป็นศูนย์บัญชาการกองทหารม้าของญี่ปุ่น อาคารเรียนถูกไฟไหม้และพังทลายลงบนพื้นในช่วงสิ้นสุดสงคราม อาคารหลายหลังถูกทำลาย แต่หากพูดในเชิงสถาปัตยกรรม ที่นี่คือตัวแทนที่ดีของอาคารในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองของเมือง ซึ่งขึ้นชื่อว่ามีประโยชน์ใช้สอยและใช้งานได้จริงโดยไม่ต้องตกแต่งอะไรเป็นพิเศษ ต่อมาที่นี่ได้กลายเป็นหอพักแห่งแรกที่เปิดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรุ่นเยาว์ของจีน ที่รู้จักในชื่อ Hollywood Road Police Married

Quarters ในช่วงปี ค.ศ. 1951-2000 และใช้เวลา 14 ปีก่อนที่ PMQ จะเปิดอีกครั้งในปี 2014 ในฐานะศูนย์รวมไลฟ์สไตล์และร้านอาหารที่เป็นที่รู้จักในปัจจุบัน (Yannie Chan, 2016) อีกทั้งบริเวณนี้ยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นอาคารเก่าแก่ระดับ 3 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010

แนวคิดในการออกแบบย่านสร้างสรรค์

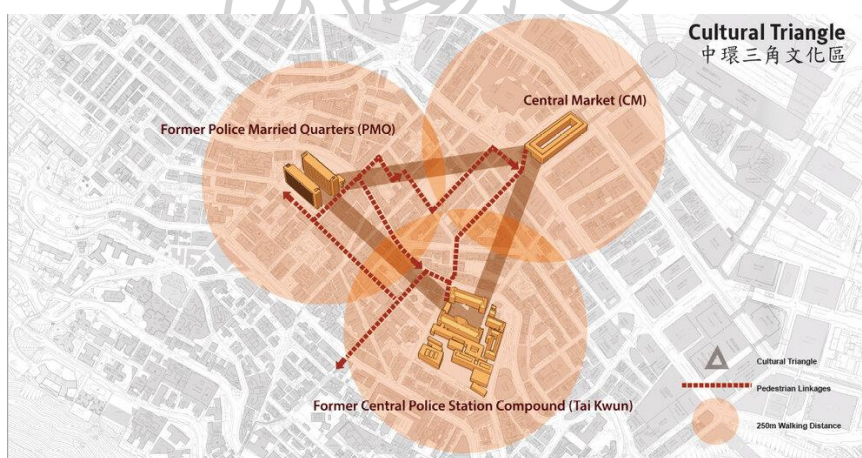
PMQ ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่ โดยเป็นศูนย์กลางความคิดสร้างสรรค์สำหรับอุตสาหกรรมออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ของฮ่องกง โครงการนี้นำโดย Hong Kong Design Centre ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลฮ่องกง โดยแนวคิดหลักของ PMQ คือ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์และพัฒนาให้กลายเป็นศูนย์กลางที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่น่าดึงดูดใจในวงกว้าง เพื่อรองรับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่กำลังพัฒนา สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ โดยเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ให้กลายเป็นธุรกิจ ดูแลผู้สร้างสรรค์และนักออกแบบในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับชุมชน

ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2550 สำนักงานโบราณวัตถุและอนุสรณ์สถาน (AMO) ได้ตรวจสอบพื้นที่ PMQ ที่เหลืออยู่ เพื่อตรวจสอบคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม พบซากของโรงเรียนกลางรวมทั้งเพลาหินแกรนิตและฐานของกำแพงเขตและกำแพงกันดิน รัฐบาลมีส่วนร่วมกับการจัดการ PMQ เพื่อเป็นการตอบสนองแผนการอนุรักษ์พื้นที่ฟูของรัฐบาล โดยมีหลักการดังนี้

- อนุรักษ์โบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์
- เน้นคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์และบรรยากาศดั้งเดิม
- สร้างชีวิตใหม่ให้กับพื้นที่ ด้วยการรวบรวมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เพื่อทำให้พื้นที่กลายเป็นสถานที่สำคัญสำหรับชาวเมืองและผู้มาเยือน
- มีส่วนร่วมในการวางผังเมืองตามแนวถนน Hollywood และพื้นที่โดยรอบด้วยวิธีการอนุรักษ์มรดก
- แก้ไขปัญหาความกังวลของชุมชนเกี่ยวกับความหนาแน่นของการพัฒนาและความสูงของอาคาร
- เพิ่มเต็มความคาดหวังของชุมชนในการมีพื้นที่สาธารณะมากขึ้น

การพัฒนาขึ้นใหม่ยังคงรักษาคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของอาคารไว้ ขณะเดียวกันก็เพิ่มคุณลักษณะใหม่ๆ เช่น สวนบนชั้นดาดฟ้า และจัตุรัสสาธารณะ PMQ จึงเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น และได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในย่านสร้างสรรค์ที่ดีที่สุดในโลก เพื่อสัมผัสวัฒนธรรมงานศิลป์ท้องถิ่นของฮ่องกง

นอกจากนี้การริเริ่มการอนุรักษ์ที่ครอบคลุมของฮ่องกง ที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนจากชุมชน นักวิชาการ ภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างพื้นที่วัฒนธรรมในใจกลางย่านศูนย์กลางประวัติศาสตร์ ได้พัฒนากลายเป็น The Cultural Triangle สามเหลี่ยมวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากอาคารที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ 3 แห่งในภาคกลาง ได้แก่ อดีตบ้านพักตำรวจ (PMQ) อดีตสถานีตำรวจกลางไทกวน (Tai Kwun) และ Central Market (CM) ความสำคัญของอาคารหลักทั้งสามแห่งนี้ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีจากการนำ PMQ มาใช้ซ้ำแบบปรับเปลี่ยนได้ และอาคาร Tai Kwun เปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2561 โดยที่ CM อยู่ระหว่างการฟื้นฟู The Cultural Triangle เป็นแกนกลางของบริเวณวัฒนธรรม ที่ไม่เพียงแต่จะช่วยเชื่อมโยงอาคารทั้งสามแห่งและพื้นที่ระหว่างกันทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังช่วยเชื่อมโยงทางดิจิทัลด้วยวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างเขตวัฒนธรรมที่เป็นมิตรกับคนเดินเท้าและสามารถเดินได้ในภาคกลาง จะช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของทั้งผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ตลอดจนปรับปรุงภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ของเมืองด้วยการจัดแสดงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ยาวนานและมรดกทางวัฒนธรรมของฮ่องกง

ภาพที่ 22 The Cultural Triangle

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.udpcltd.com/projects/smart-cultural-precinct-central-hong-kong>

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

องค์ประกอบในโครงการ

PMQ มีอาคารสองหลัง ได้แก่ Hollywood และ Staunton ซึ่งตั้งชื่อตามถนนที่อยู่ตรงด้านหน้าของอาคาร ขนาดพื้นที่เดิมอยู่ที่ประมาณ 6,000 ตารางเมตร ภายหลังจากการฟื้นฟูพื้นที่ทั้งหมดกลายเป็น 18,000 ตารางเมตร เนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ใกล้กับแกลเลอรีและร้านบูติก บนถนน Hollywood และ SoHo ทำให้ดึงดูดแกลเลอรีการออกแบบ ร้านค้า ร้านหนังสือ และสำนักงานได้ประมาณ 100 แห่ง นอกจากนี้ยังมีร้านป๊อปอัพ (Pop-up) จำนวน 15 ยูนิตสำหรับนิทรรศการการออกแบบและร้านค้า ลานกลางขนาด 1,000 ตารางเมตรแห่งนี้เคยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นที่รู้จัก เช่น Panda-mania ในปี ค.ศ. 2014 โดยมีสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ในรูปแบบกระดาษ 1,600 ชิ้น เพื่อส่งเสริมภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของ PMQ และยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น

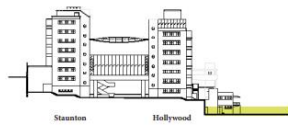
- ทางเข้าหลักตั้งอยู่บนทางลาดของถนน Aberdeen เป็นทางเข้าหลักสำหรับผู้อยู่อาศัยในอดีต ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการเติบโตของชุมชนครอบครัวตำรวจ และบริเวณใกล้เคียงตลอดหลายปีที่ผ่านมา ขอบกระถางต้นไม้ที่อยู่รอบต้นไม้ใกล้ทางเข้าสร้างด้วยหินที่ขุดขึ้นมาจากซากของโรงเรียนกลาง

- ห้างสรรพสินค้าสร้างสรรค์และพื้นที่การออกแบบในเซ็นทรัล ผสมผสานกลิ่นอายของตลาดเข้ากับศิลปะร่วมสมัยและพื้นที่การออกแบบ โดยจัดแสดงอัญมณี เครื่องปั้นดินเผา ภาพวาด และเสื้อผ้าโดยนักสร้างสรรค์และช่างฝีมือที่ดีที่สุดของฮ่องกง นอกจากนี้ยังมีร้านค้า แพชั่นเครื่องประดับ เครื่องหนัง ของขวัญ และไลฟ์สไตล์อีกจำนวนมาก

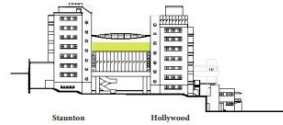
- อาคารทั้งสองแห่งของ PMQ คือ Hollywood และ Staunton เชื่อมต่อกันด้วยสวน PMQ Terrace เพื่อให้เข้าถึงได้ง่าย สวน PMQ Terrace และชั้นล่าง เป็นพื้นที่เปิดโล่งที่มีภูมิทัศน์สวยงามซึ่งเหมาะสำหรับการรับแสงแดดและอากาศ PMQ ยังคงรักษาองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์บางอย่างไว้ในสถาปัตยกรรม Glimpse PMQ เป็นที่เก็บรักษาโบราณวัตถุของมูลนิธิดั้งเดิมที่มีอายุย้อนไปถึงทศวรรษ 1860 ซึ่งตั้งอยู่ด้านล่าง PMQ Terrace เป็นสถานที่สำหรับการแสดง Courtyard & Marketplace เป็นอีกหนึ่งสถานที่สำหรับการจัดงานต่าง ๆ

- ห้องอเนกประสงค์ชื่อ i-Cube พื้นที่จัดกิจกรรมที่ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มกิจกรรมสำหรับผู้มีความสามารถเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเชื่อมโยงผู้คนกับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ผ่านนิทรรศการสำคัญ การแสดงศิลปะ และการแสดงแฟชั่นโชว์ โดยจะจัดกิจกรรมที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ตลอดทั้งปี ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบูรณาการอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เข้ากับชีวิตของผู้คนอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะส่งเสริมให้องค์กรและแบรนด์สร้างสรรค์เกิดใหม่เพื่อแสดงผลสัมฤทธิ์ของตน

LOWER TERRACE

FOURTH FLOOR

ภาพที่ 23 PMQ Terrace

ที่มา : เว็บไซต์ https://www.pmq.org.hk/media/PMQ_introduction.pdf

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

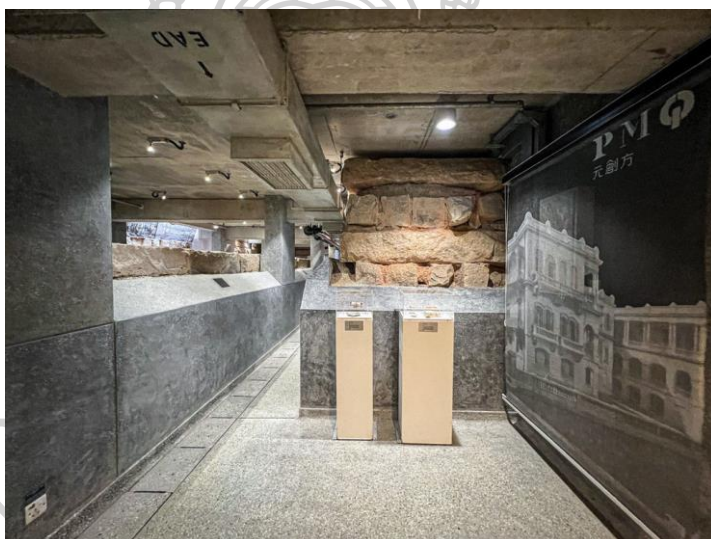
ภาพที่ 24 ลาน PMQ ระหว่างอาคารสำหรับจัดกิจกรรม

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.pmq.org.hk/pmqcorner/a-piano-an-experiment-1/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

- ศูนย์ทรัพยากรสร้างสรรค์ ที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เครื่องมือที่จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีความสามารถด้านการสร้างสรรค์รุ่นใหม่ ในการเปลี่ยนแปลงความคิดสร้างสรรค์ ค้นหาพันธมิตรทางธุรกิจ และนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับนานาชาติ มีการฝึกอบรมทางวิชาชีพ การประชาสัมพันธ์การตลาด บรรจุกิจกรรม การให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย ฯลฯ หรือแม้แต่การติดต่อกับโรงงาน เพื่อพัฒนาแบรนด์ท้องถิ่นเหล่านี้ ให้เป็นแบรนด์คุณภาพในระดับสากล

- พื้นที่ใต้ดิน เกิดจากซากรากฐานที่ยาวที่สุดสองแห่งของโรงเรียนกลาง มีการแสดงพื้นและเศษวัสดุก่อสร้าง เปิดโอกาสให้สาธารณชนได้ชื่นชมคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 25 นิทรรศการซากอาคารเก่าใต้ดินใน PMQ

ที่มา : เว็บไซต์ <https://rawnie.com/blogs/wander/pmq-hongkong>

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

- ชั้นบันไดหินแกรนิตและกำแพงกันดิน ที่มีมาตั้งแต่เปิดโรงเรียนกลางในปี พ.ศ. 2432 ชั้นบันไดเชื่อมต่อกับตึกสี่ส่วนและอดีตสโมสรตำรวจรุ่นเยาว์ตอนกลาง หลังจากการฟื้นฟู ชั้นตอนต่าง ๆ ยังคงทำหน้าที่เชื่อมโยงทั้งสองแพลตฟอร์ม ทำให้สัมผัสกับวิวทัศน์ที่เกิดจากสวนที่เพิ่งปลูกใหม่และต้นไม้เก่าแก่ที่ฝังรากอยู่ที่ถนน Hollywood

- การสานต่อกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ อำนวยความสะดวกในการสัญจรของ คนเดินถนนที่ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบูรณาการความคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ชุมชน แหล่งมรดก ร้านค้า สินค้าดีไซน์ท้องถิ่น งานศิลปะและวัตถุโบราณ หอศิลป์ สามารถเชื่อมโยง ร้านอาหารและบาร์ ตลอดจนถึงถนนที่โดดเด่นในย่านนี้ เพื่อส่งเสริมและสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึง วัฒนธรรม ภูมิทัศน์ของชุมชนและการอนุรักษ์มรดกบนพื้นฐาน

2.2.5 สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษา Creative District

รากฐานที่สำคัญของย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็น คน ความคิด โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ รวมถึงสถานที่ ล้วนแต่เป็นต้นทุนที่สำคัญของ พื้นที่ สิ่งสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ นอกเหนือจากความพร้อมของ คนแล้ว ยังจำเป็นต้องมี พื้นที่ที่มีศักยภาพและเอื้อให้ผู้คนเหล่านั้นมารวมตัวกัน สร้างสภาพแวดล้อม สร้างระบบการอยู่ร่วมกันที่แข็งแกร่ง และมีความสามารถในการสร้างคุณค่าจากสินทรัพย์ที่เป็น องค์ประกอบสำคัญทำให้เมือง ๆ หนึ่งมีความแตกต่าง

สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เป็นอีกหนึ่งต้นทุนที่เป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา ของย่าน เอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ คุณค่าเฉพาะตัว การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่าง หรือพื้นที่พุดาคารเก่า เป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นจินตนาการให้กับผู้พบเห็น ความหลากหลายของคน ในพื้นที่ กลุ่มคนที่ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่มีประสบการณ์และความสามารถ ที่สามารถ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นชนชั้นสร้างสรรค์ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เป็นศูนย์รวม ความคิดที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับผู้คนในย่าน องค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ล้วน แล้วแต่เป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการเพิ่มคุณค่าให้กับย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ขยายการพัฒนาพื้นที่ เล็ก ๆ ในชุมชนด้วยการเพิ่มมูลค่าให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจต่อไป

2.3 แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบพื้นที่นันทนาการ (Recreation Area)

2.3.1 ความหมายของพื้นที่นันทนาการ

จากสภาพสังคมในปัจจุบัน ตามวิถีชีวิตของคนเมืองที่ต้องเผชิญกับปัญหาหลาย ๆ อย่าง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ส่งผลต่อความเครียด ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ที่เป็นปัญหาทั้งสุขภาพทั้งทางกายและทางใจ สาเหตุเหล่านี้เป็นเหตุผลว่าทำไมมนุษย์จึงต้องการพื้นที่หรือกิจกรรมที่จะช่วยผ่อนคลายความเครียด สร้างเสริมสุขภาพทางกายและทางใจที่ดี กิจกรรมนันทนาการจึงเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตคนเมืองมากขึ้น การมีแหล่งนันทนาการที่ดี และมีการจัดดำเนินงานที่มีกิจกรรมช่วยตอบสนองความต้องการของคนได้ ก็จะช่วยสร้างสุขภาพที่ดีให้กับคนเมือง และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเมืองได้ สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติมาท่องเที่ยว ขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้กับชุมชน ดังนั้นแหล่งนันทนาการจะเป็นปัจจัยที่สำคัญของการเสริมสร้างความประทับใจและช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

นันทนาการ (Recreation) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมที่สมัครใจทำในยามว่าง เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การเล่นและความสนุกสนานจะช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการเคลื่อนไหวในสิ่งมีชีวิตวัยเยาว์ กิจกรรมนันทนาการมักเกิดขึ้นในช่วงสุดสัปดาห์หรือวันหยุด โดยประกอบด้วย งานอดิเรก การท่องเที่ยว ดนตรี การเต้นรำ กีฬา เกม ฟังเพลง เป็นต้น

พื้นที่นันทนาการ (Recreation Area) หมายถึง สถานที่ที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกและการให้บริการในด้านการจัดกิจกรรม อาจจะดำเนินการโดยภาครัฐบาลหรือภาคเอกชน โดยเป็นพื้นที่สำหรับให้บริการในการทำกิจกรรมนันทนาการ ที่จะช่วยเสริมสร้างความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น สมบัติ กาญจนกิจ (2544, p. 92) ได้บรรยายไว้ว่า แหล่งนันทนาการเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตชีวิตที่มีรูปแบบที่น่าสนใจ หรือเรียกว่าเป็นจุดสนใจเพื่อการท่องเที่ยว (Tourism Attractions) ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย โดยสรุปเป็น 12 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น กิจกรรมทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา การเมือง วิทยาศาสตร์ อนุรักษ์ธรรมชาติกายภาพ ภูมิอากาศ ทักษะกีฬา ชีวิตสัตว์ป่า นันทนาการกลางแจ้ง / นอกเมืองและกีฬา การบันเทิงและการอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ เป็นต้น

พื้นที่นันทนาการที่เป็นแหล่งเรียนรู้ คณิต เขียววิชัย (2555, p. 70) ได้บรรยายไว้ว่า พื้นที่นันทนาการ นอกจากจะเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังเป็นแหล่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และเสริมสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้เข้ามาเยี่ยมชมและนักท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้จะช่วย

สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากจะได้ความเพลิดเพลินแล้ว การเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์นั้นจะเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะไม่รู้สึกเครียด หรือมีความกังวลใจใด ๆ เกิดขึ้น และกระบวนการเหล่านี้จะได้จากแหล่งนั้นหลากหลายประเภทต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นโดยได้นำเสนอพื้นที่นันทนาการ ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และช่วยดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวเหล่านี้ เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน ธรรมชาติทางทะเลและหาดทราย สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ สวนรุกขชาติ สวนสาธารณะ อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น

2.3.2 หลักการออกแบบและองค์ประกอบของพื้นที่นันทนาการ

หลักการออกแบบพื้นที่นันทนาการ ด้วยการวางผังและออกแบบภูมิทัศน์ที่ดี จะช่วยให้พื้นที่นันทนาการนั้นตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนและการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ทางเดิน พื้นที่เปิดโล่ง และพื้นที่สีเขียว จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมโยงของกิจกรรม ช่วยให้ผู้ใช้สอยสามารถทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย อัมพิกา อ่าลอย (2566) ได้อธิบายถึงหลักการในการออกแบบและองค์ประกอบของพื้นที่นันทนาการไว้ ดังนี้

2.3.2.1 การออกแบบที่เน้นผู้ใช้สอยเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความชอบ พฤติกรรม และความต้องการของผู้ใช้สอย เมื่อเข้าใจความต้องการแล้ว การออกแบบสามารถปรับแต่งให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก คุณสมบัติ และภูมิทัศน์ที่สะท้อนชุมชนและผู้มาเยือน การศึกษาทำความเข้าใจพื้นที่และผู้ใช้สอย คือ

- การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการและความเข้าใจในบริบท ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ (ภูมิประเทศ ดิน ภูมิอากาศ), การใช้ที่ดินโดยรอบและผลกระทบ, ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

- การระบุความต้องการและความชอบของผู้ใช้สอย
- การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการออกแบบภูมิทัศน์
- การออกแบบที่เป็นสากลและความสามารถในการเข้าถึง (UNIVERSAL DESIGN)

- การออกแบบสำหรับทุกวัยและทุกความสามารถ

2.3.2.2 ความสวยงามและดึงดูดสายตา สร้างสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดสายตา ดึงดูดผู้คนและกระตุ้นให้ใช้เวลาในพื้นที่ การใช้สี พื้นผิว รูปแบบ มุมมอง สามารถทำให้เกิดอารมณ์เชิงบวกและความรู้สึกเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ด้วยหลักการดังนี้

- เอกภาพและความกลมกลืน: การสร้างภาษาการออกแบบที่สอดคล้องกัน
- สมดุลและสมมาตร: การสร้างความสมดุลทางสายตา
- ขนาดและสัดส่วน: การสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่าง

องค์ประกอบต่าง ๆ

- จังหวะและการเคลื่อนไหว: การชี้นำสายตาและประสบการณ์

2.3.2.3 ความรู้สึกของสถานที่ ช่วยสร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้กับพื้นที่นั้นผ่านการสะท้อนถึงบริบท วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เมื่อผู้ออกแบบสามารถสะท้อนความรู้สึกของสถานที่ออกมาได้ ผ่านการรับรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในหมู่ผู้ใช้สอย เสริมสร้างความผูกพันกับพื้นที่ได้มากขึ้น เช่น

- การบูรณาการและการตีความมรดกวัฒนธรรม
- การสร้างพื้นที่รวมประสาธสัมพันธ์สำหรับประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น

2.3.2.4 การเชื่อมต่อและระบบสัญจร ช่วยให้การสัญจรและการเข้าถึงภายในพื้นที่เป็นไปอย่างราบรื่น การวางองค์ประกอบที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน อำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายและการนำทาง ลดความสับสน ลดการเกิดอุบัติเหตุ และช่วยเพิ่มประสบการณ์ที่ดีของผู้ใช้สอย รวมถึงการแบ่งเขตและการจัดการพื้นที่ (Zoning) เช่น

- การแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตของกิจกรรม
- การออกแบบทางเดินและรูปแบบการสัญจร
- การเลือกใช้เส้นทาง ป้ายบอกทางที่เข้าใจง่าย
- การกำหนดความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ระหว่างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2.3.2.5 ความยั่งยืนทางนิเวศวิทยา การออกแบบภูมิทัศน์ผสมผสานแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานบนพื้นที่สีเขียว มีส่วนช่วยให้ระบบนิเวศโดยรวมของพื้นที่มีความสมบูรณ์ เช่น

- การรักษาคุณลักษณะทางธรรมชาติและความสมดุลของระบบนิเวศ
- การอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ
- การเลือกพืชพื้นถิ่นอย่างรอบคอบ
- การบริหารจัดการน้ำฝนและการควบคุมการกัดเซาะ
- การออกแบบแสงสว่างและโครงสร้างพื้นฐานที่ประหยัดพลังงาน

2.3.2.6 การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการทำงานร่วมกันของชุมชน การคำนึงถึงความสำคัญของผู้คนในชุมชน หรือผู้คนที่อยู่อาศัยมาก่อนในพื้นที่ การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับผู้คนในการเชื่อมต่อและมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีพื้นที่นั้นทนทานการเป็นศูนย์กลางสำหรับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น

- การออกแบบพื้นที่นั่งเล่นและที่กำบัง
- การผสมผสานของพื้นที่กิจกรรมเน้นการออกกำลังกายและกิจกรรมพักผ่อน
- การออกแบบสนามเด็กเล่น สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬาและองค์ประกอบนั้นทนทานการกลางแจ้ง

2.3.2.7 การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี การเข้าถึงภูมิทัศน์ที่สวยงามและได้รับการดูแลเป็นอย่างดี จะเชื่อมโยงกับประโยชน์ด้านสุขภาพของผู้ใช้สอยและผู้คนในระแวกใกล้เคียง การได้สัมผัสกับธรรมชาติและพื้นที่สีเขียวสามารถลดความเครียด ส่งเสริมการออกกำลังกาย ส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวม เช่น

- การเลือกชนิดของพืชเพื่อความสวยงามและประโยชน์ใช้สอย
- การแบ่งเขตและรูปแบบการปลูก
- การออกแบบบ่อน้ำ น้ำพุ หรือน้ำตก
- การออกแบบเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับน้ำและการใช้น้ำเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

2.3.2.8 ดึงดูดผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่นในฐานะจุดหมายปลายทางยอดนิยม สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น

- การสนับสนุนอาคารและการเป็นเจ้าของโครงการ
- ส่งเสริมธุรกิจใกล้เคียงและกิจกรรมต่าง ๆ

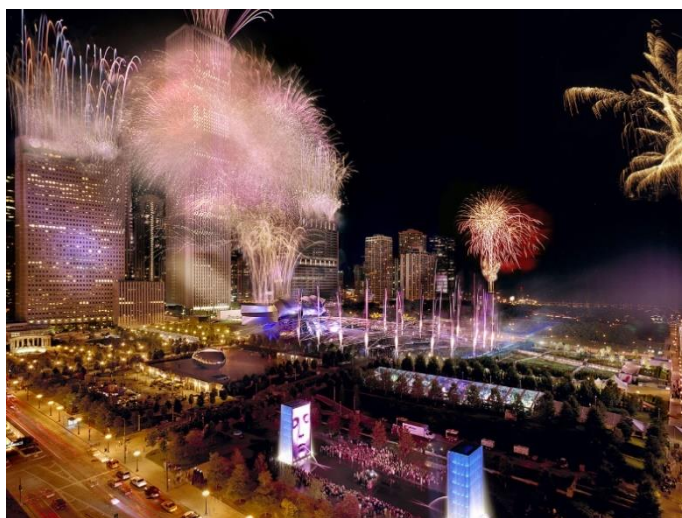
2.3.2.9 คำนึงถึงการบำรุงรักษาและความสามารถในการปรับตัวในระยะยาว พื้นที่นั้นทนทานการยังคงใช้งานได้และดึงดูดสายตาเมื่อเวลาผ่านไป วางแผนปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมจะส่งผลให้ชุมชนมีพื้นที่ที่คงทนและยั่งยืน เช่น

- การวางแผนสำหรับการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลในการเพาะปลูก
- การผลัดใบและองค์ประกอบที่เขียวตลอดปี
- การรวบรวมกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล
- การนำวัสดุและเทคนิคการก่อสร้างที่ยั่งยืนมาใช้
- การบำรุงรักษาในระยะยาวและการจัดการทรัพยากร

2.3.3 กรณีศึกษาพื้นที่นันทนาการ

2.3.3.1 Millennium Park

สวนสาธารณะที่โดดเด่นด้วยศิลปะสาธารณะ พื้นที่กลางแจ้ง และสถานที่จัดกิจกรรม เป็นศูนย์กลางของพลเมืองที่โดดเด่นใกล้กับชายฝั่งทะเลสาบมิชิแกนของเมืองในชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 26 Millennium Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://millenniumparkfoundation.org/the-foundation/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

ประวัติและที่มาของโครงการ

Millennium Park เป็นสวนสาธารณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชน Loop ในเมืองชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ดำเนินการโดย Chicago Department of Cultural Affairs สวนสาธารณะแห่งนี้เปิดในปี ค.ศ. 2004 มีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมฉลองสหัสวรรษที่สามโดยเป็นศูนย์กลางพลเมืองที่โดดเด่นใกล้กับชายฝั่งทะเลสาบมิชิแกนของเมืองซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 24.5 เอเคอร์ (9.9 เฮกตาร์) ของอุทยานแกรนท์ ทางตะวันตกเฉียงเหนือ สวนสาธารณะแห่งนี้โดดเด่นด้วย งานศิลปะสาธารณะ พื้นที่กลางแจ้ง และสถานที่จัดแสดงต่าง ๆ ล้อมรอบด้วยถนนมิชิแกน ถนน แรนดอล์ฟ ถนนโคลัมบัส และถนนอีสต์มอนโร ในปี 2017 Millennium Park เป็นสถานที่ท่องเที่ยวชั้นนำในชิคาโกและมิดเวสต์และติดอันดับหนึ่งในสิบอันดับแรกของสหรัฐอเมริกาด้วยจำนวนนักท่องเที่ยว 25 ล้านคนต่อปี (Johnson, 2020)

การวางแผนสวนสาธารณะลานรถไฟและลานจอดรถ กลางรัฐอิลลินอยส์ เริ่มในเดือนตุลาคมปี 1997 การก่อสร้างเริ่มในเดือนตุลาคมปี 1998 และเปิดใช้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคมปี 2004 สวนสาธารณะแห่งนี้ได้รับรางวัลด้านการเข้าถึงและการออกแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Ryan, 2005) เนื่องจาก Millennium Park ตั้งอยู่บนโรงจอดรถ สถานีรถไฟ Millennium และทางรถไฟ จึงถือเป็นสวนบนชั้นดาดฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก ในปี 2015 สวนสาธารณะแห่งนี้กลายเป็นสถานที่จัดแสดงไฟต้นคริสต์มาสประจำปีของเมือง

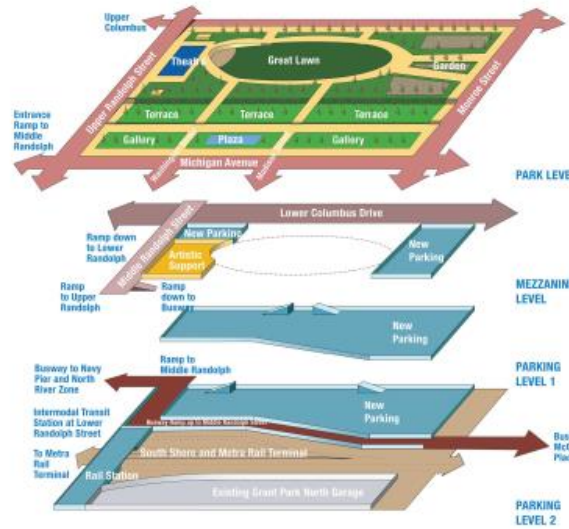
ภาพที่ 27 ภาพเปรียบเทียบก่อนและหลังการปรับปรุงพื้นที่ Millennium Park
ที่มา : เว็บไซต์ <https://uli.secure-platform.com/a/gallery/rounds/22/details/1672>
สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

แนวคิดในการออกแบบพื้นที่

Millennium Park สร้างขึ้นบนโรงจอดรถใต้ดินที่ทรุดโทรมให้กลายเป็นสถานที่ทางวัฒนธรรมกลางแจ้งที่มีเอกลักษณ์ โดยถูกสร้างขึ้นบนโรงจอดรถใต้ดินใหม่สองแห่ง สถานีรถไฟโดยสาร และถนนรถประจำทาง ทำให้เป็นหนึ่งในภูมิทัศน์ที่เสมือนหลังคาสาธารณะที่ใหญ่ที่สุดในสหรัฐอเมริกา ได้ออกแบบแผนแม่บทสำหรับสวนสาธารณะ โดยอ้างอิงถึงพื้นที่สาธารณะสไตล์ Beaux Arts โดยมีแนวคิดที่ศิลปะและสถาปัตยกรรมสามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจของเมืองได้ เปลี่ยนการรับรู้ของการทำงานร่วมกันในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ และเปลี่ยนชีวิตของ ประชากร การขับเคลื่อนของ Millennium Park คือพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เสรี สาธารณะ และเป็นตัวแทนอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนการออกแบบและการดำเนินงานของอุทยาน ได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับเมืองและประเทศอื่น ๆ ศึกษาอุทยานอื่น ๆ เพื่อหาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ในเมืองของตนเอง การเติบโตทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว และสร้างหัวใจทางวัฒนธรรมสำหรับพลเมืองของตนเอง

Millennium Park ได้รับรางวัล Green Roof Award of Excellence ในประเภทอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ Green Roofs for Healthy Cities (GRHC) ถือว่าเป็นสวนสาธารณะแห่งนี้เป็นหลังคาสีเขียวที่ใหญ่ที่สุด เป็นพื้นที่สาธารณะที่ดีที่สุดและรางวัลโครงการแห่งปีของสมาคม

โยธาธิการอเมริกันในปีแรก และผู้เกี่ยวข้องได้รับรางวัลมากกว่า 30 รางวัล เป็นตัวอย่างหนึ่งของการวางผังเมืองที่ประสบความสำเร็จ เป็นพื้นที่ที่ให้การพักผ่อนจากตัวเมือง แต่ยังคงสะท้อนถึงเมือง ทั้งหมดสะท้อนถึงการเกิดใหม่ของชิคาโก ความทะเยอทะยาน ความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินและสถาปนิก

ภาพที่ 28 แนวคิดการออกแบบ Millennium Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://uli.secure-platform.com/a/gallery/rounds/22/details/1672>

สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

ภาพที่ 29 ผังบริเวณ Millennium Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.rudybruneraward.org/wp-content/uploads/2016/08/06-Millennium-Park.pdf>

สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

องค์ประกอบในโครงการ

ภายใน Millennium Park มีจุดเด่นทางศิลปะอยู่ 4 แห่งคือ Jay Pritzker Pavilion, Cloud Gate, Crown Fountain, Lurie Garden และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ อีกมากมาย สวนสาธารณะที่เชื่อมต่อกันด้วยสะพานคนเดิน BP และ Nichols Bridgeway ไปยังส่วนอื่นๆ ของ Grant Park มีรายละเอียดและมืองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- จุดศูนย์กลางของ Millennium Park คือ Jay Pritzker Pavilion ออกแบบโดย Frank Gehry มี 4,000 ที่นั่ง และที่นั่งสนามหญ้าอีก 7,000 ที่นั่ง เวทีล้อมรอบด้วยแผ่นสแตนเลสทรงโค้ง บริเวณนี้สร้างขึ้นบางส่วนบนโรงละครแฮร์ริส เพื่อแสดงดนตรีและการเต้นรำ ซึ่งเป็นสถานที่แสดงศิลปะการแสดงในร่มของสวนสาธารณะ Pritzker Pavilion เป็นที่ตั้งของ Grant Park Symphony Orchestra และ Chorus และ Grant Park Music Festival ซึ่งเป็นดนตรีคลาสสิกกลางแจ้งที่เปิดให้เข้าชมฟรีแห่งเดียวในประเทศที่ยังเหลืออยู่ และกิจกรรมศิลปะการแสดงประจำปีมากมาย

- Grainger Plaza and Cloud Gate เป็นพื้นที่สาธารณะที่จัดแสดงประติมากรรม Cloud Gate เปิดให้เข้าชมในปี 2004 เป็นสถานที่สำหรับชม McCormick Tribune Plaza และลานสเก็ตน้ำแข็ง ในช่วงเทศกาลวันหยุด Cloud Gate ซึ่งชาวชิคาโกขนานนามว่า "The Bean" เนื่องจากมีรูปร่างคล้ายพีชตระกูลถั่ว คือประติมากรรมเหล็กสะท้อนแสงสามชั้น งานศิลปะสาธารณะชิ้นแรกในสหรัฐอเมริกาโดยศิลปินชื่อดังระดับโลก Anish Kapoor รูปร่างเรียบและพื้นผิวเหมือนกระจกได้รับแรงบันดาลใจจากบรอกโคลี ที่สะท้อนให้เห็นถึงเส้นขอบฟ้าของเมือง (Caroline Daniel, 2005) สะท้อนผู้มาเยือนที่สามารถเดินไปรอบ ๆ ผลงานชิ้นนี้

ภาพที่ 30 Jay Pritzker Pavilion และ Grainger Plaza and Cloud Gate

ที่มา : เว็บไซต์ <https://news.wttw.com/2024/01/09/chicago-announces-big-plans-millennium-park-s-20th-anniversary-sets-dates-major-summer>

สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

- Crown Fountain เป็นผลงานศิลปะสาธารณะและวิดีโอประติมากรรม แบบ Interactive ตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่ตระกูล Crown แห่งชิคาโก เปิดในปี 2004 ออกแบบโดย Jaume Plensa ศิลปินแนว Conceptual ชาวคาตาลัน น้ำพุประกอบด้วยหินแกรนิตสีดำสะท้อนสระน้ำ อยู่ระหว่างหอคอยอิฐแก้วสูง 50 ฟุต คู่หนึ่ง ใช้แสงเพื่อแสดงวิดีโอดิจิทัล มีน้ำไหลเป็นระยะ ๆ ลดหล่นลงมาทั้งสองหอคอยและพ่นผ่านหัวฉีดที่ด้านหน้าของหอคอยแต่ละแห่ง น้ำพุส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพระหว่างพื้นที่สาธารณะและน้ำในสภาพแวดล้อมทางศิลปะ และยังสามารถเป็นพื้นที่เล่นน้ำสาธารณะ ให้ผู้คนได้หลบหนีจากความร้อนในฤดูร้อน

ภาพที่ 31 Crown Fountain

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.tripsavvy.com/chicagos-millennium-park-1492258>

สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

- สวน Lurie เป็นสวนสาธารณะขนาด 2.5 เอเคอร์ (1.0 เฮกตาร์) ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของ Millennium Park ออกแบบโดย บริษัท ภูมิสถาปัตย์กรรม GGN (Gustafson Guthrie Nichol), Piet Oudolf และ Robert Israel มีองค์ประกอบทางธรรมชาติที่โดดเด่นของ หลังคาสีเขียวที่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นสวนที่สื่อถึงประวัติศาสตร์ของชิคาโกโดยนำเสนอพืชที่ชอบร่มเงา และมีต้นไม้ผสมผสานกันซึ่งจะให้ร่มเงา และแสดงถึงอนาคตของเมืองที่รักแสงแดด ซึ่งมีไม้ยืนต้นที่เจริญเติบโตได้ในความร้อนและแสงสว่าง

- McCormick Tribune Plaza & Ice Rink เป็นสถานที่อเนกประสงค์ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของ Millennium Park ตรงข้ามกับกำแพงถนนของย่าน Historic Michigan Boulevard เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งแรกใน Millennium Park ซึ่งเป็นลานสเก็ตน้ำแข็งกลางแจ้งสาธารณะที่ให้บริการฟรีในช่วงฤดูหนาว มีนักเล่นสเก็ตมากกว่า 100,000 คนต่อปี ในช่วงที่เหลือของปี จะทำหน้าที่เป็น The Plaza ที่ Park Grill หรือ Park Grill Plaza ซึ่งเป็นร้านอาหารกลางแจ้งที่ใหญ่ที่สุด

ในชิคาโก ร้านอาหารกลางแจ้งขนาด 150 ที่นั่ง มีทิวทัศน์สวยงามของสวนสาธารณะ และจัดกิจกรรมการทำอาหารและการแสดงดนตรีต่างๆ (Davey, 2008)

- สะพานคนเดิน BP เป็นสะพานลอยแบบคาน เหนือ Columbus Drive ที่เชื่อมต่อ Millennium Park กับ Maggie Daley Park มีความยาวทั้งหมด 935 ฟุต (285 เมตร) เป็นสะพานแรกที่ Gehry ได้รับการออกแบบให้สร้างขึ้น สะพานแห่งนี้เป็นที่รู้จักในด้านสุนทรียศาสตร์ และสไตล์ของ Gehry มีให้เห็นในการใช้แผ่นเหล็กสแตนเลสในงานประติมากรรมที่กว้างขวาง เพื่อแสดงสิ่งที่เป็นนามธรรม สะพานนี้มีลักษณะคล้ายงูเนื่องจากมีรูปทรงโค้งมนการออกแบบของสะพาน ซึ่งตรงตามมาตรฐานทางหลวง เพื่อรองรับการสัญจรของคนเดินเท้าที่เร่งรีบพร้อมกัน (Janega, 2004) นอกจากนี้ยังเป็นทางเชื่อมระหว่าง Millennium Park กับริมทะเลสาบในบริเวณใกล้เคียง ส่วนอื่นๆ ของ Grant Park และโรงจอดรถ

ภาพที่ 32 สะพานคนเดิน BP ใน Millennium Park

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.som.com/projects/millennium-park-master-plan/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

- Wrigley Square เป็นจัตุรัสสาธารณะที่ตั้งอยู่ในมุมตะวันตกเฉียงเหนือของ Millennium Park ใกล้สี่แยกถนน East Randolph และ North Michigan ตรงข้ามกับย่าน Historic Michigan Boulevard ประกอบด้วยอนุสาวรีย์ Millennium ซึ่งเป็นแบบจำลอง ขนาดเกือบเต็มของเสาสไตล์กรีกดอริก ที่จับคู่กันเป็นครึ่งวงกลม (Peristyle)

- McDonald's Cycle Center เป็นสถานีจักรยาน ในร่ม มีนั่งกลางแจ้ง ที่ซ่อมจักรยาน จักรยานให้เช่า และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ สำหรับผู้สัญจรด้วยจักรยาน ในตัวเมือง และนักปั่นจักรยานทั่วไป

- Boeing Galleries เป็นพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการกลางแจ้ง ตั้งอยู่ตามแนวระเบียงของ Wrigley Square และ Crown Fountain

จะเห็นได้ว่า Millennium Park เป็นพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะที่ทำให้มีความรู้สึก ร่วมสมัย สร้างภาพลักษณ์ใหม่อันเป็นเอกลักษณ์ของเมือง สามารถจุดชนวนวิจิตรใหม่เกี่ยวกับพื้นที่ สาธารณะกลางแจ้ง ได้รับการยกย่องให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับการนำเสนอทางศิลปะที่หลากหลาย และมีการจัดแสดงงานศิลปะและการออกแบบชุมชนเมือง เป็นการจัดวางใหม่อย่างมีศิลปะ เป็นผล จากการรวมตัวของจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

2.3.3.2 Yokohama Red Brick Warehouse

อาคารศุลกากรและคลังสินค้าเก่า ได้รับการฟื้นฟูให้เป็นสถานที่ทางวัฒนธรรมและ สถานที่จัดกิจกรรมตามฤดูกาล บริเวณท่าเรือโยโกฮามา จังหวัดคานากาวา ประเทศญี่ปุ่น

ภาพที่ 33 Yokohama Red Brick Warehouse ตั้งอยู่บนอ่าวโยโกฮามา
ที่มา : เว็บไซต์ <https://travel.gaijinpot.com/yokohama-red-brick-warehouse/>
สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2566

ประวัติและที่มาของโครงการ

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 รัฐบาลเมืองโยโกฮามา ดำเนินการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกท่าเรือใหม่ และงานบุกเบิกครั้งแรกเริ่มขึ้นในปี 1899 แล้วเสร็จในปี 1905 ออกแบบโดย สถาปนิกชาวญี่ปุ่นและเจ้าหน้าที่ของ Tsumaki Yorinaka อาคารหมายเลข 2 ปัจจุบันสร้างขึ้นในปี 1911 และอาคารหมายเลข 1 ปัจจุบันสร้างขึ้นในปี 1913 ทั้งสองอาคารถูกใช้เป็นศุลกากร ในปี 1923 เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่คันทันโต โยโกฮามา อาคารอิฐสีแดงได้รับความเสียหาย แต่ก็ได้รับความ เด็ดร้อนน้อยกว่าอาคารอื่น ๆ เนื่องจากมีโครงสร้างเสริมด้วยเหล็กฝังอยู่ระหว่างอิฐ งานซ่อมแซม ดำเนินต่อไปจนถึงปี 1930 และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อาคารเหล่านี้ได้รับการร้องขอจากกองกำลัง ยึดครองของอเมริกา ระหว่างปี 1945 ถึง 1956 หลังจากอาคารเหล่านี้ถูกส่งกลับไปยังญี่ปุ่น การใช้งาน ก็ลดลงและสิ้นสุดลงในฐานะกรมศุลกากรในปี 1989

กระบวนการปรับปรุงอาคาร ในปี 1992 งานบูรณะได้ดำเนินการตั้งแต่ปี 1994 ถึง 1999 งานนี้ซึ่งมีการเสริมความแข็งแกร่งให้กับหลังคาและโครงสร้างของอาคาร ดำเนินการโดย Takenaka Corporation ซึ่งเป็นบริษัทสถาปัตยกรรมของญี่ปุ่น หลังจากปรับปรุงภายในอาคารแล้วก็เปิดเป็นโกดังอิฐแดงโยโกฮามา ในปี 2002 หรือเป็นที่รู้จักในชื่อ Akarenga Soko

แนวคิดในการออกแบบพื้นที่

รัฐบาลท้องถิ่นในโยโกฮามา ต้องการที่จะบูรณะสถานที่นี้และทำให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการล้ำยุคของ Minato Mirai 21's ระหว่างปี 1994 ถึง 2002 โกดังต่าง ๆ ผ่านการปรับปรุงโครงสร้างครั้งใหญ่ โดยถอดกราฟฟิติดีออก มีโครงเหล็กใหม่เพิ่มเข้ามาพร้อมกับการซ่อมแซมหลังคาครั้งใหญ่ ในขณะเดียวกัน การก่อสร้างก็ต้องรักษาความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น คงรูปลักษณะเก่า ๆ ที่พบตามบันได ในปี 2002 โกดังต่าง ๆ ก็ได้เปิดอีกครั้งและกลายเป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวในทันที ในรอบ 15 ปี มีผู้เยี่ยมชมมากกว่า 65 ล้านคน เพื่อเปิดประสบการณ์ในการเดินทางเข้าสู่ประวัติศาสตร์ยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 34 อาคารและลานกิจกรรม Yokohama Red Brick Warehouse

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.ibecs.or.jp/jsbd/N/features.htm>

สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2566

องค์ประกอบในโครงการ

- โกดังอิฐแดงโยโกฮามา (Yokohama Red Brick Warehouse) เป็นอาคารเก่าแก่ที่ซับซ้อน ซึ่งประกอบด้วยห้างสรรพสินค้า ห้องจัดเลี้ยง และสถานที่จัดงานต่าง ๆ อาคารแห่งนี้เป็นที่รู้จักอย่างเป็นทางการในชื่อคลังสินค้าทัณฑ์บนท่าเรือนิวยอร์ก (Newport Pier Bonded Warehouse) เดิมใช้เป็นอาคารศุลกากร มี 2 ส่วน คือ คลังสินค้าหมายเลข 1 และหมายเลข 2 ดำเนินการโดย Yokohama Akarenga Co. Ltd. และตั้งอยู่ที่ท่าเรือโยโกฮามา ใน Naka-ku, Yokohama, Kanagawa ประเทศญี่ปุ่น โกดังทั้งสองแห่งได้รับการออกแบบโดย Yorinaka Tsumaki สถาปนิกที่มีความสามารถพิเศษและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีชื่อเสียงจากการออกแบบที่ผสมผสานองค์ประกอบระหว่างยุโรปตะวันตกคลาสสิกเข้ากับสถาปัตยกรรมญี่ปุ่น โกดังทั้งสองแห่งมีโครงสร้างเสริมเหล็ก ทั้งสองอาคารสูง 3 ชั้น พื้นที่ของอาคารหมายเลข 1 คือ 5,575 ตารางเมตร อาคารหมายเลข 2 มีพื้นที่รวม 10,755 ตารางเมตร

อาคารหมายเลข 1 เป็นสถานที่ทางวัฒนธรรม และถูกใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมสำหรับนิทรรศการศิลปะ เทศกาลภาพยนตร์ การแข่งขันดนตรี และการแสดงละคร มีพื้นที่การแสดง 300 ที่นั่ง และพื้นที่อเนกประสงค์สำหรับจัดนิทรรศการและกิจกรรมทางวัฒนธรรม

อาคารหมายเลข 2 มีห้างสรรพสินค้าและร้านอาหาร และระเบียงที่นักท่องเที่ยวสามารถชมท่าเรือที่เปิดอยู่บนชั้น 3 สถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ตั้งอยู่ใกล้ๆ ทั้ง Yokohama Chinatown, Minato Mirai 21 และ Yamashita Park

ภาพที่ 35 โกดังอิฐแดง Yokohama Red Brick Warehouse

ที่มา : เว็บไซต์ <https://travel.gaijinpot.com/yokohama-red-brick-warehouse/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2566

- พื้นที่จัดกิจกรรมบริเวณจัตุรัสระหว่างอาคารทั้งสองหลัง ขยายไปถึง Akarenga Park เป็นที่นิยมในหมู่ประชาชนสำหรับสุนัข ให้ทัศนียภาพของอ่าวทั้งหมดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ฤดูใบไม้ผลิและฤดูร้อนทำให้ที่นี่เป็นสถานที่สำหรับจัดคอนเสิร์ตกลางแจ้ง โดยเป็นสถานที่ที่จัดขึ้นตลอดทั้งปี กิจกรรมหลักที่จัดขึ้นเป็นประจำในแต่ละฤดูกาล โดยมีการเฉลิมฉลองที่เป็นส่วนหนึ่งของกำหนดการที่เหลือ 4 เหตุการณ์สำคัญ ได้แก่

ฤดูใบไม้ผลิ : สวนดอกไม้ ดอกไม้ที่สวยงามประดับประดาจัตุรัสรวากับจินตนาการที่เต็มไปด้วยสีสัน

ภาพที่ 36 เทศกาลสวนดอกไม้ในฤดูใบไม้ผลิ

ที่มา : เว็บไซต์ <https://thegate12.com/spot/533>

สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2566

ฤดูร้อน : Red Brick Resort ได้เปลี่ยนพื้นที่จัดกิจกรรมให้เป็นสวรรค์ของรีสอร์ทที่เขตร้อนที่มีกระท่อมลอยน้ำ

ฤดูใบไม้ร่วง : Oktoberfest ลานเบียร์ที่มีชีวิตชีวา ทำให้เมืองอบอูน (สไตล์ Munich)

ฤดูหนาว : ตลาดคริสต์มาส ที่กระจายอยู่รอบ ๆ ต้นคริสต์มาสที่สวยงาม พร้อมกระท่อมไม้ อาหารเยอรมัน และการตกแต่งที่มีชีวิตชีวา

: ลานสเก็ตลีลา เหมือนกับการเล่นสเก็ตพร้อมกับแสงไฟในลานสเก็ตที่น่าหลงใหล

ภาพที่ 37 เทศกาลตลาดคริสต์มาสในฤดูหนาว
 ที่มา : เว็บไซต์ <https://thegate12.com/spot/533>
 สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2566

ภาพที่ 38 ลานสเก็ตศิลปะในฤดูหนาว
 ที่มา : เว็บไซต์ <https://info.japantimes.co.jp/seasons-hints/2015/art-rink-and-seaside-view-at-yokohama-red-brick-warehouse/>
 สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2566

2.3.3.3 C-mine Genk

พื้นที่เปิดโล่ง ศูนย์กลางวัฒนธรรมในเมืองถ่านหินเก่า เมืองเกงค์ ประเทศเบลเยียม

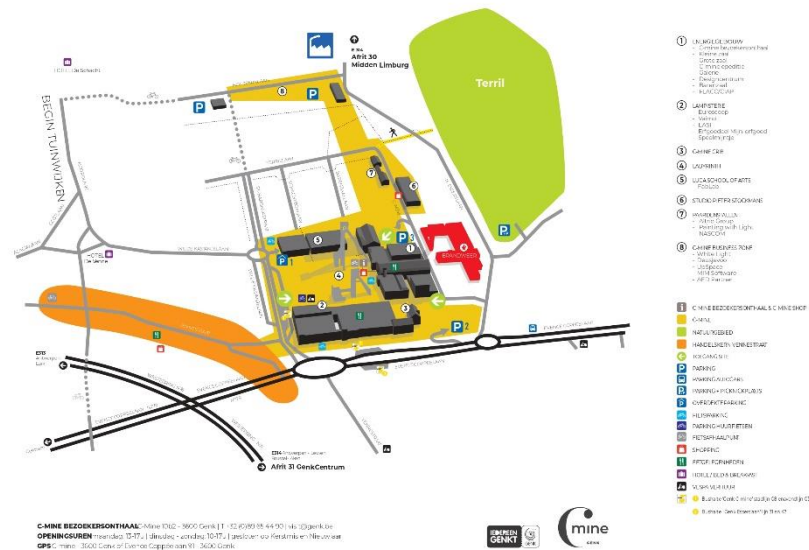
ภาพที่ 39 C-Mine Genk

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.publicspace.org/works/-/project/h091-c-mine-cultural-square>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

ประวัติและแนวคิดในการออกแบบ

อาคารโรงไฟฟ้าของเหมืองถ่านหิน Winterslag เป็นเหมืองแห่งแรกในกลุ่มน้ำ Kempen เริ่มการผลิตในปี 1917 และได้ปิดทำการเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2531 และในปี พ.ศ. 2536 เหมืองแห่งนี้ก็กลายเป็นมรดกที่ได้รับการคุ้มครอง ทำให้โรงงานถ่านหิน โรงอัฐสถานพยาบาล และหอหล่อเย็นถูกรื้อถอน สำหรับอาคารสำนักงาน อาคารเครื่องจักรพร้อมสถานีไฟฟ้าและเครื่องรวบรวม (อาคารพลังงาน) ห้องอาบน้ำ โกดัง คอกม้า และโครงค้ำยันทั้งสองได้รับการเก็บรักษาไว้ Winterslag มีอาคารในสไตล์นีโอคลาสสิกและนีโอเฟลมิชเรอเนซองส์ มีอายุตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2455-2468 โครงขาปล่องทั้งสองอันถูกสร้างขึ้นในปี ค.ศ.1916 ที่เก่าแก่ที่สุดใน Limburg และ ค.ศ. 1963 ถูกสร้างขึ้นครั้งสุดท้ายใน Limburg ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1990 เมืองเกงค์ได้รับการตรวจสอบในการปรับเปลี่ยนพื้นที่เหมืองเก่า ในปี พ.ศ. 2548 ได้รับเลือกให้ชื่อว่า C-Mine ซึ่ง C ย่อมาจาก Creativity ซึ่งผสมผสานระหว่าง ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร ภาพยนตร์ และวัฒนธรรม รวมถึงคำว่า See ที่หมายถึงการมองเห็น และ Mine ที่แสดงถึงตัวตนของสถานที่เอาไว้ การปรับปรุงอาคารหลักแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2010 ปัจจุบันอาคารเก่าแก่ทั้งหมด ได้รับการปรับปรุงใหม่และมีจุดประสงค์ ให้กลายเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ การท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ การศึกษา และสันตนาการสำหรับเมืองเกงค์ เป็นสถานที่ที่แสดงความเคารพต่ออดีตทางอุตสาหกรรม ควบคู่ไปกับกิจกรรมทางศิลปะร่วมสมัย

ภาพที่ 40 ผังแสดงตำแหน่งใน C-Mine Genk
ที่มา : เว็บไซต์ <https://c-mine.be/en/c-mine-0>
สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

องค์ประกอบในโครงการ

C-Mine เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและนวัตกรรมที่มีชีวิตชีวา ที่ดึงดูดธุรกิจและความคิดสร้างสรรค์เข้ามาในเมือง ทำให้เศรษฐกิจมีความหลากหลาย อาคารเหมือนถ่านหินเก่าแก่ได้รับการปรับปรุงให้กลายเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ที่ซับซ้อน ปัจจุบันมีสมาคม ธุรกิจ และศิลปินมากมายอยู่ในสถานที่ C-Mine เป็นที่ตั้งของวิทยาลัยศิลปะอย่าง Luca School of Arts อาคารเหมือน Winterslag ได้รับการอนุรักษ์มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 แต่โรงซักรีดถ่านหิน ลานอิฐ โรงปฏิบัติการ และหอทำความเย็นไม่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ ส่วนที่ได้รับการปรับปรุงที่เหลืออยู่ทั้งหมดในบริเวณเหมือนถูกนำมาใช้ใหม่ เช่น ศิลปินเครื่องเคลือบ Pieter Stockmans ได้เปลี่ยนอาคารโกดังให้เป็นห้องสตูดิโอและพื้นที่อยู่อาศัยของเขา คอกม้าในอดีตทำหน้าที่เป็นพื้นที่ธุรกิจ และเปล C-mine ตั้งอยู่ในสำนักงานเหมือนแร่เก่า ซึ่งเป็นศูนย์บ่มเพาะสำหรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ห้องโถงโรงอาบน้ำและโคมไฟเดิมปัจจุบันเป็นที่ตั้งของโรงภาพยนตร์ บริษัทหลายแห่ง และสถานประกอบการจัดเลี้ยง มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการหลายแห่ง พื้นที่จัดวางงานศิลปะ พื้นที่สำหรับความคิดสร้างสรรค์หลายแห่ง ร้านอาหาร ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ รวมถึงบริษัทสตาร์ทอัพด้านไอทีที่ใช้ C-Mine เป็นฐานที่ตั้งแห่งใหม่ อาคารสำนักงานสำหรับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พื้นที่ทำงาน

ร่วมกันเพื่ออำนวยความสะดวกในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมการศึกษามรดก นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่

- พิพิธภัณฑ์ในรูปแบบที่ผู้เข้าชมสามารถสัมผัสชีวิตในเมืองเสมือนจริง ผ่านประสบการณ์ทางสถาปัตยกรรมใต้ดินที่ย้อนกลับไปสู่อุตสาหกรรมเหมือง ที่ใช้นวัตกรรมร่วมกับแอนิเมชัน โฮโลแกรม การสร้างฉากขนาด และเอฟเฟกต์พิเศษ

- ในปี 2016 สถาปนิก Gijs Van Vaerenbergh ได้สร้างเขาวงกต โดยการใช้เหล็กเป็นโครงสร้างและวัสดุสำคัญ ทางเดินยาวกว่า 3,000 ฟุต ความสูง 5 เมตร ทางเดินและช่องเจาะแบบมอซายด์ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินไปได้หลายชั่วโมง

- หอคอยสองปล่องในอดีต สำนักงานสถาปนิก Nu แห่งเบลเยียมได้ออกแบบเส้นทางที่น่าสนใจซึ่งทอดยาวไปตามทางเดินในเมืองเก่าใต้หอคอยปล่องที่หนึ่ง ที่เก่าแก่ที่สุดและซากอาคารรับทำเหมืองเดิม และปิดท้ายด้วยทิวทัศน์ตระการตาบนยอดหอคอยปล่องที่สอง

ดังนั้น การออกแบบโดยใช้ความแตกต่างระหว่างแสงสว่างกับความมืด สูงกับต่ำ กว้างขวางและปกปิด ก่อให้เกิดคุณภาพของอาคารเหล่านี้ ส่วนขยายต่าง ๆ ที่ปรับปรุงและรักษาไว้เพื่อต้อนรับทุกฟังก์ชันใหม่อย่างลงตัว

ภาพที่ 41 เขาวงกตเหล็ก ใน C-Mine Genk

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.meetinflanders.com/venues/c-mine>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

การเลือกวัสดุในโครงการ

- การใช้แผ่นหินชนวนสีดำขนาดต่าง ๆ วางในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ กระดานชนวนสีดำ หมายถึง ทองคำดำจากเหมือง เป็นสัญลักษณ์ของถ่านหินอันล้ำค่า ซึ่งหินที่พบในเหมืองนี้เป็นของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการขุด ครอบคลุมพื้นที่ด้วยแผ่นคอนกรีตขนาดใหญ่ และเศษเล็กเศษน้อย ทำให้เกิดพื้นผิวที่ค่อนข้างเป็นลอน

- การใช้แสงสว่างโดยคำนึงถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เส้นแสงถูกปูไว้บนทางเท้าเพื่อระบุตำแหน่งของแกลเลอรีใต้ดินเก่า มีการติดตั้งเครื่องพ่นไอน้ำพร้อมสปอตไลท์แบบซิงโครไนซ์ เมื่อเปิดสวิตช์ จะสร้างเมฆหยดน้ำที่ลอยอยู่ในอากาศก่อนที่จะควบแน่นและถูกดูดซึมเข้าสู่แผ่นน้ำตรงกลางลาน

- เฟอร์นิเจอร์ ที่นั่งแบบพิเศษเชิงอุตสาหกรรม เป็นที่นั่งแบบถอดได้ มีเก้าอี้ถูกจัดเรียงในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดวางที่แตกต่างกัน ทำจากแผ่นเหล็กสแตนเลสแบบพับได้ แหววาวตัดกับพื้นผิวสีดำของพื้นทางเดิน พื้นผิวด้านในและด้านหลังของเฟอร์นิเจอร์เคลือบด้วยสีฝุ่นสีแดง พื้นผิวสีแดงของเก้าอี้บางตัวได้รับแสงสว่างจากด้านล่าง ทำให้เกิดแสงอบอุ่นรอบ ๆ เก้าอี้ในตอนกลางคืน

ภาพที่ 42 การใช้แสงสว่างสร้างบรรยากาศให้กับองค์ประกอบใน C-Mine Genk

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.publicspace.org/works/-/project/h091-c-mine-cultural-square>

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2566

2.3.4 สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษาพื้นที่นั้นนทาการ

การศึกษาการออกแบบพื้นที่นั้นนทาการ สามารถสรุปแนวคิดเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- การวางแผนพื้นที่อย่างรอบคอบ วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ สภาพพื้นที่ ภูมิทัศน์ พืชพรรณ ดิน ลม แสงแดดลักษณะการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่อาจส่งผลต่อการออกแบบ
- การออกแบบต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้อยู่อาศัยและผู้เยี่ยมชม ไม่ทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิมของผู้คนในท้องที่ คำนึงถึงความชอบ พฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้สอยเป็นสำคัญ
- การเข้าถึงพื้นที่นั้นนทาการ โดยการมีพื้นสาธารณะที่สามารถบูรณาการและเข้าถึงได้สำหรับชุมชน ที่สามารถเชื่อมต่อถึงกันได้ภายใน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางที่ออกแบบมาเพื่อรองรับความต้องการของประชากรที่หลากหลาย ส่งเสริมการเข้าถึงอย่างปลอดภัย ทั้งการเดินทางเท้า จักรยาน การขนส่งสาธารณะ รถยนต์ หรือการเดินทางรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design)
- การอนุรักษ์ ปกป้อง และสร้างเสริมทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่ทำหน้าที่เป็นมรดกสำคัญของพื้นที่ เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ คุณภาพ เอกลักษณ์ เฉพาะตัว ช่วยดึงดูดการท่องเที่ยว และสร้างประสบการณ์ให้กับผู้มาเยือน
- ความยั่งยืนของระบบนิเวศ ปฏิบัติตามแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความสมบูรณ์และยั่งยืนให้กับพื้นที่ ส่งเสริมและเคารพความงามตามธรรมชาติและทรัพยากรของเมือง
- การผสมผสานกิจกรรมในพื้นที่เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ เช่น ที่นั่ง ที่กำบัง สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬา สนามเด็กเล่น ลานอเนกประสงค์ เป็นต้น เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน
- ความสวยงามและการเป็นที่ดึงดูดสายตาต่อผู้พบเห็น ที่สามารถสร้างอารมณ์เชิงบวกและความรู้สึกเชื่อมโยงกับพื้นที่

บทที่ 3

กระบวนการศึกษาและการดำเนินงาน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีในบทที่ 2 จะนำไปสู่การสร้างเครื่องมือในการศึกษา ด้วยการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ทั้งการจัดการพื้นที่บราวน์ฟิลด์และสภาพปัญหาในพื้นที่ สภาพสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของย่าน รวมถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านจากกลุ่มประชากร ซึ่งมีกระบวนการในการออกแบบศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.1.1 เพื่อศึกษาทำความเข้าใจวิธีการและหลักการปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ย่าน และผู้คนในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.1.2 เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เพิ่มที่สีเขียวให้กับเมือง การนำอาคารเก่ากลับมาใช้ใหม่ พื้นฟูพื้นที่สาธารณะแบบยั่งยืนภายใต้พื้นที่ที่ถูกทิ้งร้างและไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ และจุดประกายการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยอาศัยแนวความคิดย่านสร้างสรรค์ให้กับย่านประวัติศาสตร์

3.2 คำถามในการศึกษา

การปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ที่เหมาะสมกับโรงงานยาสูบเก่า ควรเป็นอย่างไร

3.3 แหล่งที่มาของข้อมูล

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสำรวจพื้นที่จริง ประกอบด้วยสภาพในปัจจุบันของพื้นที่ เป็นสำคัญ ทั้งลักษณะทางกายภาพของบริบทโดยรอบ สภาพอาคาร ความสมบูรณ์ของอาคารและพื้นที่ ลักษณะพื้นที่เปิดโล่ง ลักษณะพืชพรรณ การใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมไปถึงมลพิษหรือสิ่งปนเปื้อนตกค้างที่อาจพบในพื้นที่

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

การสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ และเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา โดยประกอบด้วยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะประชากร สภาพเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับพื้นที่ศึกษา เป็นต้น

3.4 เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา

การพิจารณาพื้นที่ศึกษาอย่างเป็นระบบตามหลักเกณฑ์ โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาดังแต่นิยามของพื้นที่บราวน์ฟิลด์ โดยแบ่งเกณฑ์และขั้นตอนในการเลือก เพื่อให้ได้พื้นที่ศึกษาที่มีความเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ในการศึกษามากที่สุด โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1 การจำกัดความของพื้นที่บราวน์ฟิลด์ในประเทศไทย ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่มีศักยภาพที่ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้ใช้งาน หรืออยู่ภายใต้การใช้งานมาแล้วในเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรม ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเมืองมีมลภาวะจากการทิ้งร้างของพื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่สามารถทำการพัฒนาใหม่ให้มีศักยภาพทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้กับเมือง (สฤชต์ ดิยะวงศ์สุวรรณ, 2555, p. 139)

3.4.2 ประเภทของพื้นที่บราวน์ฟิลด์ ผู้ศึกษามุ่งเน้นพื้นที่บราวน์ฟิลด์ในเขตเมือง โดยส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมหรือโรงงานที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มกิจการที่มีความเสี่ยงระดับสูง จึงไม่มีการปนเปื้อนที่ชัดเจน แต่เป็นพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมือง ความเสื่อมโทรมทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ที่มีพื้นที่เสื่อมโทรม ผ่านการใช้ประโยชน์ที่ดินและทิ้งร้างอยู่จำนวนมาก การเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เพื่อการฟื้นฟูเมืองให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่พัฒนาด้วยระบบอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็กและใหญ่ตั้งอยู่รอบเมือง โดยเฉพาะย่านที่ติดกับเส้นทางคมนาคมในอดีตที่เป็นทางน้ำ ซึ่งในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนไปเป็นทางบก ที่สามารถกระจายและครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางมากขึ้น และเกิดการย้ายที่ตั้งโรงงานไปสู่บริเวณพื้นที่ไกลออกไป ทำให้กรุงเทพมหานครเริ่มมีที่ดินบราวน์ฟิลด์เพิ่มมากขึ้น พบได้บริเวณที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา ที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมเก่าทิ้งร้างหลายแห่ง (สฤชต์ ดิยะวงศ์สุวรรณ, 2555, p. 145)

3.4.3 ศักยภาพของพื้นที่บราวน์ฟิลด์ การพิจารณาพื้นที่เชิงกายภาพ ทั้งในระดับความสมบูรณ์ของพื้นที่ สภาพดินและน้ำในพื้นที่ สถาปัตยกรรม การอนุรักษ์อาคารและโครงสร้างทางอุตสาหกรรมในอดีต ที่สามารถปรับปรุงและพร้อมที่จะนำไปสู่กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ ตลอดจนการศึกษาพื้นที่โดยรอบ ระบบพื้นที่เปิดโล่ง สภาพแวดล้อม แม่น้ำ ถนน อาคารข้างเคียง อาคารที่สำคัญพื้นที่ และกิจกรรมของประชากรโดยรอบ

3.4.4 โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมต่อการคมนาคมที่มีอยู่ การเข้าถึงพื้นที่ การขนส่งสาธารณะ รถไฟฟ้า การสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะเป็นที่น่าสนใจต่อการพัฒนาใน

อนาคต สามารถปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละแห่ง จะถือเป็นประโยชน์ของการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์

3.4.5 ศักยภาพและแนวโน้มในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งเน้นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นย่านหรือพื้นที่ที่รองรับการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจในพื้นที่ มีสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคคลและเพิ่มโอกาสทางอาชีพ มีความหลากหลายของผู้คน และเป็นย่านหรือพื้นที่ที่มีสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ อนุรักษ์สินทรัพย์ประวัติศาสตร์ ที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าเฉพาะตัว

เจริญกรุง ซึ่งเป็นหนึ่งในย่านเก่าแก่ในกรุงเทพมหานคร อาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่ทั้งที่เป็นสถานที่ราชการ อาคารพาณิชย์ วัด โบสถ์และมัสยิด มีรากฐานระบบขนส่ง การค้าขาย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความหลากหลายทางเชื้อชาติและศาสนาที่ผสมผสานกลมกลืนเป็นวิถีชีวิตเดียวกัน เป็นส่วนผสมที่ลงตัวระหว่างความดั้งเดิมและความร่วมสมัย การเกิดขึ้นของธุรกิจใหม่ในพื้นที่เก่า และการรวมตัวกันของกลุ่มคนทำงานสร้างสรรค์

3.4.6 ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสีย ความสำเร็จของการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ ขึ้นอยู่กับการร่วมงานของผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลายในการพัฒนาพื้นที่ ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ซึ่งจะช่วยในการสร้างทางเลือกของการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

จากทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าว เมื่อนำมาเข้าสู่กระบวนการเลือกพื้นที่ศึกษาแล้ว จึงสรุปออกมาได้ดังนี้ พื้นที่ศึกษาที่เลือกจะต้องเป็นพื้นที่บราวน์ฟิลด์ในเขตเมือง ที่ส่งผลต่อความเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม มีสถาปัตยกรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ หรือโครงสร้างทางอุตสาหกรรมในอดีต ความสมบูรณ์ของพื้นที่อยู่ในระดับที่สามารถปรับปรุงและพร้อมที่จะนำไปสู่กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงโดยระบบขนส่งสาธารณะได้หลายรูปแบบ และมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์เพื่อพัฒนาและเพิ่มมูลค่า ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เมื่อสรุปได้ดังนี้แล้วจึงได้เลือกพื้นที่ศึกษา คือ โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดูแล ตั้งอยู่ในย่านเก่าแก่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เขตบางคอแหลม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอยู่ในเขตสีน้ำตาล เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก

3.5 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา

3.5.1 การสังเกตการใช้พื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา

3.5.1.1 การสังเกตภายในพื้นที่ศึกษา ได้ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา โรงงาน ยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร เพื่อสังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ทราบถึงการใช้พื้นที่เชิงกายภาพในปัจจุบัน ที่จะส่งผลให้มีการปรับปรุงพื้นที่เพื่อให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

3.5.1.2 การสังเกตภายนอกพื้นที่ศึกษา ได้ทำการเก็บข้อมูลภายนอกพื้นที่ศึกษา ซึ่งอยู่ในย่านเจริญกรุง โดยใช้รัศมีรอบพื้นที่ศึกษา ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร โดยทำการเก็บข้อมูลในลักษณะการสำรวจลักษณะของย่าน พฤติกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยว การสัญจรและการคมนาคม กิจกรรมของคนในชุมชน กิจกรรมของสถานที่สำคัญในย่าน ธุรกิจที่สำคัญในย่าน การใช้ประโยชน์อาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่ภายในย่าน

โดยผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูล ด้วยการสังเกตในวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) ช่วงเวลา 9.30-10.30น., 12.00-14.00น. และ 16.00-17.30น. และในวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์) ช่วงเวลา 9.30-10.30น. และ 16-17.30น. (ใช้เวลา 1-2 ชม./วัน) เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่และแบ่งการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานภายในพื้นที่

3.5.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ทั้งหมด 8 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ การสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน และการสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 3 คน โดยแต่ละกลุ่มมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.2.1 การสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนในพื้นที่ ผู้ศึกษาได้สุ่มบุคคลที่ทำงาน ทำกิจกรรม ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง ผู้ประกอบการ ผู้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่โรงงานยาสูบ (บริเวณพื้นที่ให้เช่า) รวมถึงผู้ที่มีส่วนในการดูแลและมีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง โดยสัมภาษณ์ถึงประเด็นที่มีผลต่อการศึกษาและออกแบบปรับปรุงพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- บริเวณโรงงานยาสูบเก่า มีมลภาวะที่ส่งผลกระทบต่อด้านมลภาวะกลิ่น, ดิน, สิ่งปนเปื้อน, น้ำสกปรก หรือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อผู้คนในพื้นที่หรือไม่
- บริเวณโรงงานยาสูบเก่า มีมลภาวะทางเสียงที่ส่งผลกระทบหรือการรบกวน ที่เกิดจากการใช้งานบริเวณพื้นที่ให้เช่าหรือไม่
- ภาพลักษณ์ความเสื่อมโทรมของโรงงานยาสูบเก่า ส่งผลกระทบมากน้อยเพียงใด ควรค่าแก่การรักษา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร
- ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของผู้คน เมื่อมีกิจกรรมในย่าน มีมากน้อยเพียงใด และเป็นกิจกรรมประเภทใด
- พื้นที่หรืออาคารสาธารณะแบบใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพื้นที่ ต่อยอดธุรกิจขนาดเล็ก หรือขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากคนในชุมชน
- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงงานยาสูบให้เป็น สวนสาธารณะหรือที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มประชากรในพื้นที่

- 1.) ผู้ดูแลอาคารและพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 กรกฎาคม 2566) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้
 - อาคารโรงงานยาสูบเก่า ขึ้นทะเบียนและอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ให้ผู้คนเข้าไปในตัวอาคารหากไม่ได้รับการอนุญาต มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยช่วยดูแล เพื่อไม่ให้เกิดเหตุอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยในพื้นที่
 - พื้นที่โรงงานยาสูบได้รับการตรวจสอบคุณภาพดินและกากอุตสาหกรรมว่าไม่ได้มีสิ่งปนเปื้อนที่เป็นอันตรายตกค้าง และไม่ส่งผลเสียต่อแม่น้ำ เนื่องจากขบวนการผลิตในอดีตไม่ได้มีการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และใช้วิธีการทำมือมากกว่าเทคโนโลยีเครื่องจักรอุตสาหกรรม
 - สภาพอาคารและสิ่งปลูกสร้าง มีทั้งอาคารเก่าและใหม่ อาคารเก่าที่มีอายุร้อยกว่าปี มีสภาพที่ทรุดโทรม ผุพังไปบ้างตามกาลเวลา แต่โครงสร้างพื้นฐาน เสา คาน พื้น โครงหลังคา ที่เป็นวัสดุคอนกรีตเสริมเหล็ก โครงเหล็ก ยังมีสภาพที่สามารถรับน้ำหนักและใช้งานได้ ส่วนที่ผุพังมักเป็นวัสดุไม้ที่มีลักษณะผุกร่อน เช่น พื้นไม้ กรอบบานหน้าต่างไม้ กระจก ประตู บันได เป็นต้น
 - ในพื้นที่มีช่วงที่เกิดน้ำท่วมขังบ้างเล็กน้อยในช่วงที่มีฝนตกหนัก

- ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนเปิดเป็นพื้นที่ให้เช่า สำหรับจอตระยนต์ส่วนบุคคล รวมถึงอาคารและพื้นที่ให้เช่าโดยได้รับการอนุญาต สำหรับจัดกิจกรรม ถ่ายละคร MV หรือ คอนเสิร์ตขนาดเล็ก ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่สามารถนำเสนอความเก่าแก่ของรูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีต ที่มีเสน่ห์ต่อสาธารณะ เป็นประโยชน์ต่อย่านและผู้พบเห็น

- โรงงานยาสูบเก่ามีส่วนร่วมกับวัดราชสิงขร เนื่องในโอกาสวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาต่าง ๆ

- หากพื้นที่โรงงานยาสูบเก่านี้ จะได้รับการปรับปรุงในรูปแบบอื่น ๆ จะต้อง คำนึงถึงด้านเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมธุรกิจ สามารถสร้างรายได้ให้กับโรงงานยาสูบและคนที่มา ลงทุนทำธุรกิจ หรือผู้คนที่ต้องการมีส่วนร่วม

2.) เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย โรงเรียนวัดราชสิงขร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มีนาคม 2567) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

- ภายในบริเวณโรงเรียน ไม่ได้รับผลกระทบจากโรงงานยาสูบเก่า ทั้งใน ด้านมลภาวะกลิ่น สิ่งปนเปื้อน หรือน้ำสกปรก แต่อาจจะได้เสียงจากการจัดกิจกรรมบ้างนาน ๆ ครั้ง ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานและการเรียน

- บริเวณทางเข้าโรงเรียนเป็นซอยแคบ ในช่วงเวลาเช้าและเย็น การจราจร จะติดขัดและหนาแน่นจากผู้ปกครองมารับ-ส่งนักเรียน โรงเรียนไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับพักคอยของ นักเรียนและผู้ปกครอง

- ภายในโรงเรียนมีพื้นที่สีเขียวน้อย หากบริเวณนี้มีพื้นที่พักผ่อน หรือพื้นที่ สำหรับเด็กนักเรียนในการทำกิจกรรม อาจจะช่วยเพิ่มบรรยากาศที่ดีให้กับนักเรียน

- พื้นที่เรียนรู้นอกห้องเรียน หรือพื้นที่นันทนาการเชิงการเรียนรู้บริเวณ ถนนย่านเจริญกรุงตอนล่างค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณตอนกลางของถนนเจริญกรุง

3.) เจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดในสุสานโปรเตสแตนต์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มีนาคม 2567) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

- ได้รับผลกระทบจากโรงงานยาสูบเก่าในช่วงที่มีน้ำท่วมขังบ้างเล็กน้อย เนื่องจากสุสานเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างต่ำกว่าพื้นที่โรงงาน และยากต่อการปรับยกพื้นที่ แต่ก็ไม่ได้เป็นน้ำ เสีย ไม่ได้ส่งกลิ่นรบกวน หรือมีสิ่งปนเปื้อนตามมา

- ภายในสุสานมีอาคารสำหรับประกอบพิธีทางศาสนา แต่ก็มีพื้นที่ค่อนข้าง น้อยสำหรับวันที่มีการจัดกิจกรรมการไว้อาลัยอาจมีผู้เข้ามาใช้พื้นที่จำนวนมาก เช่น วันสำคัญทาง ศาสนา วันครบรอบการเสียชีวิต หรือการได้พบปะกันของญาตินั้นค่อนข้างคับแคบบ้างในบางครั้ง

- เป็นพื้นที่สวนที่สามารถให้คนนอกเข้ามาได้ แต่ด้วยสภาพอากาศที่ร้อน ไม่มีอาคารสูงช่วยบดบังแสงแดด ไม่ค่อยมีร่มเงาจากต้นไม้ใหญ่ที่มีจำนวนไม่มาก มันเป็นกลุ่มต้นไม้ขนาดกลางและเล็ก ทำให้ผู้คนไม่ค่อยอยากเข้ามาชม จะมีแต่ผู้ที่เข้ามาเพื่อทำกิจกรรมเท่านั้น
- เป็นพื้นที่ให้เช่าสำหรับการถ่ายภาพยนตร์ ละคร MV ที่ต้องได้รับการอนุญาตเท่านั้น
- ในอดีตอุทยานมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำเจ้าพระยา เชื่อมต่อเป็นพื้นที่ทางเข้า การสัญจร และการขนส่งทางน้ำ ในปัจจุบันได้มีการกั้นกำแพงทึบ แต่ยังสามารถมองเห็นวิวของแม่น้ำได้

4.) เจ้าหน้าที่ให้บริการบนเรือด่วนเจ้าพระยา (การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มีนาคม 2567) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

- นักท่องเที่ยวที่นั่งเรือด่วนเจ้าพระยามีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จะใช้บริการมากบริเวณท่าเรือที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามถนนเจริญกรุง ตั้งแต่ท่าเรือท่าเตียน ไปจนถึงท่าเรือวัดราชสิงขร ที่สามารถเดินเท้าไปยังถนนเจริญกรุงได้ โดยผ่านสถานที่สำคัญ ร้านค้าร้านอาหาร รวมถึงศูนย์การค้า Iconsiam ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามย่านเจริญกรุง
- บริเวณตอนกลางของเจริญกรุง ในช่วงกลางวันจะมีผู้ใช้บริการที่ไปถึงท่าเรือวัดราชสิงขรไม่มากนัก ส่วนใหญ่แล้วจะมีนักท่องเที่ยวนิยมไปยังศูนย์การค้า Asiatique The Riverfront ในช่วงเย็นค่อนข้างเยอะ และจะมีเรือรับ-ส่งในช่วงค่ำ ซึ่งเป็นท่าเรือที่ให้บริการโดย Asiatique เนื่องจากเรือด่วนเจ้าพระยาจะปิดให้บริการในช่วงเวลาประมาณ 6 โมงเย็น

5.) ผู้ให้บริการร้านค้าบริเวณวัดราชสิงขร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 กรกฎาคม 2566) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

- บริเวณลานวัดราชสิงขรมักจะใช้เป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา สามารถรองรับผู้คนสำหรับกิจกรรมกลางแจ้งได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ส่วนในวันปกติจะใช้เป็นพื้นที่จอดรถสำหรับผู้ที่มาเข้าวัดหรือผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนวัดราชสิงขร
- ยังไม่เคยได้รับผลกระทบจากโรงงานยาสูบเก่า ทั้งในด้านมลภาวะกลิ่น สิ่งปนเปื้อน หรือน้ำสกปรก แต่อาจจะได้เสียงจากการจัดกิจกรรมบ้างเป็นบางครั้ง ไม่ได้เป็นที่รบกวน
- บริเวณวัดส่วนใหญ่แล้วเป็นพื้นที่ลาดแข็ง ไม่ค่อยมีต้นไม้ใหญ่ให้ความร่มรื่น หรือพื้นที่สีเขียวสำหรับพักผ่อน ทำให้บริเวณวัดมีบรรยากาศที่ร้อนอยู่ตลอด ผู้คนหรือนักท่องเที่ยวอาจไม่ได้รับความสะดวกสบายในการมาเคารพสักการะ เช่นเดียวกับทางเดินจากท่าเรือ

วัดราชสิงขรไปจนถึงถนนเจริญกรุง ซอย 74 ที่ไม่ค่อยมีร่มเงาจากต้นไม้ มีเพียงร่มเงาจากอาคารบังแดดได้เล็กน้อยเท่านั้น

- วัดราชสิงขรเป็นวัดเก่าแก่มากมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ผู้คนที่เข้ามาเคารพสักการะมักเป็นผู้สูงอายุ คนในชุมชน หรือผู้คนดั้งเดิมบนถนนเจริญกรุง และผู้มีกิจธุระ หากวัดสามารถเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีผู้คนให้ความสนใจในด้านพื้นที่ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และศิลปะสถาปัตยกรรม ก็จะทำให้เป็นที่รู้จัก และเป็นมากกว่าพื้นที่ทางศาสนา ส่งเสริมเอกลักษณ์และเพิ่มคุณค่าให้กับย่าน

3.5.2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นนักท่องเที่ยว หรือเดินทางมายังบริเวณโรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง โดยสัมภาษณ์ถึงประเด็นที่มีผลต่อการศึกษาและออกแบบปรับปรุงพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- จุดหมายปลายทาง จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจหรือประทับใจในย่านเจริญกรุงคือจุดใดบ้าง มาบ่อยแค่ไหน

- ปัญหาหรือความไม่สะดวกในการเดินทางไปยังจุดต่าง ๆ ในย่านเจริญกรุงในด้านการขนส่งสาธารณะหรือไม่ อย่างไร

- ปัญหาหรือความไม่สะดวกจากการเดินทางยังจุดท่องเที่ยวที่ใกล้โรงงานยาสูบเก่า เช่น ท่าเรือวัดราชสิงขร, วัดราชสิงขร, Asiatique The Riverfront, สุสานโปรตุเกสแดนต์ มีหรือไม่ อย่างไร

- ภาพลักษณ์ความเสื่อมโทรมของโรงงานยาสูบเก่า ส่งผลกระทบต่อมากน้อยเพียงใด ควรค่าแก่การรักษา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงงานยาสูบให้เป็น สวนสาธารณะหรือที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มนักท่องเที่ยว

1.) นักท่องเที่ยวคนที่ 1 (การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 สิงหาคม 2566) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้

- เจริญกรุงตอนล่าง ไม่ค่อยเป็นโซนที่มาบ่อยนัก ส่วนใหญ่จะมาร้านค้าร้านอาหาร และเป็นเส้นทางที่ผ่านไปมาเพื่อทำธุระ

- บริเวณท่าเรือมีพื้นที่พักผ่อนน้อย และบรรยากาศไม่ค่อยดีนัก ทั้งที่มีวิวที่ค่อนข้างดีแต่ไม่สามารถทำให้ชมบรรยากาศได้

- ความเป็นระบบระเบียบของท่าเรือ ต้องเดินผ่านเรือลำอื่น ๆ เพื่อไปขึ้นเรือที่ให้บริการ ซึ่งอาจเกิดอันตรายได้ เนื่องจากโป๊ะเรือมีขนาดเล็ก และมีเรือลำอื่น ๆ จอดพักจำนวนมาก

2.) นักท่องเที่ยวคนที่ 2 (การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 สิงหาคม 2566)

- เนื่องจากชอบท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า ทำให้เห็นว่าย่านเจริญกรุงมีความน่าสนใจมากในหลาย ๆ ด้าน แต่โซนที่ได้รับการพัฒนาทั้งริมแม่น้ำและอาคาร ก็จะถูกจุกตัวกันอยู่ช่วงกลาง ๆ ทำให้บริเวณตอนล่างเงียบเหงาในช่วงกลางวัน

- พื้นที่สีเขียวค่อนข้างน้อย ไม่ค่อยมีจุดพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการเดินทางชมเมือง มีแค่ร่มเงาจากต้นไม้ริมถนน

- อาคารเก่าในย่านมีความน่าสนใจด้วยรูปแบบที่มีเสน่ห์ อาคารโรงงานยาสูบเก่าก็เป็นทีสะดุดตาแต่ก็ไม่สามารถเข้าไปชมได้ หากได้รับการดูแลหรือปรับปรุงก็อาจจะเป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวได้ และเปลี่ยนบรรยากาศที่เสื่อมโทรมให้ดูดีขึ้นได้

3.) นักท่องเที่ยวคนที่ 3 (ชาวต่างชาติ) (การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 สิงหาคม 2566)

- ต้องการเดินทางไปที่ Asiatique The Riverfront จากการลงค้นหาศูนย์การค้าที่ได้รับความนิยม และมีร้านอาหารที่หลากหลาย มีบรรยากาศที่ดีในช่วงเย็น-ค่ำ

- เส้นทางที่เดินทางคือจากท่าเรือวัดราชสิงขร และเดินผ่านซอยเจริญกรุง 74 มาด้านหน้าถนนเพื่อไปเข้าทางด้านหน้าของโครงการ ต้องเดินอ้อมไกลจากท่าเรือและไม่ค่อยมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน

- ชื่นชอบศิลปะวัฒนธรรมของไทย เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การรักษาไว้เพราะเป็นเสน่ห์ที่ไม่ได้หาชมได้ง่าย ๆ และประทับใจการปรับแต่งศิลปะของไทยให้มีความร่วมสมัย ทั้งศิลปะการแสดง การแต่งกาย รูปแบบอาคาร และอาหาร

3.6 ผลการศึกษาข้อมูล

จากข้อมูลการศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎี ประวัติศาสตร์ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ รวมถึงการสำรวจพื้นที่ บริบททางกายภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีในการออกแบบพื้นที่บราวน์ฟิลด์ พื้นที่นั้นหนาแน่นในย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และพื้นที่นั้นหนาแน่นที่ได้กล่าวไปในบทที่ 2 เพื่อการศึกษาการพัฒนาพื้นที่ โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง จะมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพื้นที่ในด้านกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ ความสัมพันธ์ของพื้นที่ และย่าน เส้นทางสัญจร การเชื่อมต่อของพื้นที่ รวมถึงสภาพปัญหา มาสร้างผังที่จะนำไปสู่การออกแบบ ทั้งในรูปแบบสองมิติและสามมิติ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาพื้นที่และการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงทฤษฎี ประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ข้อมูลทางด้านสังคมวัฒนธรรม จะถูกนำมาตีความ เพื่อนำมาสร้างเรื่องราวให้กับการพัฒนาพื้นที่ให้มีคุณค่า และมีความน่าสนใจ ด้วยการเล่าเรื่องราวของย่านบนพื้นที่ศึกษา ผ่านการรับรู้ของผู้คนและประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พูดคุยกับคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่กับผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนา นำไปสู่การออกแบบที่ตอบโจทย์กับย่านและผู้ใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิม ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน และมีส่วนร่วมกับการพัฒนา

โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่กระบวนการออกแบบได้ดังนี้

1.) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม จากมลภาวะกลิ่น ดิน น้ำ สกปรก สิ่งปนเปื้อนจากการทำอุตสาหกรรมในอดีต เนื่องจากผู้คนและอาคารข้างเคียงไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเหล่านี้ ทำให้พื้นที่ศึกษามีความสะดวกต่อการปรับปรุงให้เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้งานใหม่ได้ รวมถึงดินและน้ำใต้ดินไม่เป็นอันตรายต่อพืชพรรณที่ใช้ในการเพาะปลูก ไม่เป็นอันตรายต่อการใช้งานบนพื้นที่ในอนาคต

2.) โครงสร้างพื้นฐานและอาคารที่มีอยู่ในพื้นที่ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนในพื้นที่โดยตรง แต่ด้วยสภาพอาคารที่ไม่ได้มีการใช้งานเป็นเวลานาน ทำให้อาคารที่มีคุณค่า มีเรื่องราว ถูกปล่อยให้ดูเก่าทรุดโทรม ควรได้รับการปรับปรุง พื้นฟู และนำกลับมาใช้ใหม่ โดยการเก็บรักษา โครงสร้างที่ยังแข็งแรงและสำคัญต่ออาคาร ซ่อมแซมในส่วนที่สามารถใช้งานได้ ต่อเติมโครงสร้างและส่วนประกอบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อการใช้งานในอนาคต อีกทั้งยังสามารถเก็บชิ้นส่วนอาคาร วัสดุประกอบหรือตกแต่งอาคาร อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการทำอุตสาหกรรมในอดีต ไว้สำหรับเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้ผู้คนได้เห็น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางอุตสาหกรรม และวัฒนธรรมของย่านเจริญกรุงในอดีต ส่วนอาคารใหม่ที่เป็นพื้นที่ว่างหรือพื้นที่เก็บของในบางส่วน เป็นอาคารที่ไม่ได้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ไม่ได้มีการใช้งานบ่อย อาจปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นพื้นที่หรืออาคารริมแม่น้ำที่สามารถใช้งานได้ ส่งเสริมธุรกิจ เป็นประโยชน์ต่อย่านหรือผู้คนที่เข้ามาใช้พื้นที่

3.) การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้เสียง สามารถปรับรูปแบบกิจกรรมที่สามารถทำได้ทั้งภายในอาคารและกลางแจ้ง โดยการจัดพื้นที่เพื่อรองรับผู้คน และเหมาะสมต่อกิจกรรมในย่าน เช่น ฟังก์ชันที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมภายในอาคาร การแสดงดนตรี คอนเสิร์ตขนาดเล็ก นิทรรศการ หรือกิจกรรมต้องใช้เสียง เป็นต้น

4.) ด้วยสภาพพื้นที่ของเจริญกรุงที่มีความหนาแน่น พื้นที่ในการทำกิจกรรมของแต่ละสถานที่ก็มีอยู่อย่างจำกัด การจัดการพื้นที่ที่ศึกษาให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เหมาะสมกับความหลากหลายของกิจกรรมได้ จะช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะให้กับผู้คนในย่านในการทำกิจกรรม ขยายพื้นที่พบปะผู้คนได้มากยิ่งขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมระหว่างพื้นที่ศึกษากับสถานกิจกรรม บริเวณวัดราชสิงขร เพื่อเพิ่มพื้นที่ให้กับคนในชุมชน และปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ Open space ให้สามารถใช้งานได้อย่างหลากหลาย หรือการสร้างพื้นที่ที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับสุสานโปรเตสแตนต์ สำหรับรองรับผู้คนที่เข้ามาเคารพหรือไว้อาลัย โดยที่บริเวณนี้สามารถเป็นพื้นที่สวนที่มีความสงบร่มรื่น ให้กับผู้คนทั่วไปที่เข้ามาพักผ่อนเช่นกัน นอกจากนี้การเพิ่มพื้นที่สาธารณะ พื้นที่พักผ่อนสำหรับ ผู้ปกครอง นักท่องเที่ยว ที่จะให้ความสะดวกต่อโรงเรียน อาคารข้างเคียง ลดความแออัด ลดความตึงเครียดของผู้คนที่ใช้เวลาในช่วงเวลาที่เร่งด่วนของวัน เพิ่มพื้นที่นันทนาการสำหรับนักเรียนและนักท่องเที่ยว

5.) ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่ติดอยู่กับริมแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อเกิดฝนตกหนัก น้ำในแม่น้ำมีระดับสูงขึ้น น้ำจากถนนและในพื้นที่ที่ไม่สามารถระบายส่งสู่อ่างน้ำได้ทัน ทำให้เกิดท่วมขังในพื้นที่หรือบริเวณโดยรอบ พื้นที่ศึกษาอาจเป็นพื้นที่หนึ่งที่สามารถจัดการปัญหาเรื่องน้ำ หรือบรรเทาปัญหาที่เกิดจากการไหลระบายของน้ำได้ เช่น การจัดให้เป็นพื้นที่สวนรับน้ำฝน ที่สามารถหน่วงน้ำหรือกักเก็บน้ำไว้ก่อนการระบายลงสู่อ่างน้ำหรือค่อย ๆ ซึมลงดิน หรือการสร้างระบบการไหลของน้ำด้วย Bioswale ร่องระบายน้ำเปิด ที่ใช้พืชพรรณและธรรมชาติช่วยในการดูดซับน้ำ เป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและลดการใช้พื้นที่ลาดแข็งในพื้นที่ได้

6.) การปรับปรุงพื้นที่โดยมีแนวทางที่สอดคล้องกับย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่ที่สามารถมีส่วนร่วมกับภาครัฐ เอกชน และประชาชน ด้วยการสนับสนุนธุรกิจต่าง ๆ ส่งเสริมการค้าในชุมชน ที่ช่วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ด้วยต้นทุนที่มีในพื้นที่ ทั้งอาคารสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ ที่มีคุณค่าเฉพาะตัว เป็นสินทรัพย์ที่สำคัญในการพัฒนา ย่าน สร้างพื้นที่ที่เป็นศูนย์รวมความคิดสร้างสรรค์ ให้พื้นที่สาธารณะต่อความหลากหลายของคนใน

พื้นที่ ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ผ่านกระบวนการทางศิลปะ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีส่วนร่วม

7.) ความหนาแน่นของอาคารบ้านเรือน ส่งผลให้ย่านเจริญกรุงและบริเวณพื้นที่ศึกษามีพื้นที่สีเขียวน้อยมาก ทางเท้า ทางเดินตามตามสาธารณะก็มีต้นไม้ใหญ่สำหรับให้ร่มเงาได้เป็นบางจุด การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ศึกษา รวมถึงพื้นที่ที่เป็นทางเดินจากท่าเรือวัดราชสิงขรไปจนถึงถนนเจริญกรุง 74 จะช่วยสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่นต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว เพิ่มพื้นที่สีเขียวในการพักผ่อนต่อผู้คนในชุมชน เพิ่มพื้นที่กิจกรรมที่เป็นธรรมชาติ ด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น พืชพรรณต้นไม้ที่ให้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ บ่อน้ำ น้ำพุ เนินหญ้า สนามหญ้า เป็นต้น เพื่อสร้างบรรยากาศและเพิ่มพื้นที่หายใจให้กับเมือง

8.) โรงงานยาสูบเก่าตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ แวดล้อมไปด้วยศิลปะวัฒนธรรม และความหลากหลายของกรุงเทพฯ ในอดีต การปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ด้วยการรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ บอกเล่าเรื่องราวผ่านสถานที่และกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทในย่านเจริญกรุงด้วยพื้นที่นันทนาการเชิงการเรียนรู้ เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้แก่คนรุ่นใหม่ หรือเป็นความทรงจำของคนดั้งเดิม และเป็นพื้นที่ที่สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

9.) ความสัมพันธ์ของผู้คนในอดีตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลย คือแม่น้ำ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของโรงงานยาสูบเก่า การปรับปรุงพื้นที่โดยคำนึงถึงการใช้งานของผู้คนในปัจจุบัน ที่ยังคงใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางสัญจร การจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับการเป็นท่าเรือต้นทางและปลายทางที่มีความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว มีความสะดวกสบาย สะอาด ปลอดภัย และเป็นระบบระเบียบ อีกทั้งบรรยากาศบริเวณริมแม่น้ำยังสามารถเป็นจุดชมวิวยุทธศาสตร์ได้ ถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่ดีของนักท่องเที่ยว การปรับปรุงให้มีพื้นที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มาชื่นชมบรรยากาศริมแม่น้ำ และเป็นพื้นที่พักผ่อนของคนทั่วไปได้ เป็นการใช้ศักยภาพของพื้นที่ที่มีได้อย่างคุ้มค่า

บทที่ 4 บริบทของพื้นที่ศึกษา

จากขั้นตอนในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาในบทที่ 3 กระบวนการศึกษาและการดำเนินงาน ทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ศึกษา และการวางแผนเพื่อดำเนินงาน ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์พื้นที่ในเชิงกายภาพและศึกษารายละเอียดของพื้นที่ โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง มากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกระบวนการที่ส่งผลต่อการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งศึกษาข้อกำหนด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา เพื่อเข้าใจบริบทที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการและการออกแบบ โดยในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจะแบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

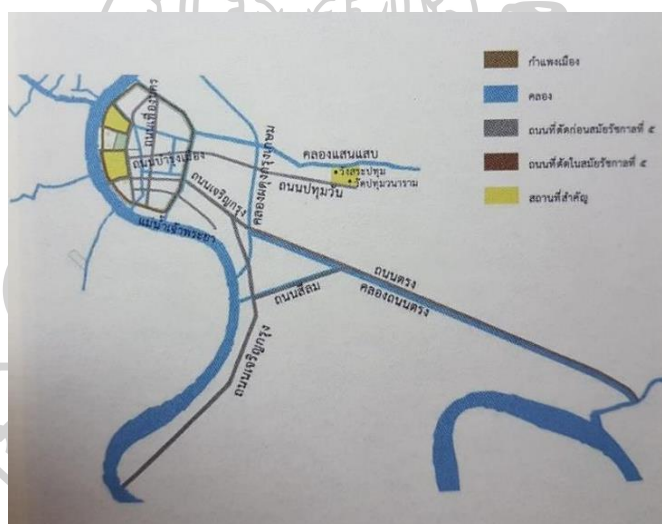
4.1.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา

4.1.1.1 ย่านเจริญกรุง

เจริญกรุงเป็นถนนสายสำคัญในกรุงเทพมหานคร เป็นถนนแบบตะวันตกสายแรกของไทย ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2404 และเปิดให้คนใช้สัญจรไปมาตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2407 เป็นถนนที่กว้างและยาวที่สุดในเวลานั้น เนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ 4 มีชาวต่างชาติเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ มากขึ้น และขอให้สร้างถนนสายยาวในการสัญจร เมื่อสร้างถนนเจริญกรุงเสร็จใหม่ ๆ ยังไม่ได้พระราชทานนาม คนทั่วไปจึงเรียกกันว่า ถนนใหม่ และชาวยุโรปเรียกว่า นิวโรด (New Road) ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามถนนว่า “ถนนเจริญกรุง” มีความหมายถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง โดยมีถนนบำรุงเมืองและถนนเฟื่องนคร ที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในช่วงเวลานั้นเช่นเดียวกัน (จุลทีธี กังวานภูมิ, 2562, p. 12) ทำให้ถนนเจริญกรุงมีกิจการแห่งแรกของไทยที่หลากหลาย ทั้งธนาคาร ด้านศุลกากร โรงแรม ร้านขายยา พาณิชยกรรมและศูนย์รวมการค้าขนาดใหญ่ เป็นจุดเริ่มต้นของย่านการค้าขาย โดยเฉพาะการค้าขายของชาวจีน เนื่องจากถนนเจริญกรุง ฝั่งใกล้ถนนสนามไชย เป็นเส้นที่คู่ขนานกับชุมชนเยาวราช ชุมชนใหญ่ของชาวจีนที่ย้ายถิ่นฐานจากประเทศจีนมาอยู่อาศัยในเมืองไทย มีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเขตแบ่งลักษณะของธุรกิจบนถนนเจริญกรุง เป็นเขตที่อยู่อาศัยและการค้าขายของชาวไทยและชาวจีนอย่างหนาแน่น

การสัญจรของผู้คนในอดีตในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ สภาพภูมิศาสตร์ของกรุงเทพฯ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีลักษณะเป็นเมืองน้ำ เนื่องจากล้อมรอบด้วยแม่น้ำลำคลอง มีสัญญาณคล้ายเกาะ การดำเนินชีวิตของผู้คน ทั้งการตั้งบ้านเรือน การประกอบอาชีพ

การคมนาคม และการค้าขาย จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยน้ำเป็นปัจจัยหลัก สะท้อนให้เห็นว่า คนไทย พึ่งพิงทางน้ำมากกว่าทางบก โดยสภาพถนนในเมืองไทยยุคนั้น มีลักษณะเป็นถนนลูกรังแคบ ๆ เมื่อมี ฝนตกทำให้พื้นที่ดินกลายเป็นโคลน การคมนาคมเคลื่อนที่ได้ช้า ไม่เอื้อต่อการเดินทางเท่ากับทางเรือ จุดเปลี่ยนเกิดจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง เพื่อเปิดประตูการค้าเสรีกับประเทศอังกฤษในสมัย รัชกาลที่ 4 ทำให้บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่าง รองรับการมาถึงของชาติตะวันตก และอำนวยความสะดวกในการค้าขายให้รวดเร็วขึ้น รวมไปถึงการทำตามข้อเรียกร้องของชาวตะวันตก คือการ ขอให้มีการสร้างถนน ไว้สำหรับขี่ม้าตากอากาศ เริ่มมีแนวคิดที่จะปรับตัวให้มีความศิวิไลซ์มากขึ้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างถนนเจริญกรุงขึ้น โดยมีขอบเขตเริ่มต้นตั้งแต่ถนนสนามไชย เขตพระนคร ผ่านเขตสัมพันธวงศ์ เขตป้อมปราบ ศัตรูพ่าย เขต บางรัก เขตสาทร และ เขตบางคอแหลม ไปสุดริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ถนนตก ยาวขนานกับแม่น้ำ เจ้าพระยาไปจนถึงบริเวณบางคอแหลม

ภาพที่ 43 ถนนที่ตัดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4

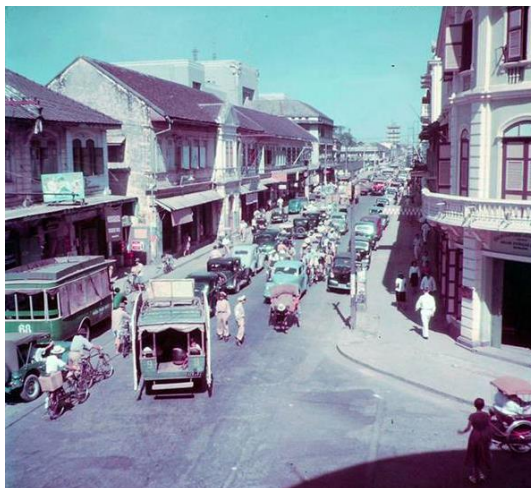
ที่มา : ญัฐวุฒิ ปรียวนิตย์ (2560) เศรษฐกิจการเมืองของการตัดถนนในพระนคร สมัยรัชกาล ที่ 1-5 หน้า 43.

การตัดถนนเจริญกรุง นอกจากจะอำนวยความสะดวกการค้าขายกับชาติตะวันตกแล้ว ยังคำนึงถึง ความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้น คือการตัดถนนขนานไปกับแม่น้ำที่ใช้สัญจร ถนนเจริญกรุงจึง กลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญ การตัดถนนดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสำคัญของวิถีชีวิตและผู้คนใน อดีต ชาวสยามที่ผูกพันกับสายน้ำมาอย่างยาวนาน การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน การค้าขาย หรือการ เดินทางติดต่อสัมพันธ์ทางเรือ ถึงแม้คุณค่าของวิถีชีวิตทางน้ำจะถูกลดลงไป เป็นเรื่องใหม่และแปลก ตาต่อผู้คนในสมัยนั้น การดำเนินชีวิตหรือการคมนาคมก็ยังสามารถใช้ประโยชน์ไปพร้อม ๆ กันได้

ในยุคแรก ๆ ของกรุงเทพมหานครในเวลานั้น ถนนเจริญกรุงมีความสำคัญต่อเมืองมากขึ้น หลังจากช่วงทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ประเทศไทยเริ่มหันมาใช้ถนนในการสัญจรแทนที่การใช้แม่น้ำ จึงค่อย ๆ พัฒนาเป็นย่านการค้าริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เฟื่องฟูมากของเมือง กิจการและสำนักงานทยอยเปิดขนาบถนนเจริญกรุงเป็นจำนวนมาก ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกกว่า 110 สาย และเปิดกิจการเดินรถรางเป็นประเทศแรกในเอเชียทั้งแบบม้าลากในปี พ.ศ. 2430 และเปลี่ยนเป็นแบบไฟฟ้าเมื่อปี พ.ศ. 2437 (จุฑาธิ์ กังวานภูมิ, 2562, p. 12) ทำให้เห็นได้ว่าถนนเจริญกรุงมีบทบาทร่วมไปกับการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครเรื่อยมาตั้งแต่เริ่มเปิดใช้งาน อาทิพร ผาจินดา (2564, pp. 109-110) 100 ปีถนนเจริญกรุงกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2411-2511). ปริญญาณีพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า “ถนนเจริญกรุงในช่วงเวลานั้นมีสิ่งปลูกสร้างเป็นจำนวนมาก มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจลักษณะที่เป็นถนนสายยาว ทำให้ในแต่ละชุมชนหรือแต่ละส่วนของถนนมีความแตกต่างกันไป เช่น ที่อยู่อาศัยของคนย่านบางรักจะเป็นการก่อตึก ในขณะที่ผู้คนที่อยู่อาศัยบริเวณถนนตก ยังสร้างที่อยู่อาศัยเป็นแบบบ้านไม้ การใช้ประโยชน์จากอาคารมีลักษณะ 3 แบบ คือ เป็นที่อยู่อาศัย เป็นห้างร้าน และเป็นที่อยู่อาศัยกึ่งห้างร้าน”

ในอดีตนอกจากถนนสายนี้จะเป็นถนนไว้สำหรับขี่ม้าตากอากาศแล้ว ยังช่วยในการขยายตัวของเมืองไปยังพื้นที่ใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถนนเจริญกรุงเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก มีตรารูปเป็นพาหนะสำคัญที่คอยอำนวยความสะดวกให้คนต่างชุมชน ทำให้ถนนเจริญกรุงกลายเป็นศูนย์กลางความเจริญ เป็นแหล่งพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยของคนกรุงเทพฯ มาอย่างต่อเนื่อง เป็นที่ตั้งของศาสนสถาน ที่ประกอบด้วย วัด โบสถ์คริสต์ มัสยิด รวมถึงสุสานคริสเตียน ฮวงซุ้ยของชาวจีน จากบทความของเว็บไซต์ Ground Control ได้ระบุไว้ว่า เจริญกรุงเป็นแหล่งเริ่มต้นกิจการแห่งแรกของไทยที่หลากหลาย เช่น สถานกงสุลอังกฤษประจำประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันถูกปรับปรุงให้เป็นอาคารไปรษณีย์กลางบางรัก, ดานศุลกากร เรียกว่า ศุลกสถาน เป็นที่สำหรับเรือสินค้าต่างชาติมาจอดเทียบท่าเพื่อจ่ายภาษี, โรงเรียนอัสสัมชัญ, โรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล, กิจการธนาคารในประเทศไทย, บริษัท แแบงก์สยามกัมมาจล ทุนจำกัต หรือธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน, ห้างร้านและย่านการค้าขาย เช่น ห้างขายยาอังกฤษ (ตรางู), ร้าน Siam Dispensary หรือร้านยาสยาม, ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล, ที่ทำการหนังสือพิมพ์ สยามออบเซอร์ฟเวอร์ (Siam Observer) นอกจากนี้ยังมีแหล่งอุตสาหกรรมโรงเลื่อยและโรงสีข้าว (บงกชกร คำปึก, 2564) ซึ่งโรงงานยาสูบ เป็นหนึ่งในโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญที่ตั้งเรียงรายอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นหนึ่งในธุรกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่มีการรับเอาวัฒนธรรมและอิทธิพลของชาวตะวันตกเข้ามา แสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจของถนนเจริญกรุง ปัจจุบันห้างร้านหลายแห่งมีการเปลี่ยนเจ้าของ ซึ่งแต่เดิมเป็นของชาวตะวันตก เมื่อมีสงคราม ทำให้บางแห่งต้องปิดกิจการลง ซึ่งภายหลังสงครามโลก

ครั้งที่ 2 ล้นสุดลง ก็ยังมีชาวเจริญกรุงที่กลับเข้ามาดำเนินกิจการต่อ ทั้งกิจการที่เป็นทั้งของชาวไทย และชาวต่างชาติ

ภาพที่ 44 ถนนเจริญกรุง และยานพาหนะในอดีต

ที่มา : เว็บไซต์ <https://readthecloud.co/notenation-4/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2567

4.1.1.2 โรงงานยาสูบเก่า

โรงงานยาสูบ ถนนเจริญกรุง เป็นหนึ่งในโรงงานอุตสาหกรรมแห่งแรก ที่ผลิตยาสูบในประเทศไทย พยุง ย.รัตนารมย์ (2565) ได้เขียนไว้ว่า เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2477 โดยถูกบริหารจัดการด้วยชาวต่างชาติ และบริษัทชาวจีน กิจการยาสูบได้ดำเนินมาจนกระทั่งในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา (พ.ศ. 2484-2488) ทหารญี่ปุ่นเข้ายึดโรงงานในช่วงปลายปีพ.ศ.2484 ทำให้กิจการยาสูบต้องหยุดดำเนินการชั่วคราว ในปี พ.ศ.2487 จึงได้มีการแยกโรงงานไปผลิตที่อื่น และกลับมาดำเนินการอีกครั้งในปี พ.ศ.2488 จนมาถึงในช่วงปี พ.ศ.2490 โรงงานยาสูบเจริญ ต่อเนื่องขึ้น มีการประกาศเปลี่ยนชื่อให้เป็น โรงงานยาสูบสรรพสามิต 1 (ชื่อย่อ ร.ย.ส. 1) ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ในปีพ.ศ.2493 ได้มีการขยายโรงงานขึ้นอีกหลายแห่ง คือ สะพานเหลือง ถนนพระราม4 และโรงงานย่อยอีก 3 แห่ง จนมาในช่วงปี พ.ศ.2539 โรงงานยาสูบสรรพสามิต 1 ได้ปิดโรงงานลง ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป การทำอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม รวมไปถึงสงคราม เมื่อปิดกิจการลง อาคารและพื้นที่บางส่วนถูกปล่อยทิ้งร้างให้กลายเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งาน ปัจจุบันอาคารกลายเป็นโกดังเก็บของ ที่ไม่ได้มีการใช้งาน

ภาพที่ 45 โรงงานยาสูบสรรพสามิต 1 ถนนเจริญกรุง พ.ศ. 2496

ที่มา : เว็บไซต์ <https://www.flickr.com/photos/128927303@N05/albums/page2>

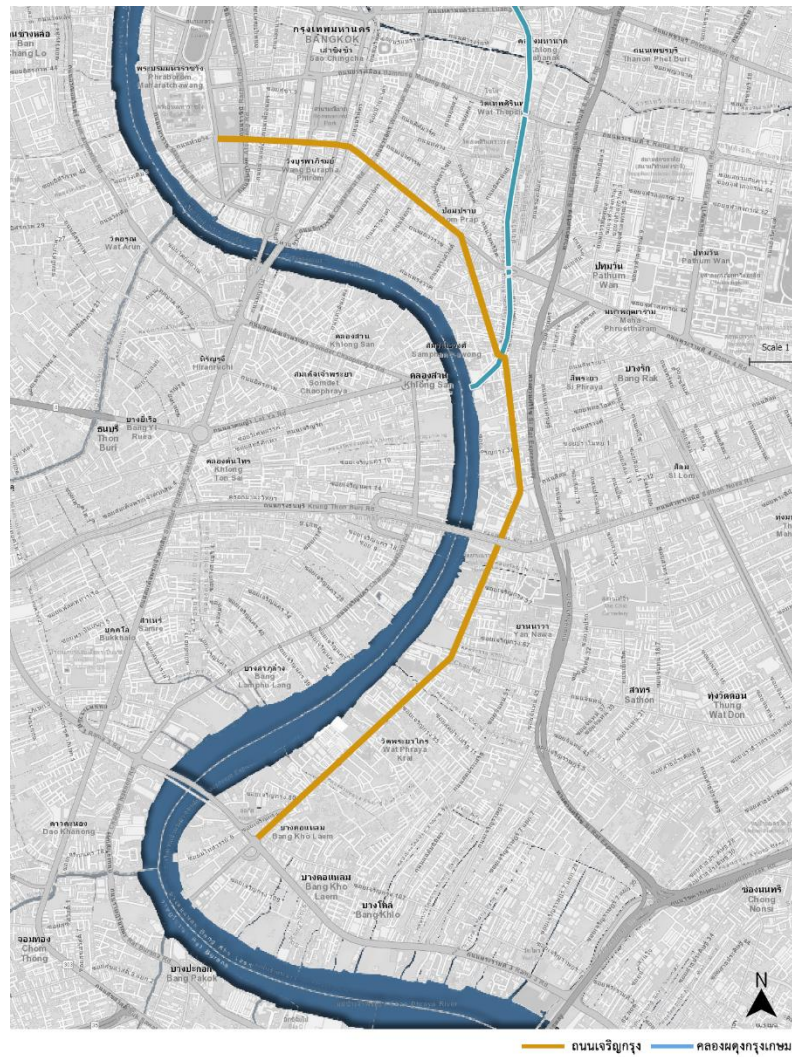
สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2566

4.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

4.1.2.1 ย่านเจริญกรุง

ถนนเจริญกรุงมีขอบเขตเริ่มต้นตั้งแต่ถนนสนามไชย เขตพระนคร ผ่านเขตสัมพันธวงศ์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตบางรัก เขตสาทร และเขตบางคอแหลม ไปสุดริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ถนนตก ยาวขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยาไปจนถึงเขตบางคอแหลม การตัดถนน แบ่งเป็น 2 ช่วง โดยมีการเริ่มตัดถนนเจริญกรุงตอนนอก ตั้งแต่สะพานดำรงสถิต ข้ามคลองรอบกรุง ไปถึงบางคอแหลมเมื่อ พ.ศ. 2404 และในปีถัดมาจึงเริ่มตัดถนนเจริญกรุงตอนใน ตั้งแต่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ไปบรรจบกับถนนเจริญกรุงตอนนอกที่ตัดไว้ในปีก่อนหน้านี้

เนื่องจากถนนเจริญกรุงมีการตัดผ่านหลายชุมชน การแบ่งพื้นที่ตามลักษณะกลุ่มประชากร จึงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ภายในคลองผดุงกรุงเกษม จากกำแพงพระบรมมหาราชวังไปจรดคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งค้าขายของชาวไทยและชาวจีนรอบ ๆ กำแพงพระราชวัง มีสถานที่ราชการต่าง ๆ อีกทั้งยังมีท่าเรือสำหรับขนถ่ายสินค้าและโดยสารคน เช่น ท่าเรือราชวงศ์ ท่าเรือสวัสดิ์ ท่าเรือทรงวาด เป็นต้น ส่วนภายนอกคลองผดุงกรุงเกษม จากคลองผดุงกรุงเกษมถึงสุดถนนเจริญกรุง จะเป็นชุมชนชาวตะวันตก โดยเฉพาะในย่านบางรักลงไป มีธุรกิจห้างร้าน บริษัท โรงแรม และที่ตั้งของสถานกงสุล ทำให้ถนนเจริญกรุงสามารถอำนวยความสะดวกระหว่างชุมชน ไปมาหาสู่กันได้ง่าย (อาทิพร ผาจินดา, 2564)

ภาพที่ 46 ที่ตั้งและอาณาเขตของถนนเจริญกรุง
 ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>
 เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2566

4.1.2.2 โรงงานยาสูบเก่า

สถานที่ตั้งของโรงงานยาสูบเก่า ห่างจากบริเวณทางแยกของถนนเจริญกรุงกับถนนจันทน์ 750 เมตร และห่างจากสะพานพระราม 3 1,250 กิโลเมตร โดยลักษณะถนนเจริญกรุงในบริเวณนี้จะ เป็นแนวเฉียงจากเหนือ-ใต้ เลียบแม่น้ำเจ้าพระยาในด้านทิศตะวันตก ส่วนทิศตะวันออกเป็นซอยและ ถนนขนาดเล็กสามารถเชื่อมไปสู่พื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 47 ที่ตั้งและอาณาเขตของโรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง
ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>
เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2566

4.1.3 ลักษณะประชากร

กลุ่มประชากรดั้งเดิม

ถนนเจริญกรุงมีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน เนื่องจากการตัดผ่านชุมชนดั้งเดิมมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยมีประชากรอาศัยอยู่เป็นชุมชนดังต่อไปนี้

4.1.3.1 ชุมชนชาวจีน เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่และมีจำนวนหลายกลุ่ม ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการสร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี มีชาวจีนแต่จิวเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา สร้างที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ จนทำให้เกิดศูนย์กลางการค้าของแต่จิว (มุสตี ทิพทัส, 2546, p. 13) ตั้งแต่พื้นที่คลองวัดสามปลื้ม (ปัจจุบันคือวัดจักรวรรดิราชาวาส) ไปจนถึงคลองเหนือวัดสามเพ็ง (ปัจจุบันคือวัดปทุมคงคา) นั่นคือสำเพ็งในปัจจุบัน และได้ขยายชุมชนออกไปอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ ตลาดน้อย (ติดกับชุมชนโปรตุเกส) สัมพันธวงศ์ ตลาดสำเพ็ง ตลาดเก่าเยาวราช และตลาดสะพานหัน มีบ้านเรือนหนาแน่นมากที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ จนในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 เกิดการอพยพของชาวจีนเข้ามาในเมืองไทย และการประกอบอุตสาหกรรม เกิดการค้าขาย บริการ และแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และสามารถเป็นผู้ประมุขผูกขาดภาษีให้แก่รัฐบาลไทย (อาทิพร ผาจันทร์ดา, 2564, p. 25) สะท้อนให้เห็นว่าเจริญกรุงเป็นแหล่ง

การค้าที่สำคัญในเขตคลองผดุงกรุงเกษม การค้าขายและธุรกิจของชาวจีนที่อพยพมาในเมืองไทยเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก และด้วยการความหนาแน่นของตัวที่อยู่อาศัยของประชากร ทำให้เกิดเหตุไฟไหม้หลายครั้ง ส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง

4.1.3.2 ชุมชนชาวตะวันตก มีที่ตั้งจากคลองผดุงกรุงเกษมไปจนถึงถนนตก โดยมีชาวโปรตุเกส ที่ได้รับพระราชทานที่ดินริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในรัชกาลที่ 1 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีการเผยแผ่คริสต์ศาสนา จากมิชชันนารีชาวอเมริกัน และเช่าเรือนพักอาศัยอยู่ในสถานกงสุลโปรตุเกส ต่อมาคือ ชาวอังกฤษ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินให้สร้างกงสุลบริเวณบางรัก เมื่อ พ.ศ.2399 หลังจากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 4 พระราชทานที่ดินให้ชาวตะวันตกชาติต่าง ๆ ได้แก่ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา เยอรมนี เป็นต้น และสร้างสถานกงสุล ที่พักอาศัย รวมถึงศาสนสถาน อย่างสุสานที่ใช้ฝังศพของผู้ที่นับถือคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ เมื่อ พ.ศ. 2396 ก่อนที่จะมีการตัดถนนเจริญกรุง แสดงให้เห็นว่าชาวคริสต์อาศัยอยู่บริเวณนี้มาเป็นเวลานาน ทำให้พื้นที่ตั้งแต่คลองผดุงกรุงเกษม ไปจนถึงถนนตก กลายเป็นที่อยู่ของชาวตะวันตกเป็นจำนวนมาก (อาทิพร ผาจินดา, 2564, p. 27) การประกอบอาชีพของชาวตะวันตก จะเป็นธุรกิจประเภทห้างร้าน นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาขาย ส่งออกสินค้า โรงแรม โรงเช่ารถ โรงเลื่อย โรงสี และโกดังสินค้าริมแม่น้ำ

4.1.3.3 ชุมชนชาวมอญ ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลองรอบกรุง (สะพานมอญ บนถนนเจริญกรุงในปัจจุบัน) ไปจนถึงสี่กั๊กพระยาศรี จนในสมัยรัชกาลที่ 3 เกิดไฟไหม้บริเวณนี้รุนแรง ทำให้ชาวมอญบางครอบครัว ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น

4.1.3.4 ชุมชนทวาย เข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 1 ในช่วงที่ไทยทำสงครามกับพม่า ได้กวาดต้อนชาวเมืองทวายซึ่งเป็นเมืองขึ้นของพม่าเข้ามาในกรุงเทพฯ และโปรดให้ตั้งถิ่นฐานที่บริเวณตำบลคอกควาย ข้างวัดคอกควาย (วัดยานนาวา) ตำบลที่ชาวทวายไปอยู่นี้เรียกว่าบ้านทวายจนมาถึงปัจจุบัน (เจ้าพระยาทิพากรวรรคตมหาโกษาธิบดี, 2552, p. 12)

4.1.3.5 ชุมชนชาวมุสลิม เข้ามาอยู่อาศัยในกรุงเทพฯ ตั้งแต่สมัยธนบุรี กระจายทั้งฝั่งตะวันตกและตะวันออกของกรุงเทพฯ มีมัสยิดตั้งอยู่ตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ตามแนวถนนเจริญกรุง เช่น บริเวณบางรัก บางคอแหลม เป็นต้น

กลุ่มประชากรใหม่

การพัฒนาของย่านถนนเจริญกรุงอย่างรวดเร็วส่งผลทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มทยอยย้ายออกจากพื้นที่และเกิดย่านใหม่ ๆ ตามมา ทำให้ผู้อยู่อาศัยย่านเจริญกรุงเหลือแต่ผู้สูงอายุ ซึ่งยังคงดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกับในอดีต ผู้อยู่อาศัยที่ยังคงทำอาชีพหรือธุรกิจเดิมในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เก่าแก่ หรือมีการสืบทอดธุรกิจร้านค้าต่อไปยังรุ่นลูกหลาน มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนวิถีชีวิตของผู้คนมาหลายต่อหลายรุ่น บางแห่งปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยทั้งทางด้านกายภาพและรูปแบบกิจการ แต่บางแห่งก็ยังคงไว้ดังเดิมจนกลายเป็นจุดขาย นอกจากนี้คนยังมีธุรกิจช่างฝีมือ ทั้งคนรุ่นเก่าและใหม่ในชุมชน ที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้กับย่าน จากการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกับภาครัฐและเอกชน ดังจะเห็นได้จากผลงานจากฝีมือที่ใช้เทคนิคและวิธีการดั้งเดิม ผ่านการออกแบบของคนรุ่นใหม่ ๆ และศิลปะที่มีความร่วมสมัยให้เห็นตามงานกิจกรรมต่าง ๆ ในย่านเจริญกรุง เป็นการส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมสู่รุ่นลูกหลาน และเป็นที่รู้จักกับผู้คนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการอยู่ร่วมกันของผู้คนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชาวไทย จีน ฝรั่งเศส อินเดีย ญี่ปุ่น หรือลูกหลานที่เกิดจากสองสัญชาติ ที่ยังมีรากและอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นพหุวัฒนธรรมที่ยังสามารถสัมผัสได้มาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อความเจริญของถนนเจริญกรุงเพิ่มขึ้น สภาพสังคมและวิถีชีวิตของผู้คนปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ที่พักอาศัยอย่างโรงแรมขนาดใหญ่ คอนโดมิเนียม หอริมน้ำเจ้าพระยา การใช้งานรถไฟฟ้าที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยวที่ต้องการทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยและไลฟ์สไตล์ สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความหลากหลายของประชากรไม่เพียงแต่เชื้อชาติ กลุ่มพ่อค้าวานิชย์ ศิลปิน นักออกแบบ ช่างงานฝีมือ นักธุรกิจรุ่นใหม่ไฟแรง หรืออื่น ๆ อีกมากมายที่ก่อตัวขึ้นจากย่านนี้ เป็นการเปิดพื้นที่สำหรับผู้ที่กำลังมองหาที่พักอาศัยทั้งสินค้า ทรัพย์สิน อสังหาริมทรัพย์ หรือนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จนบางครั้งคนรุ่นใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงบริบทของย่านเจริญกรุง อาจหลงลืมหรือมองข้ามอัตลักษณ์ท้องถิ่นหรือวิถีชีวิตที่เรียบง่ายนี้ไปได้

กลุ่มนักท่องเที่ยว

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ นั้นมีหลากหลายรูปแบบ ตามความสนใจของผู้คนในยุคสมัยใหม่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ เป็นรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจ เจริญกรุงจึงเป็นตัวเลือกที่สำคัญ ที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวสัมผัสบรรยากาศเก่าแก่ของเมือง เหมาะสำหรับผู้คนที่มีความสนใจและอยากดื่มด่ำกับความหลังใน

อดีตของบ้านเมืองและวิถีชีวิต เจริญกรุงได้พัฒนาด้วยการฟื้นฟูและผสมผสานศิลปะร่วมสมัย ที่เข้าถึงได้ทั้งนักท่องเที่ยวรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็น Art Gallery, Street Art, พิพิธภัณฑ, ร้านเสื้อผ้า, ร้านค้า, ร้านอาหาร, คาเฟ่, บาร์ ที่ใช้ตึกหรืออาคารเก่ามาปรับเปลี่ยนการใช้งาน ไปจนถึงเมนูอาหารที่มีเอกลักษณ์ ทำให้นักท่องเที่ยวแม้กระทั่งชาวไทยเองก็ให้ความสนใจ อีกทั้งยังมีโรงแรม ที่พัก ที่ผ่านการฟื้นฟูจากอาคารเก่า สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยา

นักท่องเที่ยวต่างชาติในย่านเจริญกรุงมักจะเป็นฝั่งยุโรปและฝั่งเอเชีย มีทั้งกลุ่มเล็ก ๆ ไปจนถึงเป็นหมู่คณะมีรถบัสนำเที่ยว เนื่องจากเจริญกรุงเป็นย่านที่สามารถตอบสนองกลุ่มลูกค้าได้หลากหลาย โดยกิจกรรมที่พบเห็นได้ชัดคือ การนั่งเรือชมทัศนียภาพริมแม่น้ำเจ้าพระยา การเดินเล่นชมเมืองเก่า ชมงานศิลปะตาม Art Gallery ซือบปิ้ง จับจ่ายใช้สอยตามร้านค้า ศูนย์การค้า หรือทำกิจกรรม Outdoor ตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การล่องเรือชมเมืองและบรรยากาศแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งในช่วงการรับประทานอาหารกลางวันและช่วงมื่อเย็น เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวยุโรปและเอเชีย ส่วนอีกหนึ่งกิจกรรม Outdoor ที่ยอดนิยมนคือ บริการจักรยานรอบเมือง วรรณภา สหะวิเศษไชยชาญ ผู้จัดการฝ่ายการตลาด CO VAN KESSEL ได้อธิบายไว้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการทัวร์จักรยานชมเมืองมักเป็นชาวเนเธอร์แลนด์กว่าร้อยละ 70 รองลงมาเป็นยุโรปประเทศอื่น ๆ เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม เยอรมัน ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางด้วยวิธีการเดินเท้า เรือ และจักรยาน เพื่อให้เข้าถึงเสน่ห์ของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบริบทในบริเวณนี้อย่างแท้จริง (อรธภูมิ อองกุลนะ, 2561)

แสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้นแบบย่านพัฒนาร่วมสมัยที่ผสมผสานระหว่างพาณิชย์กรรมดั้งเดิมกับพาณิชย์กรรมแบบสร้างสรรค์ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาสัมผัสประสบการณ์ใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4.1.4 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของถนนเจริญกรุงนั้น มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากผลการศึกษางานวิจัย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของถนนเจริญกรุง ในช่วงเวลา 100 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2511 อาทิพร ผาจันดา (2564) ได้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ช่วง พ.ศ.2404-2429 ถนนเจริญกรุงกำลังได้รับการพัฒนา เป็นจุดเริ่มต้นของความทันสมัยและศิวิไลซ์ของกรุงเทพฯ นับตั้งแต่สามารถเปิดพื้นที่ของกรุงเทพฯ ให้กว้างขวางขึ้น การสร้างตึกแถวเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม ต่อมาในช่วง พ.ศ.2430-2483 ถนนเจริญกรุงเริ่มขยายตัว ได้รับการ

พัฒนาเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ (CBD: Central Business District) การคมนาคมที่หลากหลายและทันสมัย เป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญและมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทำให้ถนนเจริญกรุงมีปฏิสัมพันธ์กันโดยง่าย มีรตรางเป็นพาหนะเพิ่มความสะดวกสบาย จึงเป็นถนนสายยาวที่ตัดผ่านหลายชุมชน เป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการขยายตัวในสังคม ส่งผลให้รัฐบาลตัดถนนสายอื่น ๆ ที่เชื่อมต่อกับถนนเจริญกรุงเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ป็นสาเหตุที่ทำให้ลักษณะทางกายภาพของถนนเจริญกรุงเกิดความคับแคบ เริ่มมีสภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ต่อมาในช่วง พ.ศ.2484-2511 ถนนเจริญกรุงเกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เป็นช่วงที่ได้รับผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยตรง สร้างความเสียหายทั้งบ้านเรือนและสถานที่สำคัญหลายแห่ง ธุรกิจห้างร้านและเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในอิทธิพลของญี่ปุ่น และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดเหตุการณ์ที่อเมริกาได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยในการปกป้องการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้ไทยได้รับวัฒนธรรมอเมริกันอย่างแพร่หลาย ทำให้ถนนเจริญกรุงเฟื่องฟูจากการเลียนแบบวัฒนธรรมอเมริกัน ทั้งการกินอยู่ การจับจ่ายใช้สอย และการเที่ยวเตร่ ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวและเจริญเติบโตอย่างมาก มีการสนับสนุนการค้าแบบเสรี ที่ทำให้พ่อค้า นักลงทุนเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของถนนเจริญกรุง ที่ไม่สามารถรองรับการขยายตัวและเติบโตทางเศรษฐกิจได้แล้ว ห้างร้านเริ่มย้ายไปถนนเส้นอื่นที่กว้างขวางกว่า ไม่ตอบสนองกับการใช้งานของประชาชน สัญลักษณ์ของความเจริญทางเศรษฐกิจเริ่มหายไป กลายเป็นถนนสายเก่า ซบเซา รตรางยุติการให้บริการ หมุดหน้าว่าการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ พ.ศ.2511

การกระจายการเจริญเติบโตออกไป ทำให้การขนส่งทางน้ำและการตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำในย่านถนนเจริญกรุงไม่เป็นที่นิยมเหมือนในอดีต ทำให้ทำเลใกล้เคียงที่รองรับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ได้ดีกว่า เช่น สีลม สาทร ปทุมวัน นอกจากนี้ ผู้เช่าที่อาศัยหรือเปิดกิจการตามถนนเจริญกรุงมักเป็นชาวต่างชาติ หรือชาวจีน ที่ไม่สามารถถือครองที่ดินตามกฎหมายได้ จึงมีการขายที่ดินของเอกชนบางแปลงแล้วสร้างเป็นอาคารพาณิชย์แบ่งขาย ทำให้มีเจ้าของที่ดินรายย่อยมากขึ้น ทำให้ที่ดินในปัจจุบันยากต่อการพัฒนา การรวมแปลงที่ดินเพื่อจัดรูปแบบที่ดินใหม่ หรือการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนแปลงอาคารเป็นไปได้ยาก จากกระบวนการยุ่งยากและอำนาจในการตัดสินใจของเจ้าของที่ดิน นอกจากนี้ ผังเมืองและกฎหมายควบคุมอาคารที่ไม่เอื้อต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอาคารในย่านเมืองเก่า ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จึงส่งผลทำให้ทำเลที่ดินย่านถนนเจริญกรุงมีราคาแพง แต่ไม่สามารถพัฒนาอะไรได้มาก ขาดแรงจูงใจในการลงทุน ผู้คนทยอยย้ายออก เหลือเพียงชุมชนและผู้คนเก่าแก่ที่ผูกพันกับพื้นที่ กลุ่มธุรกิจเก่า ๆ ของชาวจีน และทั้งอาคารเหล่านี้ไว้เป็นประวัติศาสตร์เท่านั้น (จุฑาธิ์ กังวานภูมิ, 2562, p. 14)

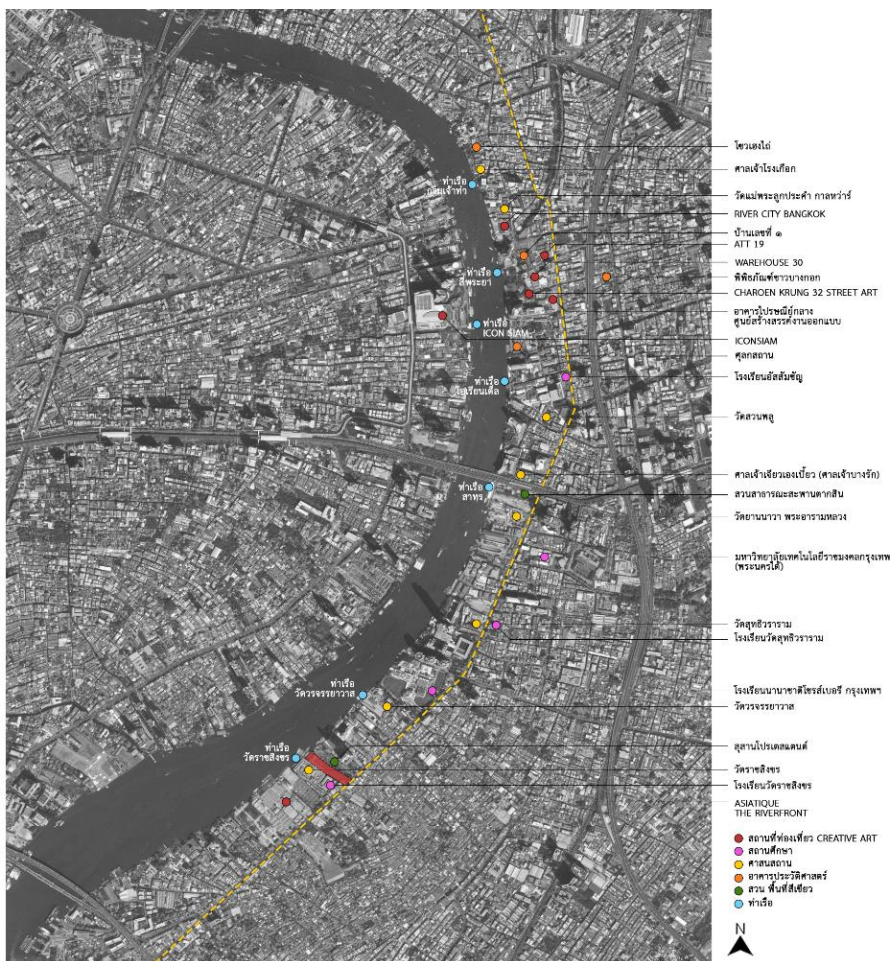
4.1.5 การสำรวจสภาพปัจจุบัน

ในยุคที่เจริญกรุงได้รับการฟื้นฟู จากย่านที่กลายเป็นพื้นที่ชบเซา ให้กลายเป็นย่านที่ผู้คนให้ความสนใจ รวมถึงการคมนาคมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบัน อย่างรถไฟฟ้าใต้ดิน MRT และรถไฟฟ้า BTS ทำให้การเดินทางในย่านเจริญกรุงสะดวกมากยิ่งขึ้น และเชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่น ๆ ทั้งกรุงเทพฯ ส่งผลโดยตรงต่อราคาที่ดินที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาที่ดิน ช่วยให้พื้นที่ที่ยังไม่ได้พัฒนา สามารถนำที่ดินกลับมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการไม่คำนึงถึงมรดกวัฒนธรรมในชุมชน วิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมที่ส่งต่อมาในอดีต สิ่งเหล่านี้อาจไม่หายไปหากไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนเพื่อพัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะในปัจจุบัน ถนนเจริญกรุงที่ได้ชื่อว่าเป็นย่านแห่งศิลปะวัฒนธรรม ที่ผู้คนในเมืองโยทยาบรรยากาศความเป็นอดีต จุฑาทิ กังวานภูมิ (2562) ได้บรรยายไว้ว่า เส้นหนึ่งของถนนเจริญกรุง ไม่ว่าจะกลายเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม อาคารตามแนวถนนเจริญกรุง โดยเฉพาะตามหัวมุมแยกถนนที่สำคัญซึ่งถูกออกแบบให้เด่นและเป็นเอกลักษณ์ ที่ยังคงเก็บรักษาไม่ได้ถูกปรุงแต่งไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ที่มีคุณค่า สะท้อนบรรยากาศเมืองเก่า เล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี บางแห่งได้รับการปรับปรุงในแนวทางที่สร้างสรรค์ ร่วมสมัย ตอบโจทย์กับธุรกิจ และสามารถสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ให้กับชุมชน นักท่องเที่ยว ใช้ทักษะในด้านศิลปะเพื่อการพัฒนาสถาปัตยกรรมเหล่านี้ให้เป็นที่น่าสนใจ เช่น ร้านอาคาร คาเฟ่ แกลเลอรี พื้นที่ทำงานร่วมกันในด้านศิลปะ โดยอาศัยความเก่าแก่ของสถานที่เป็นต้นทุนที่สำคัญ จากรายงานโครงการ The Revival of District (2564) โดย TCDC พบว่าธุรกิจเกิดใหม่ในรอบหนึ่งปี มากกว่า 70% คือธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม โดยนักลงทุนมากกว่า 50% เป็นชาวยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศสและอิตาลี และธุรกิจเกิดใหม่สัดส่วน 85% อยู่ในอาคารเก่าอย่างโรงงาน หรือโกดัง โดยปรับปรุงอาคารและพื้นที่ภายใน แต่ยังรักษาโครงสร้างเดิมไว้ (บงกชกร คำปึก, 2564)

ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูย่านเก่าของเมืองควบคู่ไปกับการพัฒนาสมัยใหม่ การผสมผสานระหว่างพาณิชย์กรรมดั้งเดิมและพาณิชย์กรรมแบบสร้างสรรค์ อนุรักษ์สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง สร้างเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง สร้างองค์ความรู้และความถนัดของคนในพื้นที่ รวมถึงการมีระบบนิเวศน์สร้างสรรค์ที่ดี เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างคนในและคนนอกพื้นที่ โดยเฉพาะการพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการฟื้นฟู ทำให้ย่านเจริญกรุงกลายเป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative District) ที่มีศักยภาพและกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่รองรับกับย่าน อาศัยความร่วมมือทั้งรัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อรักษาต้นทุนและคุณค่าวัฒนธรรมของพื้นที่ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และผู้คนดั้งเดิมเป็นสำคัญ

4.2 ลักษณะทางกายภาพและการวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ (Site Analysis)

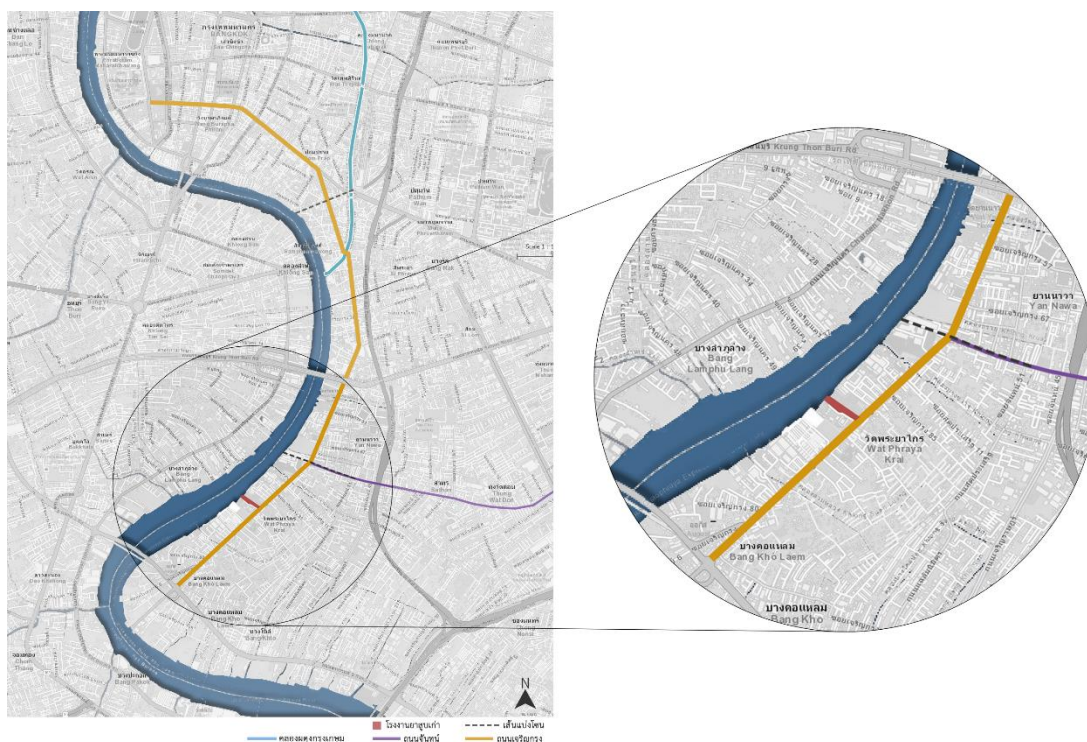
4.2.1 ตำแหน่งที่ตั้งโครงการและสถานที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ Creative District ของย่านเจริญกรุง (Site Location)

ภาพที่ 48 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งโครงการและสถานที่สำคัญย่านเจริญกรุง
ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://www.google.co.th/maps>

เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2566

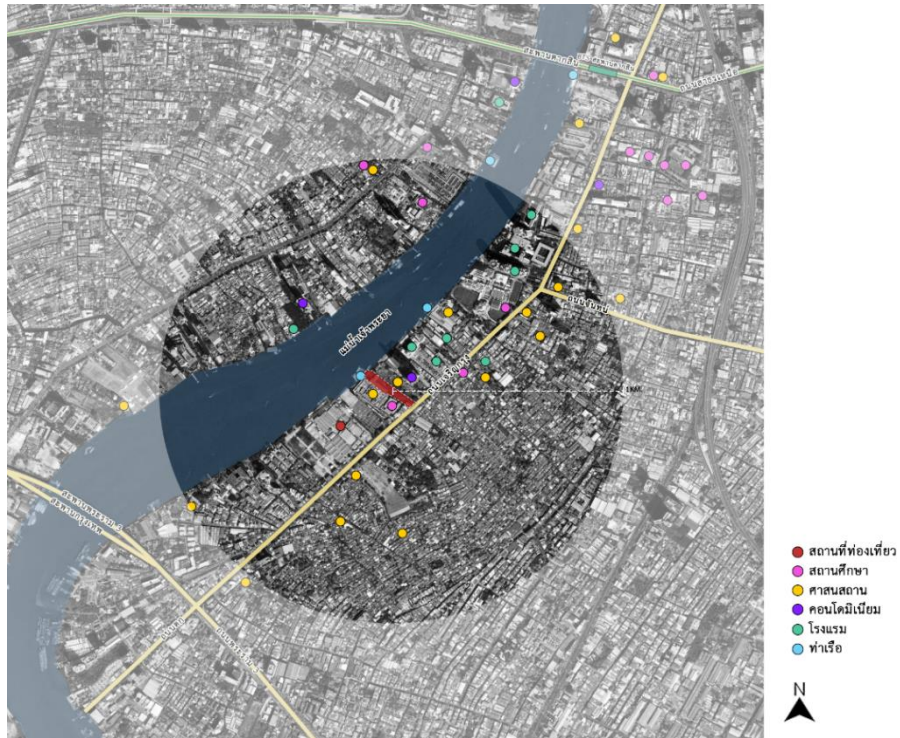
โรงงานยาสูบเก่า หรือ โรงงานยาสูบสรรพสามิต 1 ตั้งอยู่บริเวณตอนล่างของถนนเจริญกรุง ซึ่งหากแบ่งตามความกระจุกตัวของสถานที่สำคัญที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์แล้ว จะอยู่ในเขตบางรักเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในจุดที่ห่างออกจากสถานที่สำคัญของย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แต่ก็ยังสามารถเชื่อมถึงกันได้ด้วยด้านการสัญจรทั้งทางบกและทางน้ำ

ภาพที่ 49 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและแบ่งโซนย่านเจริญกรุง
ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://www.google.co.th/maps>
เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2566

4.2.2 ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและสถานที่สำคัญใกล้เคียง (Site Surrounding)

โรงงานยาสูบเก่า ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง ซอย 74 แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีสถานที่สำคัญทั้งในด้านการท่องเที่ยว สถานศึกษา ศาสนสถาน ที่พัก โรงแรม คอนโดมิเนียม ศูนย์การค้า ร้านค้า ร้านอาหาร รวมไปถึงท่าเรือที่สามารถเข้าถึงโครงการได้ง่าย

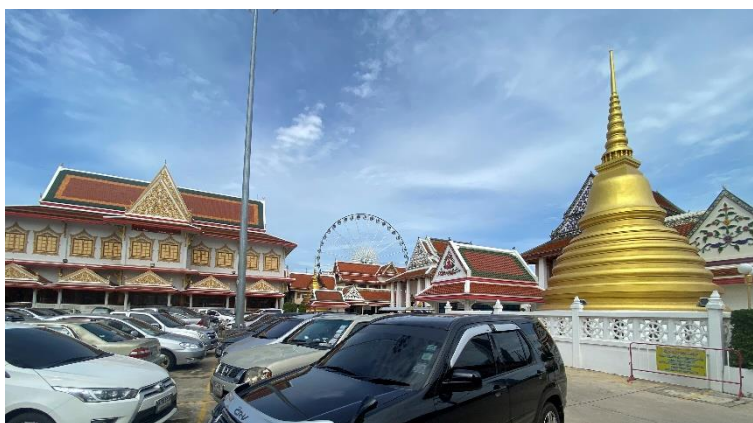
ภาพที่ 50 แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและสถานที่สำคัญในรัศมี 1 กิโลเมตร
ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://www.google.co.th/maps>
เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2566

ภาพที่ 51 แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่ศึกษาและสถานที่สำคัญใกล้เคียง
ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://www.google.co.th/maps>
เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2566

โดยมีรายละเอียดของสถานที่สำคัญที่ใกล้เคียงโรงงานยาสูบเก่า และมีความสำคัญต่อย่านเจริญกรุงดังต่อไปนี้

1.) วัดราชสิงขร

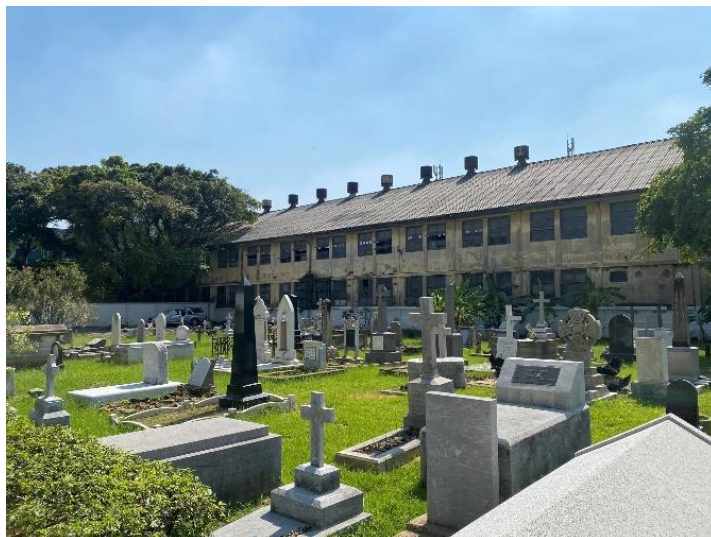
ภาพที่ 52 วัดราชสิงขร
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

วัดราชสิงขร พระอารามหลวงเป็นวัดโบราณ สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275–2301) ได้รับการทำนุบำรุงและปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 1 มีสร้างพระอุโบสถเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปซุโขทัยหรือหลวงพ่อด่าง ในสมัยรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367-2394) ได้บูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นแบบศิลปะราชานิยม โดยมีส่วนประกอบที่สะท้อนเอกลักษณ์ในสมัยนั้น เช่น ลวดช่อฟ้า ใบระกาทอง เปลี่ยนเป็นการก่ออิฐถือปูน หน้าบันประดับด้วยตุ๊กตาสิงห์จาม และกระเบื้องเคลือบลายจีน ลายทับทิม ชุ่มประตู่และหน้าต่างลายปูนปั้นลงรักปิดทอง รูปลายดอกไม้ อย่างจีนซึ่งได้นำเข้าจากประเทศจีน ปัจจุบันยังมีพอเหลืออยู่บ้าง

2.) โรงเรียนวัดราชสิงขร

โรงเรียนวัดราชสิงขรมีเดิมมีชื่อว่า โรงเรียนบางคอแหลม 1 (วัดราชสิงขร) เปิดทำการสอนปี พ.ศ. 2475 เป็นโรงเรียนประเภทในอำเภอ โดยอาศัยที่ดินวัดราชสิงขร จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปัจจุบันมีอาคารเรียน 4 หลัง และอาคารเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง ด้านสติปัญญา เช่น ออทิสติก เด็กเรียนช้า 1 หลัง

3.) สุสานโปรเตสแตนต์

ภาพที่ 53 สุสานโปรเตสแตนต์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

สุสานโปรเตสแตนต์ หรือสุสานฝรั่ง กรุงเทพมหานคร (Bangkok Protestant Cemetery) ตั้งอยู่ถัดจากโรงงานยาสูบ 1 ซอยเจริญกรุง 72/5 ถนนเจริญกรุง โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานที่ดิน เพื่อใช้เป็นที่ฝังศพของชาวคริสเตียน ในปี พ.ศ. 2396 และมีสุสานชาวฮิว ภายในสุสานในปี พ.ศ. 2540 (Buhrman, 2003) สุสานโปรเตสแตนต์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีที่ฝังศพบุคคลสำคัญหลายท่าน เช่น

- Daniel Beach Bradley ผู้ริเริ่มหนังสือพิมพ์ The Bangkok Recorder
- Henry Alabaster ที่ปรึกษาส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ร่วมวางแนวถนนเจริญกรุง และเป็นต้นสกุลเศวตศิลา
- ตระกูล Mc Farland อาจารย์แพทย์รุ่นแรกของไทย และเป็นผู้ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ดีดไทย
- SIR JOHN BUSH K.C.W.E. หรือกัปตันบุช นายท่าคนสำคัญในประวัติศาสตร์สยาม

ภาพที่ 54 ฟังสุสานโพรเตสแตนต์

ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>

ภาพประกอบ : เว็บไซต์ <https://www.wearecp.com/untold-story1-wearecp-2023-09-04/>

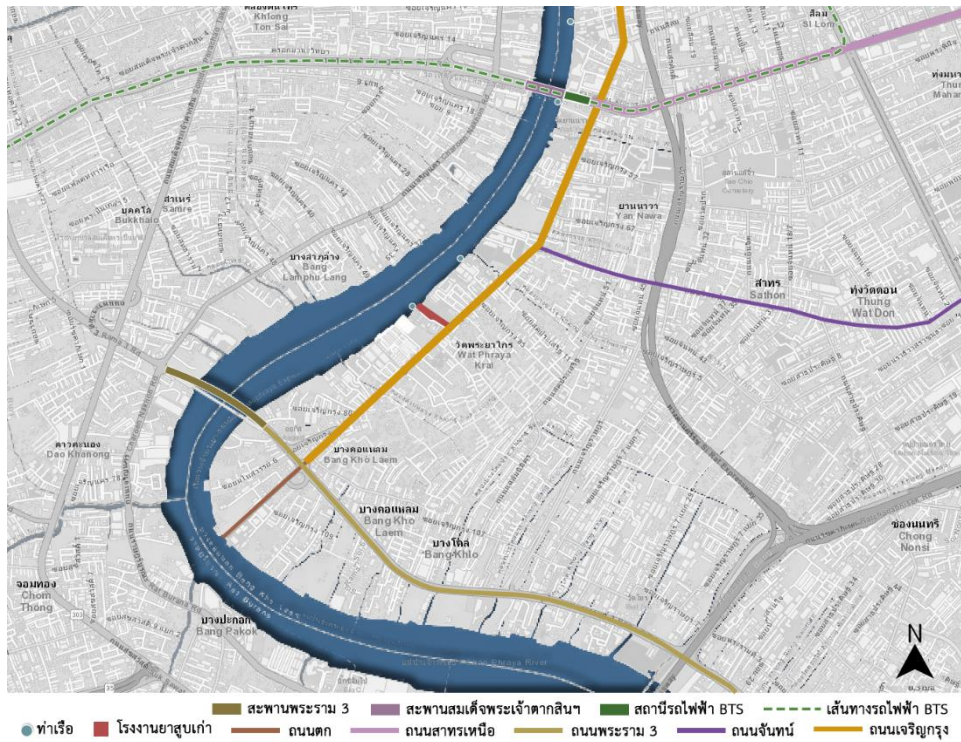
ภาพที่ 55 Asiatique The Riverfront

ที่มา : <https://seacoast.kmutt.ac.th/2024/asiatique-the-riverfront-night-market/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2566

เอเชียทีค เดอะริเวอร์ฟรอนต์ (Asiatique The Riverfront) เป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งอยู่ระหว่าง ซอยเจริญกรุง 72-76 ถนนเจริญกรุง แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม เป็นพื้นที่เปิดโล่งและอาคารโกดังสินค้าเก่าขนาดใหญ่ ที่เปิดกิจการในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเดิมเป็นโกดังและโรงเลื่อย เป็นท่าเรือขนถ่ายสินค้าในช่วงการเปิดประตูการค้าสากลระหว่างประเทศไทยทวีปยุโรป มีการใช้พื้นที่นี้เป็นฐานกำลังและคลังแสงของกองทัพญี่ปุ่น ในช่วงสงครามมหาเอเซียบูรพา จนในปี พ.ศ. 2555 ได้รับการพัฒนาและปรับเปลี่ยนการใช้งานในแนวคิด Festival Market and Living Museum เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร โรงละคร พื้นที่พักผ่อนชมวิวยุริมน้ำ มี Asiatique Sky เป็นชิงช้าสวรรค์ สูง 60 เมตร ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เป็นจุดเด่นของโครงการ

4.2.3 ลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ศึกษา (Site Access)

ภาพที่ 56 แผนที่แสดงถนนเส้นสำคัญที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ศึกษา
 ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>
 เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2566

ภาพที่ 57 แผนที่แสดงตำแหน่งการเข้าถึงด้วยขนส่งสาธารณะ
 ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>
 เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2566

บริเวณด้านหน้าของโรงงานยาสูบเก่า ติดกับถนนเจริญกรุง มีจุดจอดรถสาธารณะเป็นระยะ ด้านข้างของโครงการเป็น ถนนเจริญกรุงซอย 74 ที่สามารถเข้าไปถึงวัดราชสิงขรและโรงเรียนวัดราชสิงขร ด้วยการเดินเท้า หรือรถส่วนบุคคล และยังสามารถเดินไปถึงท่าเรือวัดราชสิงขร เป็นท่าเรือต้นทางและปลายทางของเรือด่วนเจ้าพระยา (เส้นทางนนทบุรี-วัดราชสิงขร) นอกจากนี้ยังระบบขนส่งมวลชน ประกอบด้วยรถโดยสารประจำทางสาย รถสองแถว รถไฟฟ้า BTS สายสีเขียวอ่อน จุดที่ใกล้กับโรงงานยาสูบเก่าที่สุดคือสถานีสะพานตากสิน ประมาณ 1.80 กิโลเมตร

ในด้านการไหลเวียนของผู้คนผ่านสถานที่ศึกษา มีอิทธิพลมาจากสถานที่ท่องเที่ยวคือ ศูนย์การค้าเอเชียทีค เดอะริเวอร์ฟรอนท์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร แก๊งก์ท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีโรงแรมจำนวนมากริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีนักเรียนนักศึกษาจากสถานศึกษาใกล้เคียงจำนวนมาก มีวัดและสุสานเป็นศาสนสถาน ที่เป็นทั้งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่เคารพสักการบูชา หรือเป็นพื้นที่พักผ่อนทำกิจกรรม สภาพการจราจรบริเวณถนนเจริญกรุงในเขตบางคอแหลม เป็นพื้นที่ที่มีทั้งสถานศึกษาและที่อยู่อาศัยจำนวนมาก ทำให้เกิดการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลา 7.00-8.00 น. และ 15.00-20.00 น. สภาพแวดล้อมถนนเจริญกรุงในช่วงสะพานตากสินถึงถนนตก เป็นพื้นที่ที่มีการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วนของวัน ทำให้เกิดมลภาวะต่างๆ เช่น มลภาวะทางเสียง ทางกลิ่น ควัน และก๊าซพิษที่เกิดจากสภาพการจราจร แต่เนื่องจากอยู่ในบริเวณริมแม่น้ำ ซึ่งมีลมประจำ และอาคารโดยรอบที่มีความสูงไม่เกิน 4 ชั้น จึงทำให้อากาศถ่ายเทสะดวก

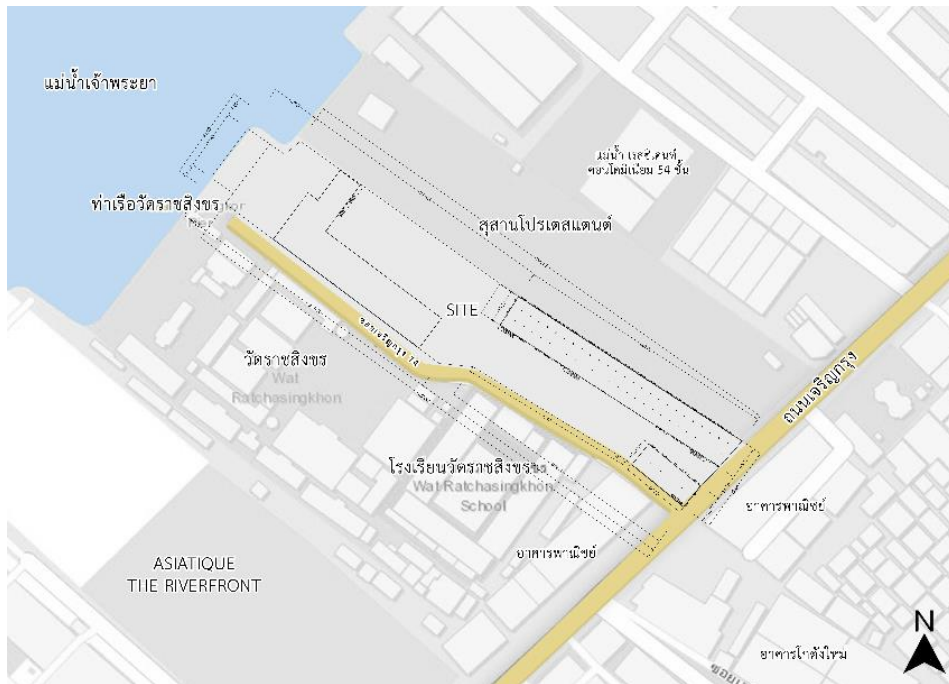
4.2.4 การสำรวจพื้นที่ศึกษา (Site Survey)

ภาพที่ 58 แผนที่แสดงทิศทางแสงแดดและลม

ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>

เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2566

ภาพที่ 59 ขอบเขตและระยะของโครงการ
 ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>
 เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2566

ภาพที่ 60 ถนนเจริญกรุง บริเวณทางเข้าโครงการ
 ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน
 เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 61 อาคารฝั่งตรงข้ามด้านหน้าโครงการ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 62 ทางเดินระหว่างโครงการและวัดราชสิงขร (เชื่อมต่อกับท่าเรือวัดราชสิงขร)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

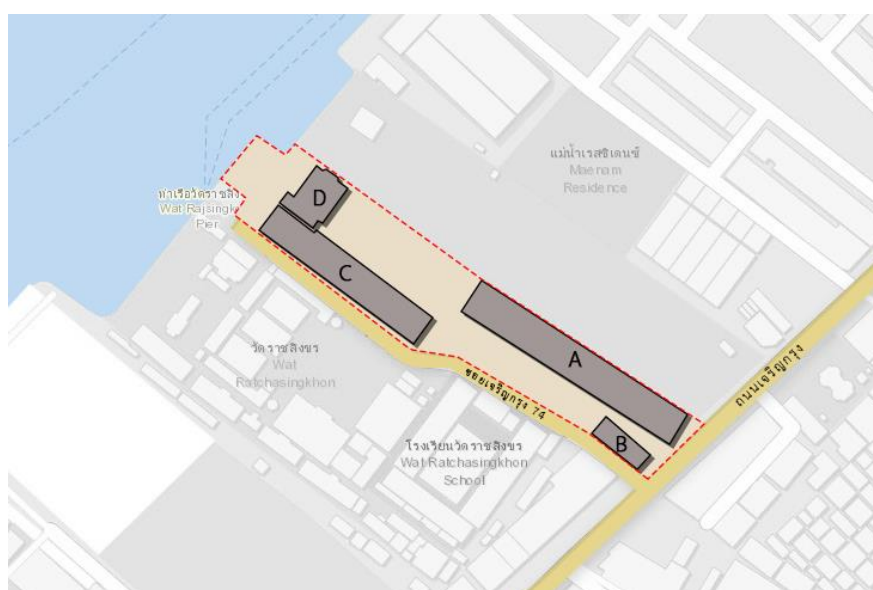

ภาพที่ 63 เจริญกรุง ซอย 74 ระหว่างโครงการกับโรงเรียนวัดราชสิงขร

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

องค์ประกอบหนึ่งของพื้นที่ศึกษาที่เป็นส่วนสำคัญคือ การเก็บอาคารเก่าอายุกว่าร้อยปีไว้ รูปแบบอาคาร วัสดุ และโครงสร้างของอาคารที่มีลักษณะโดดเด่น มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ กลิ่นอายของพื้นที่ที่ผ่านมาหลายช่วงเวลา รวมถึงลักษณะของพื้นที่ที่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้พื้นที่นี้เป็นส่วนหนึ่งของย่าน การให้ความสำคัญกับตรอกซอย บ้านเรือน ชุมชนรอบข้าง ที่สามารถสร้างแรงดึงดูดให้สังคมเริ่มหันมาสนใจถนนเจริญกรุงที่มีความสำคัญต่อผู้คนมาอย่างยาวนาน

ภาพที่ 64 ผังแสดงตำแหน่งอาคารภายในโครงการ
ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม <https://gis.finearts.go.th/fineart/>
เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2566

พื้นที่อาคาร ประมาณ 6,000 ตารางเมตร
รวมพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 8,970 ตารางเมตร

จากแผนที่ตำแหน่งอาคาร มีรายละเอียดดังนี้

- A : อาคารโรงงาน 2 ชั้น
- B : อาคารสำนักงาน 2 ชั้น
- C : โกดังสินค้า (อาคารใหม่)
- D : อาคารริมน้ำ (อาคารใหม่)

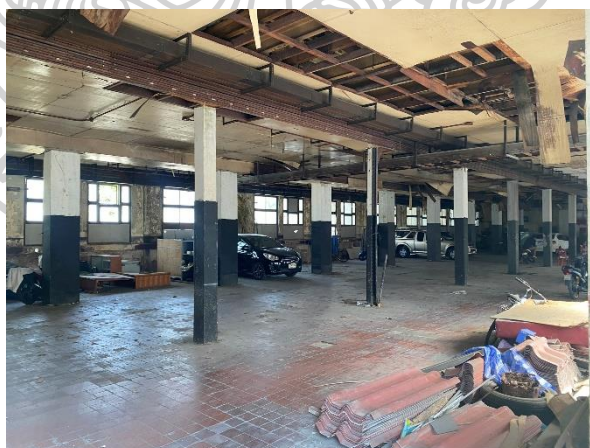
อาคารโรงงาน (A) เป็นอาคาร 2 ชั้น ระบบเสาแกนคอนกรีต ผนังก่ออิฐความหนา 20 ซม. ไม่มีระบบปรับอากาศ ใช้ประตูชนิดบานเลื่อนเหล็ก และมีหน้าต่างบานกระทุ้งกระจกรอบไม้ตลอดความยาวอาคารทั้งสองด้าน มีบันไดทางขึ้นจากภายนอกอาคาร และลิฟท์ส่งของภายใน 1 ตัว ไม่มีห้องน้ำภายใน สภาพภายในอาคารปัจจุบันไม่มีการใช้งาน ถูกปล่อยทิ้งร้างเป็นที่ว่างและที่เก็บสิ่งปฏิกูลสินค้าที่เลิกใช้งานแล้ว

ภาพที่ 65 ภายนอกอาคารโรงงาน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 66 ภายในอาคารโรงงาน ชั้นล่าง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

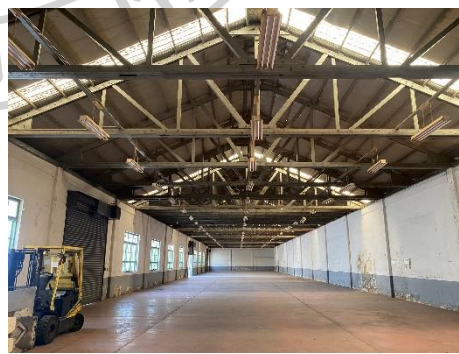
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

อาคารสำนักงาน (B) เป็นอาคารทรงโคโลเนียลก่ออิฐ หน้าต่างบานกระทุ้งไม้บานเกล็ด หลังคามุงกระเบื้อง ความสูง 2 ชั้น พื้นชั้นล่างปูด้วยกระเบื้องดินเผา มีบันไดไม้นำไปสู่ชั้นบนซึ่งเป็นพื้นไม้ มีห้องน้ำตำแหน่งตรงกันสองชั้นที่ด้านทิศเหนือของอาคาร เดิมอาคารสำนักงานเคยมีทางเดินเชื่อมไปยังชั้นสองของอาคารโรงงาน แต่ถูกรื้อถอนไปแล้ว

ภาพที่ 67 อาคารสำนักงาน
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

อาคารโกดังสินค้า (C) เป็นอาคารใหม่ที่ก่อสร้างขึ้นภายหลัง ระบบเสา คาน คอนกรีต ผนังก่ออิฐ โครงหลังคาทรีสตีไม้ มีหน้าต่างกระจก กรอบไม้ตลอดความยาวอาคารในผนังด้านทิศตะวันออก และมีจุดที่เชื่อมกับอาคารริมน้ำเป็นโรงที่สามารถขนถ่ายสินค้าจากทางเรือได้

ภาพที่ 68 อาคารโกดังสินค้า
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

อาคารริมน้ำ (D) เป็นอาคาร 2 ชั้น ระบบเสาแกนคอนกรีต มีจุดที่เชื่อมกับอาคารโกดังสินค้า ในบริเวณที่เป็นโรงขนส่งสินค้า มีบันไดภายนอกอาคารทางด้านทิศใต้ พื้นชั้นล่างเป็นปูนขัดมัน ส่วน พื้นชั้นบนเป็นพื้นไม้ปูทับบนคอนกรีต อาคารมีหน้าต่างกระจกกรอบไม้ ทั้งด้านฝั่งทิศเหนือและทิศใต้ ช่องประตูอาคารที่เปิดสู่ระเบียงด้านแม่น้ำและด้านลานทิศใต้เป็นทางผ่านของลมแม่น้ำตลอดเวลาช่วง สายไปจนถึงบ่าย ทำให้อากาศในอาคารนี้มีการถ่ายเทสูงสุดในโครงการ

ภาพที่ 69 อาคารริมน้ำ
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 70 พื้นที่เตรียมแม่น้ำ
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพถ่ายบริเวณที่เชื่อมต่อกับอาคารและพื้นที่อื่น ๆ ภายในพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 71 บริเวณทางเข้าด้านหน้าโครงการ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 72 บริเวณตรงข้ามอาคารโรงงาน เป็นพื้นที่ให้เช่าจอดรถของร้านอาหาร

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 73 บริเวณด้านข้างของโครงการ ที่ติดกับ ซอยเจริญกรุง 74 และวัดราชสิงขร

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 74 พื้นที่บริเวณอาคารโกดังสินค้าและอาคารริมน้ำ

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 75 บริเวณด้านข้างของโครงการ ที่ติดกับสุสานโปรเตสแตนต์

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 76 บริเวณด้านหลังโครงการ ที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา (มุมมองจากท่าเรือวัดราชสิงขร)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

ภาพที่ 77 บริเวณด้านหลังโครงการ (มุมมองจากเรือข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยา)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

บทที่ 5

การออกแบบวางผัง

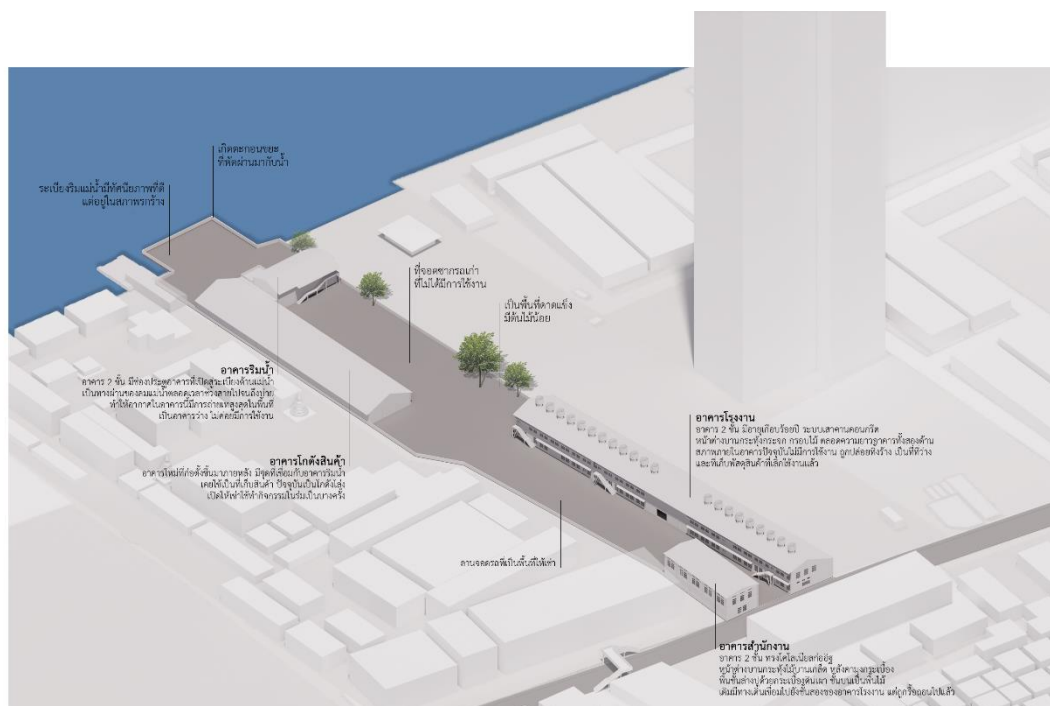
ในบทนี้จะเป็นการนำเอาข้อมูลจากการศึกษาทั้งแนวคิด ทฤษฎี การสำรวจพื้นที่ บริบท โดยรอบ และลักษณะของพื้นที่ มาวิเคราะห์ถึงศักยภาพ ปัญหา และประเมินสภาพของพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาออกแบบวางผัง

5.1 ศักยภาพของพื้นที่ศึกษา

การประเมินศักยภาพภายในพื้นที่และบริบทโดยรอบพื้นที่ศึกษา

จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงงานยาสูบเก่า ตั้งอยู่บนพื้นที่ประวัติศาสตร์อย่างถนนเจริญกรุง ที่มีความสัมพันธ์ผูกพันกับคนผู้คนมายาวนาน การสัมผัสและรับรู้ได้ถึงเสน่ห์ของสถานที่ (Sense of place) ที่สะท้อนออกมาได้อย่างชัดเจน 2. โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของย่านเมืองเก่า ที่ยังสามารถคงรักษาไว้เป็นมรดกทางอุตสาหกรรม 3. พื้นที่ด้านหน้าที่ติดถนน ด้านหลังติดแม่น้ำ ที่เอื้อต่อการสัญจรทั้งทางบกและทางน้ำ และขนส่งสาธารณะที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้หลากหลาย 4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ ยังคงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. พื้นที่โรงงานยาสูบเก่าตั้งอยู่ในจุดที่ห่างจากย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ไม่ได้เป็นที่รู้จักหรือเป็นที่พูดถึงในวงกว้าง 2. ในช่วงเวลาเร่งรีบของวันทั้งช่วงเช้าและเย็น ถนนบริเวณโรงงานจะมีรถติดแน่นทั้งสาย 3. พื้นที่ของโรงงานไม่ได้มีขนาดใหญ่เพียงพอต่อการรองรับผู้คนในจำนวนมาก เมื่อเทียบกับประชากรในย่าน แต่ก็สามารถเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมในชุมชน หรือเป็นแบบอย่างของการพัฒนาได้
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. อาคารและพื้นที่โรงงานยาสูบเก่าเป็นพื้นที่ที่เว้นว่างจากการใช้งาน แต่สภาพโดยรวมยังสามารถปรับปรุงให้สามารถใช้งานได้ 2. พื้นที่ด้านหลังติดกับแม่น้ำ มีทัศนียภาพและบรรยากาศที่สงบ ไม่วุ่นวาย 3. พื้นที่ข้างเคียงวัด สุสาน ที่สำคัญต่อย่านเจริญกรุงมาตั้งแต่ในอดีต แต่ก็เป็นที่รู้จักน้อย การปรับปรุงพื้นที่จะสามารถชูคุณค่าและความสำคัญของสถานที่อื่น ๆ รอบข้างได้ 4. ความพร้อมของสาธารณูปโภคของโรงงานเดิมยังสามารถใช้งานได้ การพัฒนาสามารถทำได้โดยไม่สิ้นเปลืองสิ่งเหล่านี้เพิ่มขึ้น

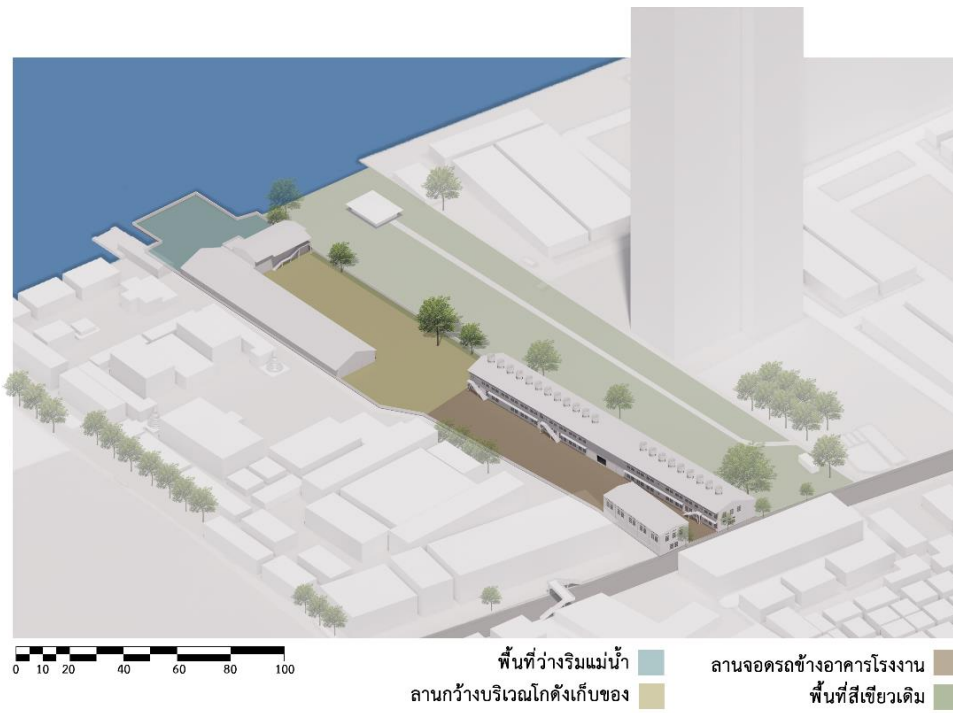
ตารางที่ 1 ตารางแสดงศักยภาพของพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า

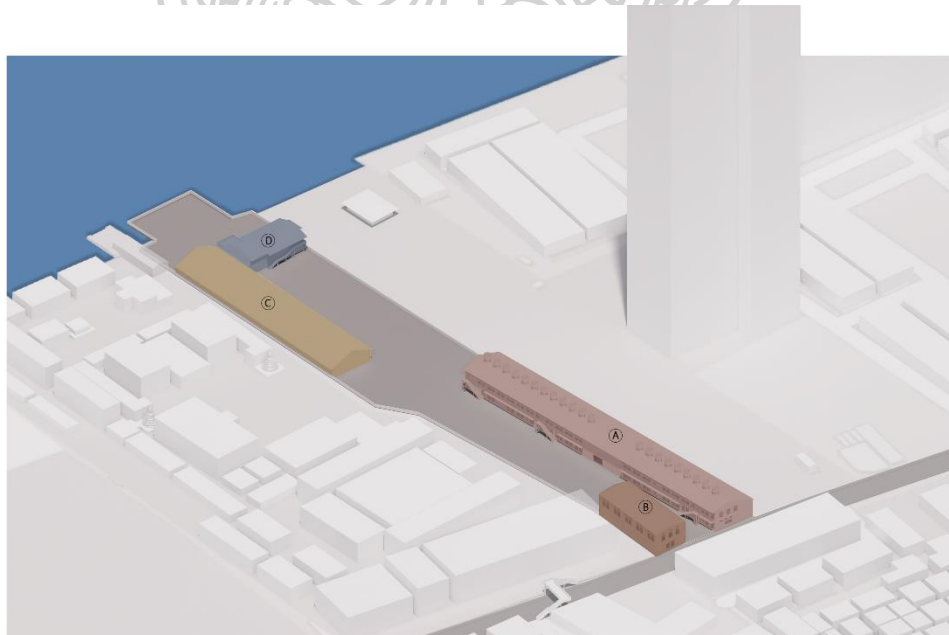
ภาพที่ 78 ปัญหาทางกายภาพในพื้นที่ศึกษา

ปัญหาเชิงกายภาพและลักษณะที่วางภายในพื้นที่ศึกษา

- 1.) สภาพพื้นที่โดยรวมเป็นพื้นที่ลาดชัน บางส่วนถูกใช้เป็นที่ให้เช่าเป็นที่จอดรถ บางส่วนเป็นพื้นที่จอดรถเก่า ของเก่าอื่น ๆ ที่ทรุดโทรม
- 2.) มีต้นไม้ใหญ่และพื้นที่สีเขียวเพียงเล็กน้อย และไม่ได้รับการดูแล เนื่องจากไม่มีผู้คนเข้ามาใช้งานเป็นปกติ
- 3.) มีระเบียงยื่นยาวออกไปบริเวณริมแม่น้ำ แต่อยู่ในสภาพทรุดโทรม รกร้างไปด้วยกองของเก่า เศษไปไม้ รวมถึงขยะและตะกอนต่าง ๆ ที่พัดผ่านมากับน้ำ ติดอยู่โดยรอบระเบียงของพื้นที่
- 4.) เนื่องจากเป็นพื้นที่ปิด มีรั้วรอบปิดกั้นตลอดรอบพื้นที่ เข้าออกได้ทางเดียว

ภาพที่ 79 พื้นที่ว่างและพื้นที่สีเขียวบริเวณพื้นที่ศึกษา (Open space)

ภาพที่ 80 สิ่งก่อสร้างภายในพื้นที่

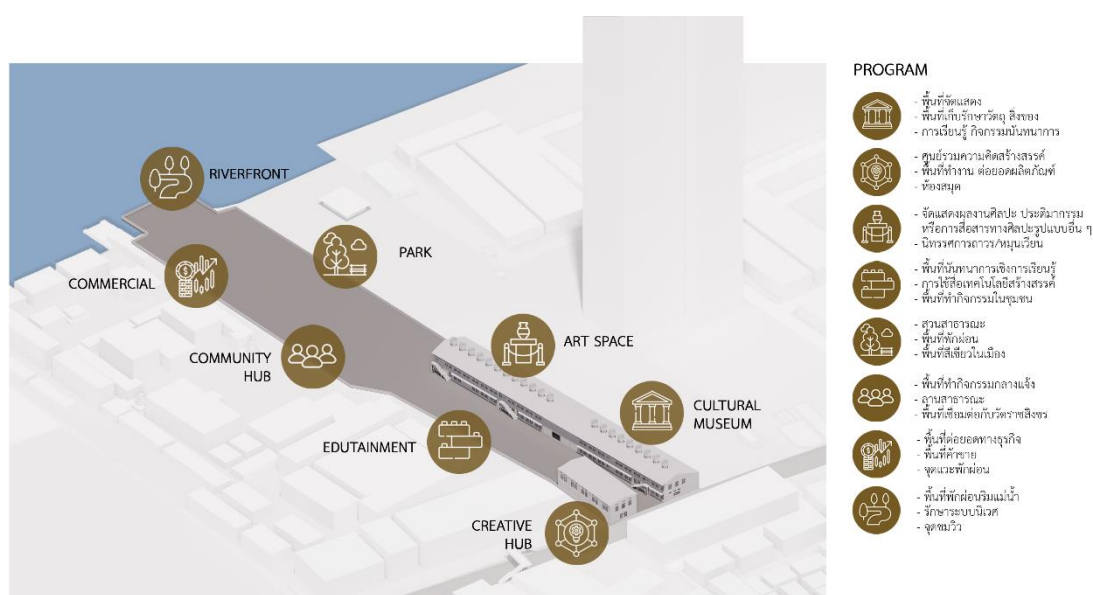
การประเมินสิ่งก่อสร้างภายในพื้นที่จากลักษณะทางกายภาพ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคือลักษณะการใช้งาน ตำแหน่งที่ตั้ง โครงสร้างอาคาร และคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์ถึงความสามารถในการนำไปใช้งานและความเหมาะสมกับการอนุรักษ์ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพื้นที่

ชื่อ	อาคารโรงงาน (A)	อาคารสำนักงาน (B)	อาคารโกดังสินค้า (C)	อาคารริมน้ำ (D)
ภาพประกอบ				
การใช้งาน (ปัจจุบัน)	พื้นที่ว่าง, พื้นที่เก็บของที่ ไม่ได้มีการงาน	พื้นที่ว่าง, พื้นที่เก็บของที่ ไม่ได้มีการงาน	พื้นที่ว่าง, ให้เช่าจัด กิจกรรมนาน ๆ ครั้ง	พื้นที่ว่าง, เป็นที่พัก ของผู้ดูแลสถานที่
ที่ตั้ง	ด้านหน้า ติดถนนเจริญกรุง	ด้านหน้า ติดถนนเจริญกรุง	ด้านข้างติดฝั่งวัด ราชสิงขร	ใกล้ริมแม่น้ำ เจ้าพระยา
โครงสร้าง	อาคาร 2 ชั้น ระบบ เสาคานคอนกรีต มี ระบบปรับอากาศ และลิฟต์ขนส่ง ภายใน โครงสร้าง ยังสามารถใช้งานได้	อาคาร 2 ชั้น ระบบเสาคาน ภายในมีห้องน้ำ ทั้ง 2 ชั้น โครงสร้างยัง สามารถใช้งานได้	อาคารชั้นเดียว ระบบเสาคาน คอนกรีต หลังคา โครงทึบไม้ มีพื้นที่เชื่อมกับ อาคารริมน้ำ	อาคาร 2 ชั้น ระบบ เสาคานคอนกรีต มี บันไดอยู่ภายนอก
คุณค่าทาง ประวัติ- ศาสตร์	อาคารเก่าแก่อายุ เกือบร้อยปี ในอดีต เป็นโรงงานผลิต ยาสูบ รับ-ส่ง วัตถุดิบทางน้ำ และ ผ่านเหตุการณ์ ในช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 2	เป็นอาคารทรงโค โลเนียลก่ออิฐ เดิมเป็นสำนักงาน ที่มีทางเดิมเชื่อม กับอาคารโรงงาน มีรายละเอียดของ อาคารเป็น เอกลักษณ์	เป็นอาคารที่สร้าง ขึ้นใหม่ เพื่อใช้เป็น คลังสินค้าใน ภายหลัง	เป็นอาคารใหม่ที่ สร้างขึ้นเพื่อเป็นจุด พักและขนถ่าย สินค้าในภายหลัง

ตารางที่ 2 การประเมินสิ่งก่อสร้างภายในพื้นที่ศึกษา

5.2 แนวความคิดในการกำหนดบทบาทของพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและปรับปรุงพื้นที่ การศึกษากรณีตัวอย่าง รวมถึงประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ การเปลี่ยนแปลง ศักยภาพของพื้นที่ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมต่าง ๆ แล้ว จะสามารถกำหนดบทบาท รูปแบบ ให้กับพื้นที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

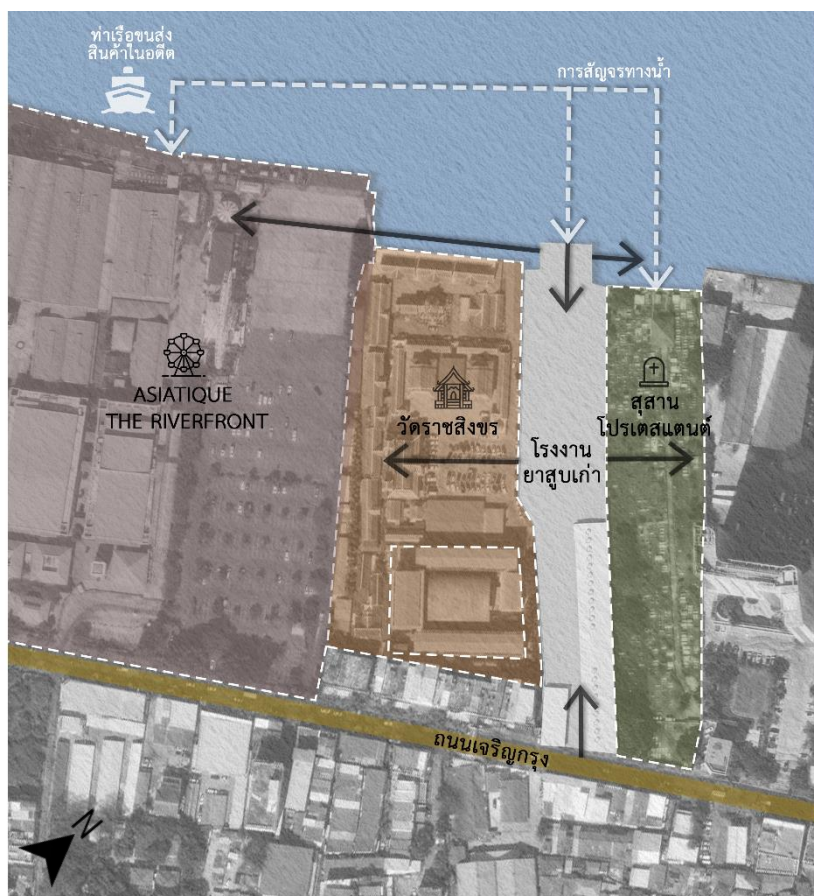

ภาพที่ 81 การกำหนดบทบาทและ Program ในพื้นที่ศึกษา

จากการสำรวจสภาพพื้นที่ ลักษณะพื้นที่ว่าง และการประเมินสิ่งก่อสร้างภายในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่นี้มีศักยภาพในการพัฒนา การกำหนดบทบาทของพื้นที่ศึกษาจึงมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้คนในท้องถิ่น ปรับเปลี่ยนพื้นที่คาดแจ้งเป็นพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะ ให้ร่มเงาธรรมชาติ สภาพพื้นที่ด้านหลังที่ติดกับแม่น้ำ ยังสามารถเป็นพื้นที่พักผ่อนริมน้ำ ประกอบกับการจัดการท่าเรือให้มีความสะดวกสบายต่อการเดินทาง อาคารเดิมที่ไม่ได้มีการใช้งานและบดบังทัศนียภาพ จะได้รับการปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้งานได้ทั้งในร่มและกลางแจ้ง เนื่องจากเป็นบริเวณที่เป็นจุดรับลมจากแม่น้ำและสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ การเก็บรักษาอาคารเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์จะได้รับการออกแบบเพื่อให้เหมาะแก่อาคารสาธารณะที่ให้ประโยชน์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ พื้นที่จัดแสดงงานศิลปะ พื้นที่ให้ความรู้ และความบันเทิงในด้านศิลปะวัฒนธรรมที่ร่วมสมัย เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดพื้นที่สำหรับผู้คนในชุมชน นักท่องเที่ยว นักออกแบบ หรือนักลงทุนที่มีความสามารถในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ต่อยอดให้กับย่านเจริญกรุงตอนล่าง

ลักษณะการใช้งาน	พื้นที่/ตร.ม.	Circulation (45%)/ตร.ม.	พื้นที่ใช้สอย/ ตร.ม.	พื้นที่1คน/ ตร.ม.	จำนวน/คน	คิดเป็น ร้อยละ
พื้นที่สีเขียว/สวนสาธารณะ						
พื้นที่พักผ่อน	1,865.28	839.38	1,025.90	9.00	114	
พื้นที่จัดแสดง	1,577.25	709.76	867.49	4.00	217	
พื้นที่ทำกิจกรรม	760.38	342.17	418.21	2.00	209	
พื้นที่นั่งพักคอย	401.76	180.79	220.97	1.50	147	
รวม	4,604.67					35.87
พื้นที่จัดกิจกรรมภายในอาคาร						
พิพิธภัณฑ์/จัดแสดง	1,377.61	619.92	757.69	8.00	95	
นิทรรศการ/อเนกประสงค์	1,078.85	485.48	593.37	8.00	74	
ห้องประชุม/สัมมนา	507.60	228.42	279.18	1.00	279	
ห้องสมุด+พื้นที่ทำงาน	386.97	174.14	212.83	1.50	142	
ห้องน้ำชาย+หญิง	70.00	31.50	38.50	3.00	13	
ส่วนบริการอาคาร	560.40	252.18	308.22	-	-	
รวม	3,981.43					31.01
พื้นที่จัดกิจกรรมภายนอก						
ลานกิจกรรม	2,025.60	911.52	1,114.08	1.00	1114	
พื้นที่จัดแสดง	522.28	235.03	287.25	4.00	72	
รวม	2,547.88					19.85
พื้นที่ริมน้ำ						
พื้นที่จัดแสดง	1,075.75	484.09	591.66	4.00	148	
พื้นที่นั่งพักผ่อน	89.45	40.25	49.20	1.50	33	
รวม	1,165.20					9.08
พื้นที่อาคารริมน้ำ/ร้านกาแฟ						
พื้นที่นั่งภายใน	238.72	107.42	131.30	1.50	88	
พื้นที่นั่งภายนอก	237.10	106.70	130.41	1.50	87	
ครัว+ส่วนบริการ	41.86	18.84	23.02	3.00	8	
ห้องน้ำชาย+หญิง	21.95	9.88	12.07	3.00	4	
รวม	539.63					4.20
รวม Circulation ทั้งหมด				5,777.46		ตารางเมตร
รวมพื้นที่ทั้งหมด				12,838.81		ตารางเมตร

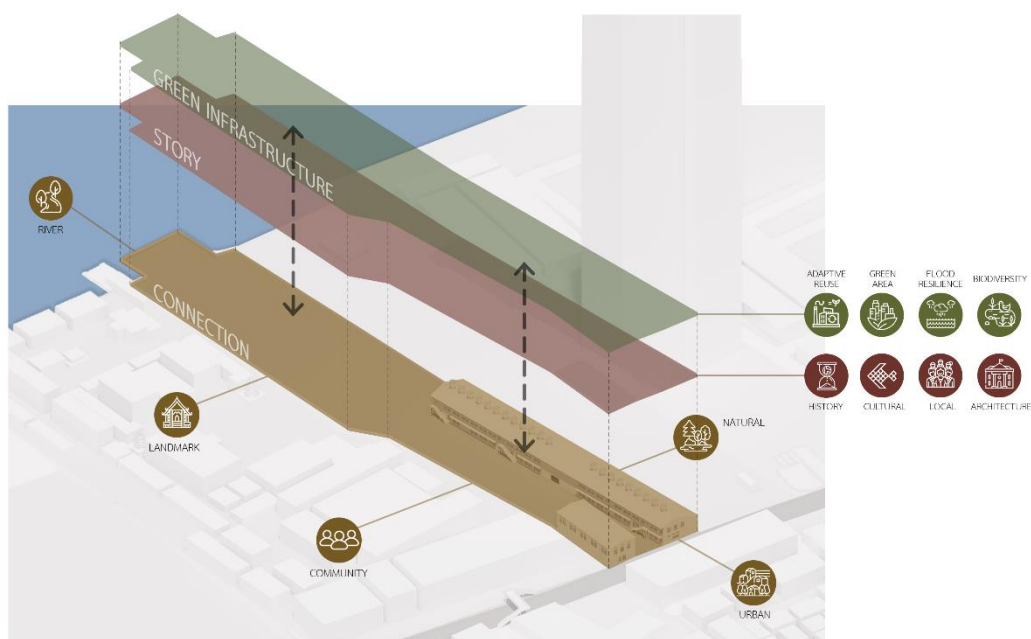
ตารางที่ 3 แสดงสัดส่วนของพื้นที่

ภาพที่ 82 การสร้างความเชื่อมต่อระหว่างโรงงานยาสูบเก่ากับสถานที่ประวัติศาสตร์

การกำหนดบทบาทให้โรงงานยาสูบเก่าเป็นสถานที่หนึ่งของย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในอนาคต เป็นตัวเชื่อมประวัติศาสตร์ทั้ง ถนนเจริญกรุง วัดราชสิงขร สุสานโปรเตสแตนต์ Asiatique The Riverfront รวมถึงท่าเรือเก่าในอดีต

- ถนนเจริญกรุง ย่านเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองในอดีต การค้าขาย พาณิชยกรรม และนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามา ทำให้ประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน
- วัดราชสิงขร วัดเก่าแกในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ได้บูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นแบบศิลปะราชนิยม ในสมัยร. 3 ที่ยังคงให้เห็นในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นความสำคัญของย่านตั้งแต่สมัยอยุธยา
- สุสานโปรเตสแตนต์ สถานที่ที่สะท้อนบทบาทของชาวตะวันตก ในสังคมไทยสมัย รัชกาลที่ 3-5 นำเอาศิลปวัฒนธรรมของชาวตะวันตกที่เข้ามาในยุคสมัยนั้น
- Asiatique The Riverfront การเปิดประตูการค้าสากลระหว่างไทยกับยุโรป โกดังสินค้า การค้าเสรี แรงงาน ที่สะท้อนภาพเศรษฐกิจ และสังคมไทยในสมัยนั้น
- ท่าเรือในอดีต แหล่งขนส่งสินค้าที่สำคัญในอดีต การสัญจรทางน้ำ วิถีชีวิตของผู้คนที่ผูกพันกับแม่น้ำมาตั้งแต่อดีต

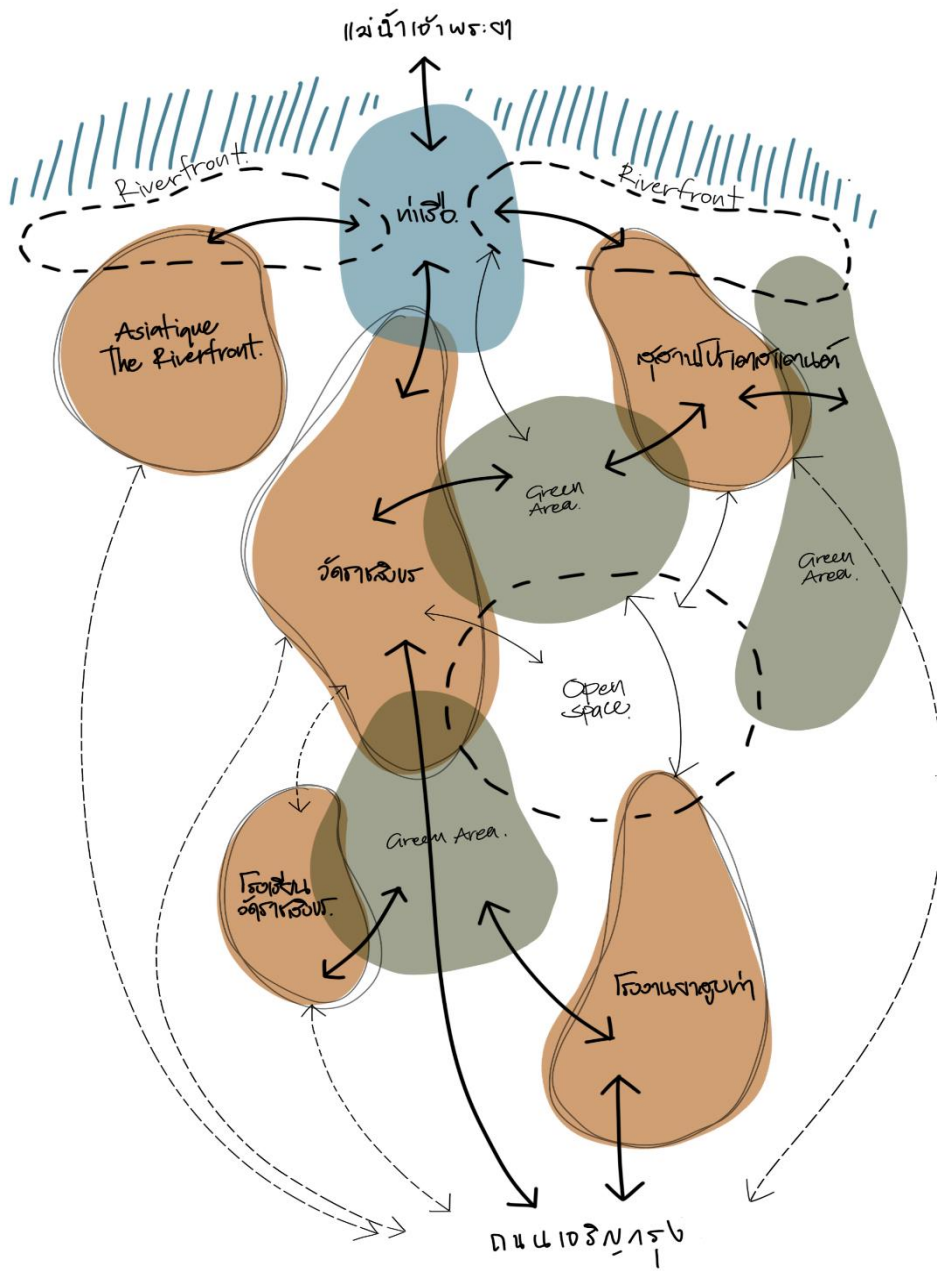

ภาพที่ 83 แนวความคิดในการออกแบบ (Concept Design)

แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่ มาจากใจความสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลรักษาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงแนวคิดพื้นที่นันทนาการสาธารณะแบบยั่งยืน ทั้งจากกรณีศึกษาต่างประเทศและในประเทศ ซึ่งนำมาประยุกต์ในการออกแบบพื้นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

1. CONNECTION: ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทสิ่งแวดล้อมกับพื้นที่ศึกษา ทั้งสิ่งก่อสร้างที่เป็นสถานที่สำคัญ วัด สุสาน อาคารสำคัญ ศูนย์การค้า หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ แม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่สีเขียวเดิม รวมถึงผู้คนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน เป็นต้นทุนที่สำคัญของการออกแบบ
2. STORY: ประวัติศาสตร์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะถูกนำมาตีความเพื่อนำเสนอเป็นเรื่องราว ผ่านลักษณะกิจกรรม รูปแบบของพื้นที่ สื่อการเรียนรู้ งานศิลปะ หรือการแสดงความสุขอื่น ๆ ที่สามารถทำให้ผู้คนรับรู้และสัมผัสได้
3. GREEN INFRASTRUCTURE: การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ด้วยวิธีการทางธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง จัดการการระบายน้ำและเพิ่มพื้นที่หนองน้ำ หรือการสร้างความปลอดภัยทางชีวภาพในเมือง

จึงเป็นการอาศัยแนวคิดการผสมผสานระหว่างพื้นที่เก่าที่มีคุณค่า กับพื้นที่สาธารณะที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนเมือง (Urban Park)

ภาพที่ 84 Conceptual Diagram

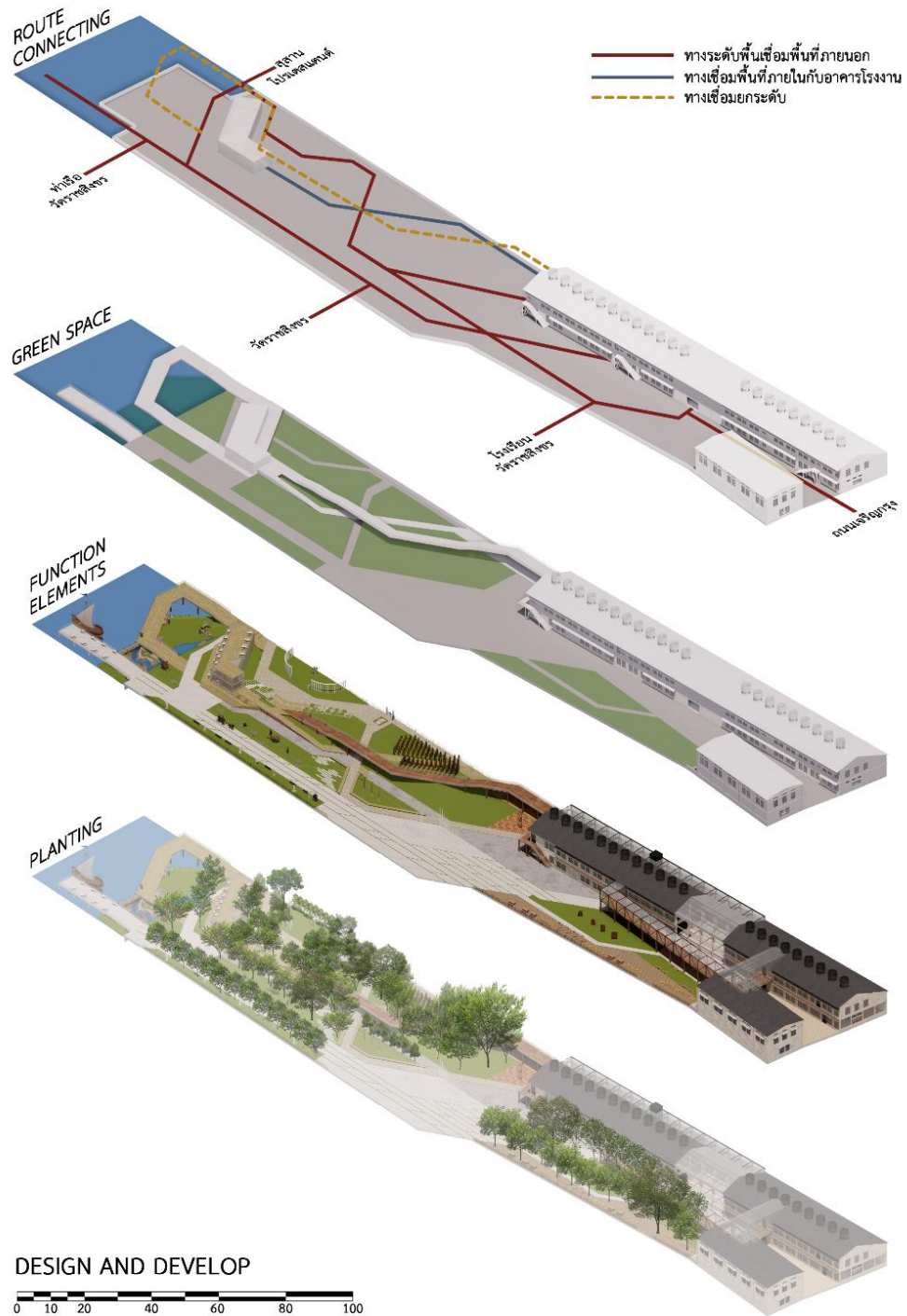
ภาพที่ 85 การวางพื้นที่ใช้สอย (Zoning)

การจัดวางพื้นที่ใช้สอย จะคำนึงถึงการวิเคราะห์สภาพพื้นที่เดิม ประกอบกับแนวทางใน ออกแบบพื้นที่สาธารณะแบบยั่งยืนในเมือง โดยภายในพื้นที่จะสามารถเชื่อมต่อกันทั้งภายในอาคาร เก้าและพื้นที่ภายนอก

บริเวณอาคารโรงงานเก่า จะใช้เป็นส่วนพิพิธภัณฑ์ นิทรรศการ บอกเล่าเรื่องราวและความ เป็นมาของโรงงานยาสูบเก่า ช่วงเวลาและเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เช่น ยุคล่าอาณานิคม ยุค สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของไทยในหลาย ๆ ด้าน อาคารโรงงานเก่าจะถูกใช้ เป็นสื่อหนึ่งในการลำดับเหตุการณ์ จัดแสดงงานศิลปะ พื้นที่ทำกิจกรรม โดยที่สามารถเชื่อมต่อกับ พื้นที่ภายนอกที่เช่น ลานเข้าออกหลักจากถนนเจริญกรุง สวนสาธารณะ และพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้งที่ สามารถขยายพื้นที่เชื่อมต่อกับลานวัดราชสิงขรได้

บริเวณพื้นที่ภายนอก จะเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ของย่านเจริญกรุงในยุคแรกเริ่ม ผ่านการจัดรูปแบบพื้นที่ เช่น Heritage Park ที่สะท้อนความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับจีน และความรุ่งเรืองทางการค้า Peacefull Garden เล่าเรื่องราวผ่านมุมมองของ สูดสาน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับยุโรป ที่ส่งผลให้ไทยได้รับอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมี Riverfront แสดงให้เห็นเรื่องราวในยุคของการเปิดประตูการค้าเสรีกับชาติตะวันตก และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับแม่น้ำ เล่าเรื่องราวผ่านศิลปะ Land Art ให้ผู้คนได้สัมผัสวิถีชีวิต ย่านเจริญกรุง เชื่อมต่อกับอาคารและพื้นที่ริมแม่น้ำ เป็นพื้นที่พักผ่อน ชมบรรยากาศริมแม่น้ำ เจ้าพระยา

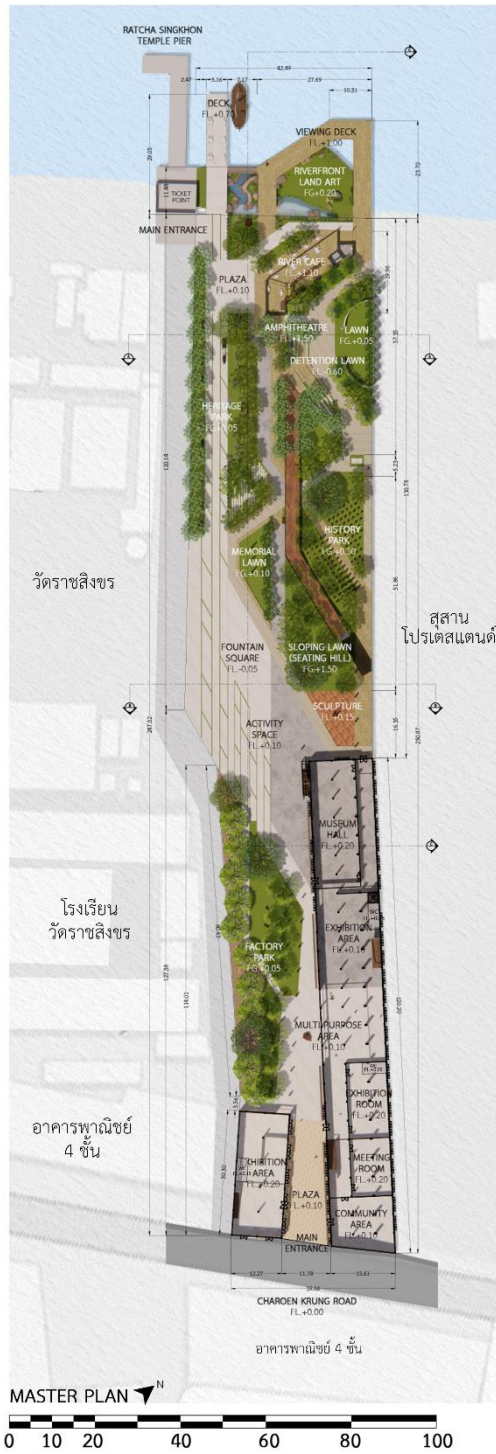
5.3 การออกแบบพื้นที่

ภาพที่ 86 การออกแบบและพัฒนาแบบ

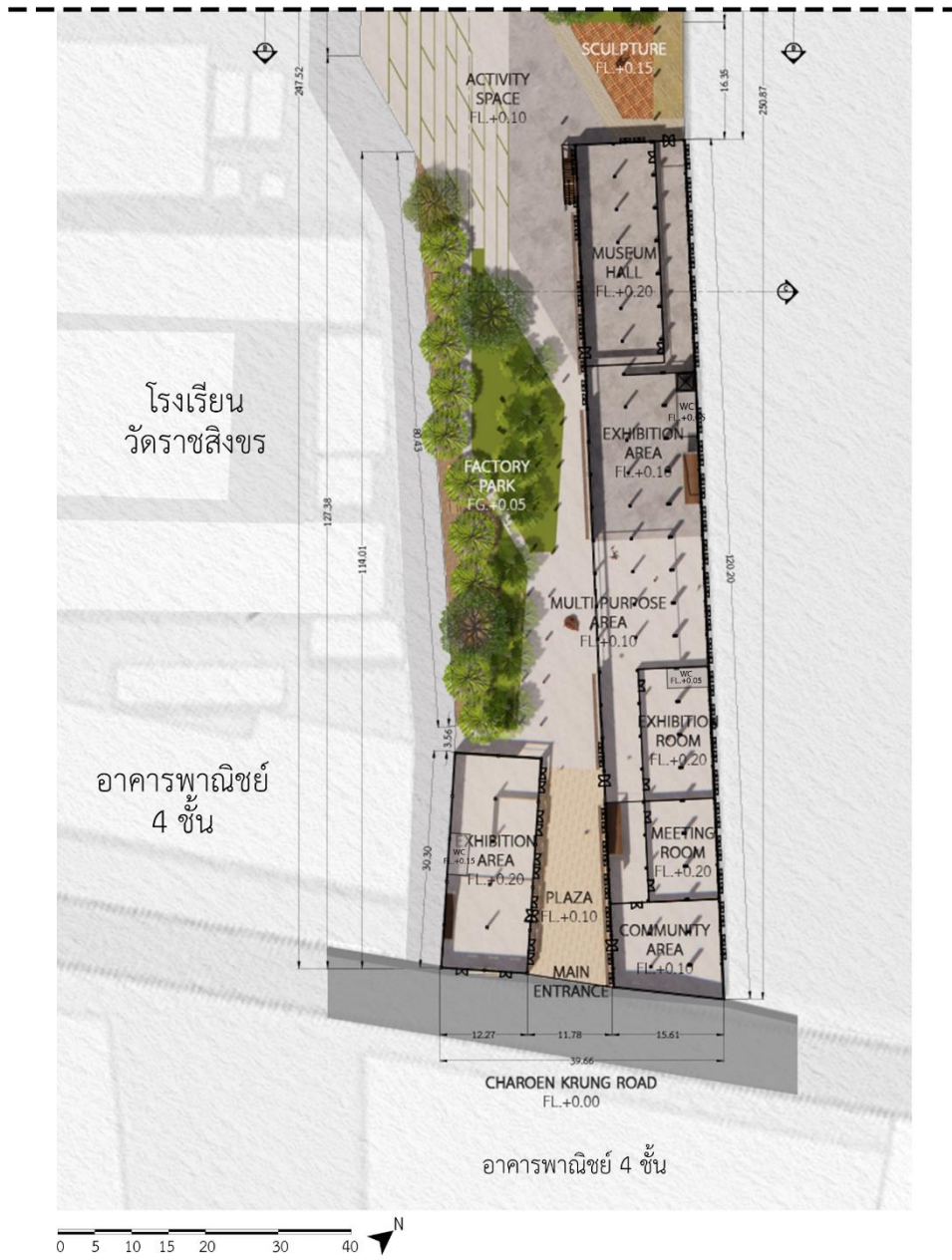
ภาพที่ 87 Lay-out

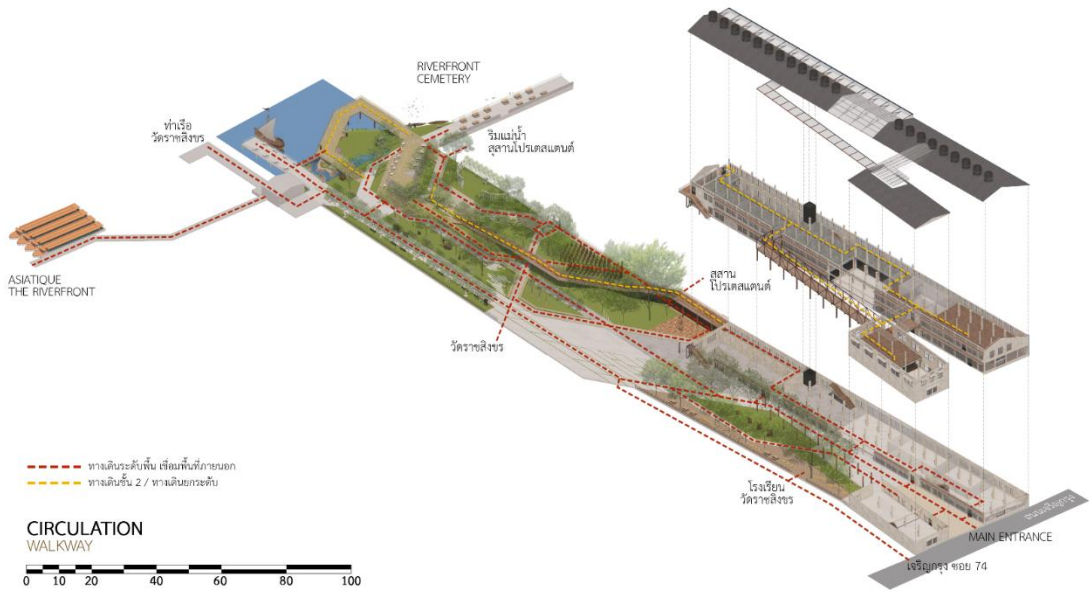
ภาพที่ 88 Master Plan

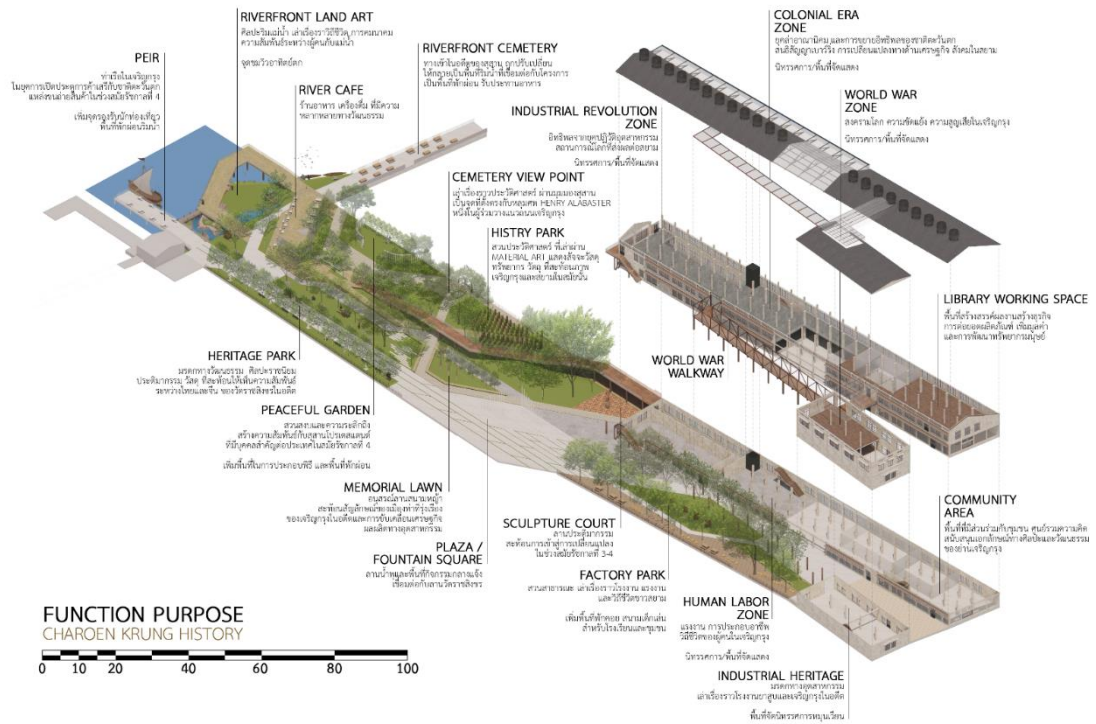
ภาพที่ 89 Master Plan (ขยายส่วนฝั่งแม่น้ำ)

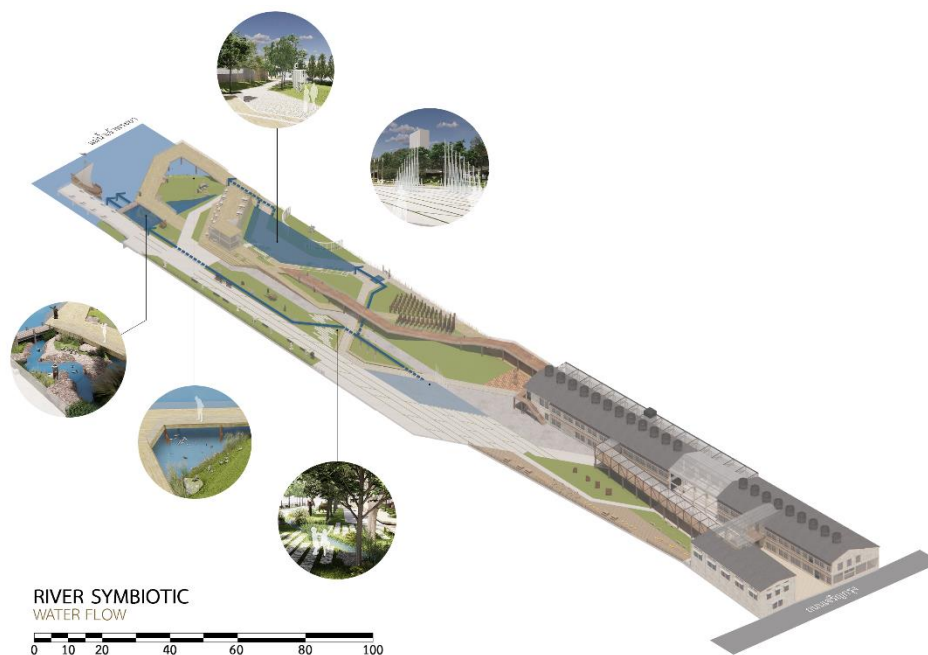
ภาพที่ 90 Master Plan (ขยายส่วนฝั่งถนนเจริญกรุง)

ภาพที่ 91 Circulation Diagram

ภาพที่ 92 Function Purpose

ภาพที่ 93 River Symbiotic (Water Flow)

การมีการออกแบบรวมกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ระบบ GREEN INFRASTRUCTURE นอกจากจะเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง ได้มีการออกแบบ การระบายน้ำและเพิ่มพื้นที่หนองน้ำไว้ในนี้ด้วย เช่น

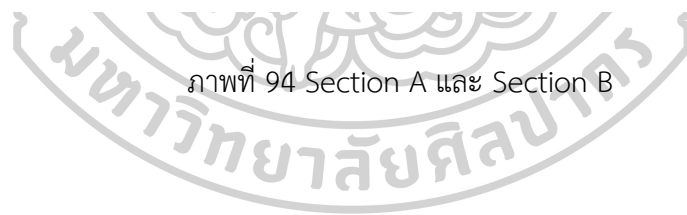
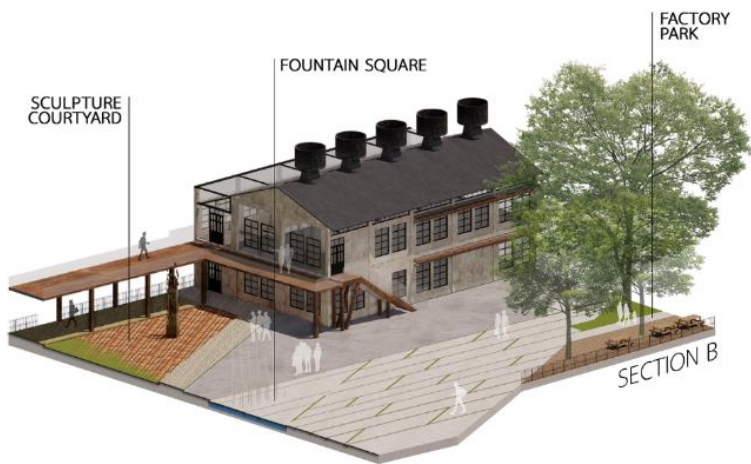
- บริเวณลานน้ำพุ สร้างความร่มรื่นในการพักผ่อน ช่วยพัฒนาความเย็น จากละอองน้ำและแอ่งน้ำตื้น ๆ

- การไหลของน้ำจากจุดต่าง ๆ ลงสู่แม่น้ำและซึมผ่าน bio swale

- การหนองน้ำ เป็นทั้งพื้นที่กิจกรรมและสามารถรองรับน้ำฝนก่อนการระบายสู่แม่น้ำหรือซึม

ลงดิน

- พื้นที่ริมน้ำ เสมือนเขื่อนหรือเกาะเล็ก ๆ ที่มีพืชพรรณ สิ่งมีชีวิต ที่สร้างความหลากหลายทางชีวภาพในเมือง

ภาพที่ 94 Section A และ Section B

ภาพที่ 95 Section C

ภาพที่ 96 Factory Front

ภาพที่ 97 Factory Park และ Peacefull Garden / Amphitheatre

ภาพที่ 98 Activity Space

ภาพที่ 99 Fountain Square

ภาพที่ 101 Heritage Park

ภาพที่ 103 Riverfront

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเพื่อปรับปรุงพื้นที่โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง สามารถสรุปผล จากคำถามของการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 ตอบคำถามของการศึกษา

จากคำถามของการศึกษาว่า การปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ที่เหมาะสมกับโรงงานยาสูบเก่าควรเป็นอย่างไร พบว่าประเด็นสำคัญของการปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ คือการพัฒนาให้พื้นที่นั้นเกิดประโยชน์ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อมของเมือง เพื่อป้องกันหรือลดปัญหาความเสื่อมโทรมของภูมิทัศน์ ลดภัยที่อาจเกิดต่อสุขภาพของคนเมือง และลดความแออัดของเมืองด้วยการปรับสภาพพื้นที่รกร้างให้เป็นพื้นที่สีเขียว โดยที่โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมที่ผ่านการใช้งานและสถานการณ์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายหลังจากการใช้งานถูกปล่อยให้อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อสายตาและการท่องเที่ยวของย่าน สิ่งปนเปื้อนที่เกิดจากกระบวนการทางอุตสาหกรรมพบได้น้อย เนื่องจากรูปแบบการผลิตไม่ได้มีการใช้สารเคมีที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์อยู่ในระดับที่สามารถปรับปรุงและพร้อมที่จะนำไปสู่กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ด้วยต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ดังนั้นกระบวนการในการบริหารจัดการพื้นที่บราวน์ฟิลด์ เพื่อดำเนินการปรับสภาพ พัฒนาบริเวณโรงงานยาสูบเก่า และฟื้นฟูเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องคำนึงถึงการศึกษาพื้นที่ในแต่ละด้านอย่างละเอียดคือ 1.) การสำรวจพื้นที่ (Survey-based) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริบท และสิ่งแวดล้อม ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อให้ทราบถึงลักษณะกิจกรรมการใช้งานในอดีต ที่สามารถบอกถึงปริมาณความปนเปื้อนในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่เทคนิคและวิธีการในการนำกลับมาใช้ใหม่ ให้เหมาะสมและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด 2.) ศึกษาพื้นที่เชิงคุณภาพ (Qualitative approaches) การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวมให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ ข้อดี ข้อเสีย หรือโอกาส ที่จะนำไปสู่การปรับสภาพพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและสามารถบอกถึงศักยภาพด้านเศรษฐกิจของย่าน และ 3.) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) ที่จะช่วยในการวางแผนรูปแบบในการพัฒนาพื้นที่ด้วยรูปแบบจำลอง (Model) ใช้เป็นตัวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการปรับปรุง หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ ตลอดจนโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่นี้ได้

ทั้งนี้จากการศึกษาจากกรณีศึกษาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ในต่างประเทศ พบว่าหลังจากการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์แล้ว การให้ความสำคัญกับการใช้งานในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติการใช้งานเดิม กระบวนการในการฟื้นฟู และข้อควรระวังต่าง ๆ ในการใช้งานพื้นที่ การจัดทดสอบผลของการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น กิจกรรมทางด้านการบินเท็ง กีฬา ศิลปะและการแสดง การศึกษา การค้าขาย หรือกิจกรรมตามเทศกาลต่าง ๆ ที่สร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้เข้ามาใช้งานในพื้นที่ให้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่และความเสียหายที่เกิดขึ้น การรณรงค์ให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมในการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่บราวน์ฟิลด์

6.1.2 สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

6.1.2.1 เพื่อศึกษาทำความเข้าใจวิธีการและหลักการปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ย่าน และผู้คนในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ รวมถึงบริบท ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของพื้นที่ และศึกษาลักษณะประชากรตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน พบว่าการปรับปรุงพื้นที่จะเกิดประโยชน์ต่อเมื่อพื้นที่นั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้คน หรือลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ลดพื้นที่รกร้างที่อาจเกิดอันตรายต่อผู้คนในเมือง ลดผลกระทบทางสายตาจากความเสื่อมโทรม ลดการแพร่กระจายของเมือง อีกทั้งยังทำให้เกิดโอกาสในการจ้างงานใหม่ สร้างรายรับในท้องถิ่น

พื้นที่ศึกษาอย่างโรงงานยาสูบเก่า ถึงแม้จะเป็นพื้นที่เพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่เมือง ก็สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ในระดับชุมชน ไปจนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนให้ดีขึ้นได้ และส่งต่อประโยชน์เหล่านี้ไปในระดับ ย่าน หรือประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยเฉพาะย่านเจริญกรุง สามารถส่งต่อเอกลักษณ์ต่อผู้ที่ได้มาสัมผัส ศาสนสถาน โบราณสถาน อาคารหรือสถานที่สำคัญ ได้รับการปกป้องดูแล ส่งต่อคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรม

6.1.2.2 เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เพิ่มที่สีเขียวให้กับเมือง การนำอาคารเก่ากลับมาใช้ใหม่ ฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะแบบยั่งยืนภายใต้พื้นที่ที่ถูกทิ้งร้างและไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ และจุดประกายการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยอาศัยแนวความคิดย่านสร้างสรรค์ให้กับย่านประวัติศาสตร์ จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้สำรวจพื้นที่สำหรับการออกแบบ รวมถึง

การศึกษาด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้คนที่ใช้พื้นที่ และสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบหรือแก้ไขปัญหภายในพื้นที่ พบว่า โรงงานยาสูบเก่า ถนนเจริญกรุง ที่เป็นพื้นที่ศึกษานี้ สามารถเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถเติมเต็มย่านเจริญกรุง ส่งเสริมเอกลักษณ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับย่านที่มีพื้นที่สีเขียวน้อยเมื่อเทียบกับขนาดของพื้นที่และจำนวนประชากร ที่สามารถเอื้อประโยชน์ทั้งกับคนในพื้นที่หรือนักท่องเที่ยว เนื่องจากแนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์จะให้ความสำคัญกับเรื่องของสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างเมืองให้มีสุขภาพดี น่าอยู่ ซึ่งส่งผลให้ผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองมีสุขภาพดีตามไปด้วย เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการหันมาให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ดีและยั่งยืน การออกแบบเพื่อให้คนหันมาสนใจเรื่องของสิ่งแวดล้อม เกิดกระแสในการปกป้อง อนุรักษ์ อีกทั้งกระแส Green Movement ที่ได้รับความนิยมมากขึ้น ด้วยการรับรองมาตรฐานอาคาร LEED ซึ่งในข้อกำหนดเรื่อง Sustainable Sites ที่มีภาระให้คะแนนที่สูงมากในการนำเอาพื้นที่บราวน์ฟิลด์มาใช้

ผู้ศึกษาจึงใช้แนวคิดในการผสมผสานทั้งความเป็นเอกลักษณ์ของย่านเจริญกรุง โรงงานยาสูบเก่า ประวัติศาสตร์ รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในอดีต ผสานความสัมพันธ์ในพื้นที่และผู้คนในชุมชน ดำเนินเรื่องราวไปพร้อมกับการแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ด้วยรูปแบบ GREEN INFRASTRUCTURE ทั้งการใช้ประโยชน์จากที่ตั้งอย่างยั่งยืนและคุ้มค่า การออกแบบการระบายน้ำ และจัดการน้ำฝน วัสดุและทรัพยากร คุณภาพของสิ่งแวดล้อมภายในอาคาร นวัตกรรมในการออกแบบ และลำดับความสำคัญของท้องถิ่น ที่สอดคล้องไปกับบริบท เชื่อมต่อกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ไปในวงกว้าง

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอผ่านแนวทางการออกแบบปรับปรุงพื้นที่บราวน์ฟิลด์ให้มีประสิทธิภาพ โดยอ้างอิงตามหลักเกณฑ์และกระบวนการในการออกแบบพื้นที่ทั้งร้างและไม่ได้มีการใช้งาน การออกแบบและพัฒนาพื้นที่บราวน์ฟิลด์ในแต่ละขั้นตอนมีความละเอียด และอาจเกิดปัญหาได้ในหลาย ๆ ด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.2.1 ปัญหาและข้อจำกัดในการศึกษา

6.2.1.1 ปัญหาและข้อจำกัดด้านพื้นที่ศึกษา ด้วยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นท่าเรือต้นสาย-ปลายสายที่มีเรือจอดพักจำนวนมาก การสำรวจพื้นที่ในบางส่วนอาจทำได้ยาก ไม่สามารถมองเห็นได้ทุกมุมมอง นอกจากนี้โรงงานยาสูบเก่า เป็นพื้นที่ปิด ที่เปิดให้เฉพาะส่วนจอตลอดด้านหน้าเท่านั้น การสำรวจพื้นที่ รวมถึงตัวอาคารอย่างละเอียดจึงจำเป็นต้องทำการขออนุญาต และจำกัดให้เข้าดูได้เป็นบางพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากสภาพอาคารที่ชำรุดอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ ทำให้ยากต่อการหาช่วงเวลาในการสังเกตพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้คนที่มีความเกี่ยวข้องนั้น และใช้เวลาในการสังเกตและสัมภาษณ์ได้ไม่นาน ทำให้ข้อมูลที่ได้ อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เท่าที่ควร

6.2.1.2 ปัญหาและข้อจำกัดด้านข้อมูลพื้นที่ศึกษา เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นอาคารเก่าแก่เกือบร้อยปี แต่ก็ไม่ได้เป็นที่รู้จักหรือมีข้อมูลที่ระบุเด่นชัดจนเท่าไรนัก ข้อมูลที่ได้ทั้งจากคำบอกเล่าของผู้ดูแล กรมสรรพสามิต รวมถึงข้อมูลจากหนังสือ เว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ ต้องศึกษาและผ่านกระบวนการลำดับข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด ทั้งความเป็นมาของสถานที่ รูปแบบการใช้งาน การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงข้อมูลสิ่งปนเปื้อนในพื้นที่อย่างละเอียด เป็นต้น

6.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการออกแบบ

6.2.2.1 การศึกษานี้ยังไม่ได้กล่าวถึงในด้านกฎหมาย หรือข้อกำหนดในบางส่วนอย่างละเอียด เช่น กฎหมายควบคุมอาคาร ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร การตัดแปลงอาคารริมแม่น้ำ ข้อกำหนด FAR ในพื้นที่ การนำไปต่อยอดหรือพัฒนาจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อกำหนดเหล่านี้อย่างละเอียดอีกครั้ง จึงจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.2.2.2 ในการออกแบบยังขาดการคำนึงถึงส่วนได้ส่วนเสียของเจ้าของพื้นที่อย่างกรมสรรพสามิต ยังไม่ครอบคลุมถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนในพื้นที่

6.2.2.3 รายละเอียดในการนำเสนอเรื่องราวในพื้นที่ สามารถต่อยอดประเด็นของผลกระทบจากการใช้ยาสูบ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่กับผู้คนมาตั้งแต่ในอดีต เพื่อเป็นการดำเนินเรื่องราวในเชิงการสะท้อนให้เห็นโทษของการใช้ยาสูบ ที่ส่งผลต่อผู้ใช้ บุคคลรอบข้าง รวมถึงสิ่งแวดล้อม

6.2.2.4 การแสดงแบบผังยังขาดรายละเอียดในส่วนการบริการในพื้นที่ (Service) เช่น เส้นทางของรถและพนักงานบริการสำหรับขนส่งในส่วนอาคารพิพิธภัณฑ์ที่ชัดเจน

รายการอ้างอิง

Alvin Chua. (2015). The Singapore River Story. *MuseSG*, 8(3).

<https://www.roots.gov.sg/en/stories-landing/stories/the-singapore-river-story/story>

Buhrman, J. C. W. (2003). *A cultural preservation management plan for the protestant cemetery, at 72-5 Charoen Krung road (soi Susan Farung), Yan Nawa, Bangkok Chulalongkorn University*].

Caroline Daniel, G. J. (2005). Classical city soars above Capone clichés. *The Financial Times*.

Collaton, E., & Bartsch, C. (1996). Industrial site reuse and urban redevelopment—an overview. *Cityscape : A Journal of Policy Development and Research* 2(3), 17-61.

Davey, M. (2008). Winter Day Out in Chicago. *The New York Times*.

Environment and Climate Change Canada (ECCC). (2016). Retrieved January 18 from <https://www.canada.ca/en/environment-climate-change/services/federal-contaminated-sites/about.html>

EPA, U. S. E. P. A. (2019). *Anatomy of Brownfields Redevelopment*. Retrieved January 18 from <https://www.epa.gov/brownfields/anatomy-brownfields-redevelopment-0>

Grimski, D., & Ferber, U. (2001). Urban brownfields in Europe. *Land Contamination and Reclamation*, 9(1), 143-148.

Hollander, J., Kirkwood, N., & Gold, J. (2010). *Principles of brownfield regeneration: cleanup, design, and reuse of derelict land*. Island Press.

Janega, J. (2004). Curvy bridge bends all the rules – With its whimsical, wavy design, the new Millennium Park bridge has Chicagoans likening it to a skateboard, a snake—even a spaceship. *Chicago Tribune*.

Johnson, S. (2020). *Millennium Park is new top Midwest visitor destination, high-tech count finds*. Retrieved December 4 from <https://www.chicagotribune.com/2017/04/06/millennium-park-is-new-top-midwest-visitor-destination-high-tech-count-finds/>

Kai Ping Fang. (2023). *From Factory to Focal Point: Taipei's Songshan Cultural and*

- Creative Park*. Travel Taipei Magazine. Retrieved January 25 from <https://taiwan-scene.com/2023/07/24/from-factory-to-focal-point-taipeis-songshan-cultural-and-creative-park/>
- Rafson, H. J., & Rafson, R. N. (1999). *Brownfields: redeveloping environmentally distressed properties*. McGraw-Hill Education.
- Ryan, K. (2005). Chicago's New Millennium Park Wins Travel & Leisure Design Award For "Best Public Space", And The American Public Works Association "Project Of The Year" Award.
- Way, T. (2013). Landscapes of industrial excess: A thick sections approach to Gas Works Park. *Journal of Landscape Architecture*, 8(1), 28-39.
- Yannie Chan. (2016). *What's the History behind PMQ*. The Loop HK. Retrieved January 10 from <https://theloophk.com/hong-kong-history-heritage-whats-the-history-behind-pmq/>
- กมลกานต์ โกศลกาญจน์. (2561). การสำรวจและศึกษาศักยภาพของพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาสู่ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน).
<https://lib.swu.ac.th/images/Documents/Researchsupport/VancouverSWU-Endnote-260121.pdf>
- คณิต เขียววิชัย. (2555). แหล่งนันทนาการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว. *Journal of Cultural Approach*, 13(24), 67-74. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/cultural_approach/article/view/3456
- จุฑาธิ์ กังวานภูมิ. (2562). (re)NEW ROAD: ถนนเจริญกรุงกับ 150 ปีที่ผ่านมา. วารสารย่านเงินถิ่นบางกอก, 1.
- เจ้าพระยาทิพากรวรรคตมหาโกษาธิบดี. (2552). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวรรคตมหาโกษาธิบดี.
- ณัฐวุฒิ ปรีทยานิตย์. (2560). เศรษฐกิจการเมืองของการตัดถนนในพระนคร สมัยรัชกาลที่ 1-5 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- บงกชกร คำปึก. (2564). เจริญกรุง เส้นเลือดใหญ่เชื่อมต่อกันศูนย์กลางเศรษฐกิจสีลม-สาทร-เยาวราช Retrieved October 22 from <https://www.terrabbk.com/articles/192492>
- ผุสดี ทิพทัส. (2546). บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์ 1 รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394).
- พยุง ย.รัตนารมย์. (2565). โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ผลงานสำคัญชิ้นหนึ่งของ ศ.ดร.ปรีดี พนมยงค์. Retrieved 1 สิงหาคม from <https://pridi.or.th/th/content/2022/04/1067>
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว *Recreation and tourism industry* สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สฤชดี ดิยะวงศ์สุวรรณ. (2555). การพัฒนาที่ดินบรเวณฟิวด. *Journal of The Faculty of Architecture King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang*, 14(1), 137-147.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : CEA. (2561).

อรรถภูมิ อองกุลณะ. (2561). วิถีใหม่ในย่านเก่า ณ ริมน้ำเจ้าพระยา. กรุงเทพฯธุรกิจ.

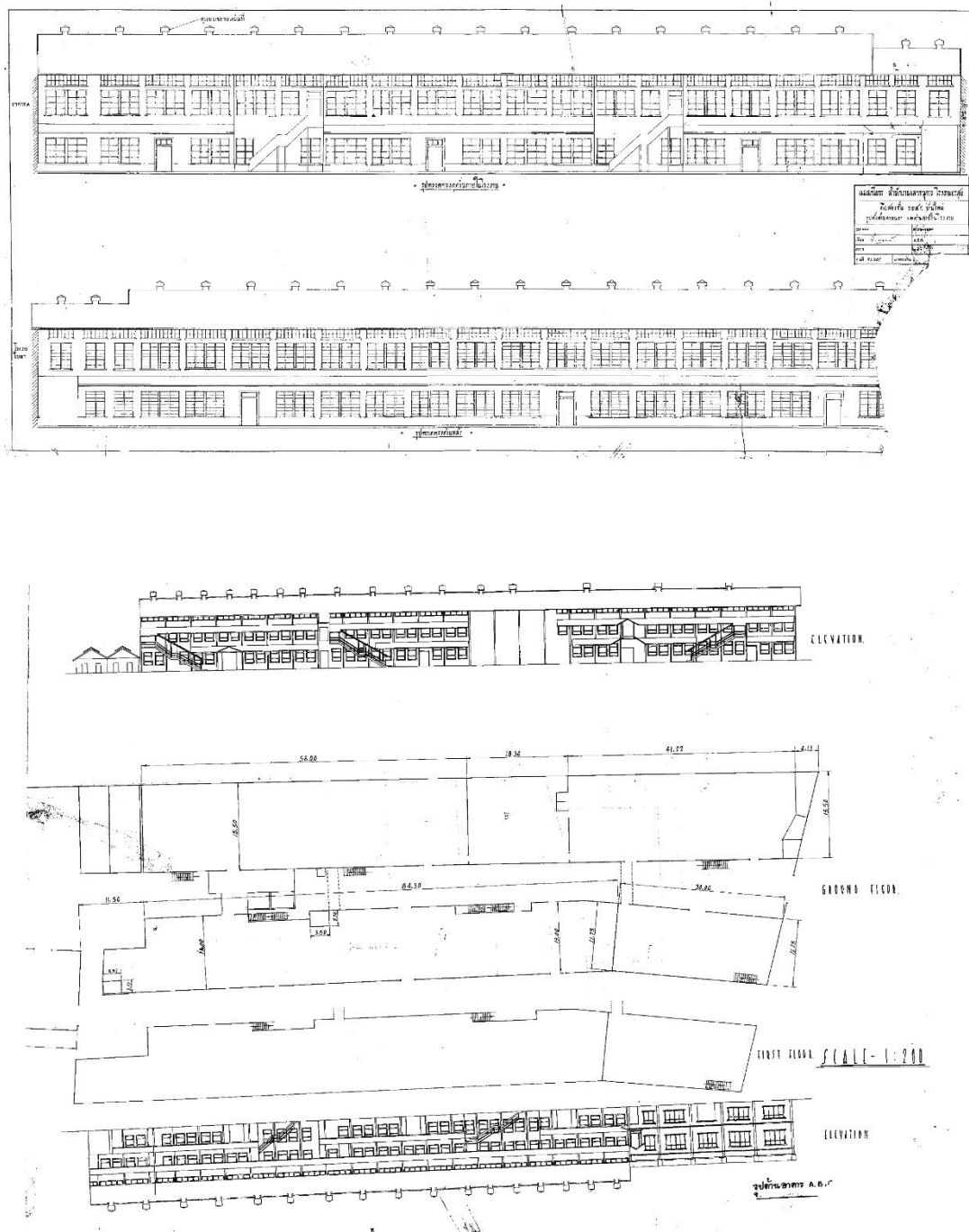
อัมพิกา อ่ำลอย. (2566). THE PRINCIPLE OF LANDSCAPE ARCHITECTURE DESIGN FOR THE RECREATION AREA.

อาทิพร ผาจินดา. (2564). 100 ปีถนนเจริญกรุงกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2411-2511) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

ภาพที่ 104 ผังและรูปด้านของอาคารโรงงานยาสูบเก่า
ที่มา : กรมสรรพสามิต

ภาพที่ 105 ภาพถ่ายบางส่วนจากการสำรวจและการสัมภาษณ์บริเวณพื้นที่ศึกษา

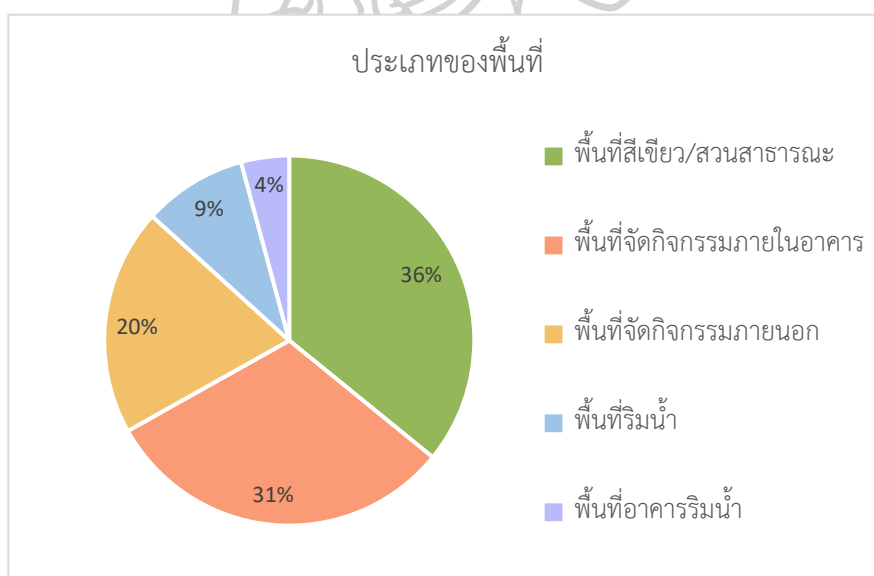

กลุ่มประชากร	คำถามในการสัมภาษณ์
คนในพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณโรงงานยาสูบเก่า มีมลภาวะที่ส่งผลกระทบต่อด้านมลภาวะกลิ่น, ดิน, สิ่งปนเปื้อน, น้ำสกปรก หรือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อผู้คนในพื้นที่หรือไม่ - บริเวณโรงงานยาสูบเก่า มีมลภาวะทางเสียงที่ส่งผลกระทบหรือการรบกวน ที่เกิดจากการใช้งานบริเวณพื้นที่ให้เช่าหรือไม่ - ภาพลักษณ์ความเสื่อมโทรมของโรงงานยาสูบเก่า ส่งผลกระทบมากน้อยเพียงใด ควรค่าแก่การรักษา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร - ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของผู้คน เมื่อมีกิจกรรมในย่าน มีมากน้อยเพียงใด และเป็นกิจกรรมประเภทใด - พื้นที่หรืออาคารสาธารณะแบบใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน - ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพื้นที่ ต่อยอดธุรกิจขนาดเล็ก หรือขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากคนในชุมชน - ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงงานยาสูบให้เป็น สวนสาธารณะหรือที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
นักท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - จุดหมายปลายทาง จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจหรือประทับใจในย่านเจริญกรุงคือจุดใดบ้าง มาบ่อยแค่ไหน - ปัญหาหรือความไม่สะดวกในการเดินทางไปยังจุดต่าง ๆ ในย่านเจริญกรุง ในด้านการขนส่งสาธารณะหรือไม่ อย่างไร - ปัญหาหรือความไม่สะดวกจากการเดินทางยังจุดท่องเที่ยวที่ใกล้โรงงานยาสูบเก่า เช่น ท่าเรือวัดราชสิงขร, วัดราชสิงขร, Asiatique The Riverfront, สุสานโปรเตสแตนต์ มีหรือไม่ อย่างไร - ภาพลักษณ์ความเสื่อมโทรมของโรงงานยาสูบเก่า ส่งผลกระทบมากน้อยเพียงใด ควรค่าแก่การรักษา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร - ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงงานยาสูบให้เป็น สวนสาธารณะหรือที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตารางที่ 4 แสดงประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยผู้ศึกษา

ประเภทของพื้นที่	พื้นที่/ตร.ม.	คิดเป็นร้อยละ
พื้นที่สีเขียว/สวนสาธารณะ	4,604.67	35.87
พื้นที่จัดกิจกรรมภายในอาคาร	3,981.43	31.01
พื้นที่จัดกิจกรรมภายนอก	2,547.87	19.85
พื้นที่ริมน้ำ	1,165.21	9.08
พื้นที่อาคารริมน้ำ	539.63	4.20
รวมพื้นที่ใช้สอย	12,838.81	100
Circulation	5,777.46	45

ตารางที่ 5 แสดงสัดส่วนการใช้งานตามประเภทของพื้นที่

ภาพที่ 106 แสดงแผนภูมิสัดส่วนการใช้งานตามประเภทของพื้นที่

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางสาวชุติกาญจน์ สังข์ด้วง

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2561 สำเร็จการศึกษาปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต คณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

